

СИБЭТИЭЙ АПОСТОЛЛАР ДЪАЙЫЫЛАРА

Кириш тьл

1¹⁻² Бастакы кинигэбэр, Феофил, мин Иисус тугу онорбутун, туохха үөрэппитин барытын аан маннайгыттан ыла саҕалаан, талан ылбыт Апостолларыгар Сибэтиэй Тыынынан ыйыы-кэрдии биэрэн баран Халлаанна ылыллыбыт күнүгэр диэри сээрэгээн суруйбутум. ³ Кириэскэ мунгнанан баран, Кини түөрт уон хонук устата үөрэнээччилэригэр көстөн, Тангара Саарыстыбатын туһунан кэпсээн, Бэйэтэ тыыннааҕын элбэх итэҕэтиилээх чахчыларынан кэрэһилээн көрдөрбүтэ.

⁴ Биирдэ Апостоллар түмсэн олордохторуна, Кини эппитэ: «Иерусалимтан ханна да барбакка, Миигиттэн истибиккитин – Аҕам эрэннэрбитин – кэтэһин. ⁵ Иоанн уунан сүрэхтиирэ, оттон эһиги бу кэппэ аҕыйах хонугунан Сибэтиэй Тыынынан сүрэхтэниэххит».

Иисус Христос Халлаанна барыыта

⁶ Ол иһин бары мустан, Киниттэн ыйыппытгара: «Айыы Тойон, Эһе Израиль Саарыстыбатын субу кэмнэ чөлүгэр түһэрэҕин дуо?»

⁷ Иисус эппитэ: «Аҕам Бэйэтин былааһынан ханнык болдьоҕу, кэми-кэрдиини анаабытын эһиги билэр кыаххыт суох. ⁸ Ол эрэри Сибэтиэй Тыын үөһэттэн түһэн эһиэхэ киирдэҕинэ, эһиги күүс ылан, Иерусалимга да, бүтүн Иудея, Самария да устун – сир бары уһугар тийэ Мин кэрэһиттэrim буолуоххут».

⁹ Кини мань этэн баран, көрөн турдактарына, улам үөһэ тахсан барбыта уонна былыкка куустаран, көстүбэт буолбута.

АПОСТОЛЛАР 1

¹⁰ Баран эрэр сирин батыһа халлааны одуулаан турдахтарына, эмискэ кинилэр иннилэригэр манган тагастаах икки киһи баар буола түспүтэ.

¹¹ «Галилея дьоно! – диэбиттэрэ кинилэр. – Тоҕо халлааны одуулаан турдугут? Бу Иисус халлаанна ылыллан эһигиттэн хайдах баран эрэрин көрөбүт да, ол курдук эмиэ эһиэхэ эргиллэн кэлиэбэ».

Иуда оннугар атын киһини талыы

¹² Апостоллар Иерусалимтан биир биэрэстэлээх* Елеон диэн ааттаах хайаттан Иерусалимга төннөн кэлэн, ¹³ дьиэлэнэр үөһээнни хосторугар тахсыбыттара. Бу Петр, Иаков, Иоанн, Андрей, Филипп, Фома, Варфоломей, Матфей, Алфей Иакова, Симон Зилот итиэннэ Иаков быраата Иуда этилэр. ¹⁴ Кинилэр дьахталлары, Иисус Ийэтэ Марияны, Кини бырааттарын кытта бары өрүү бииргэ үгэллэрэ.

¹⁵ Биир оннук күн Петр үөрэнээччилэр ортолоругар туран (барыта сүүс сүүрбэччэ киһи мустубута) эппитэ: «¹⁶ Бырааттарым! Иисусу тутар дьону сирдээбит Иуда туһунан Сибэтиэй Тыын Суруйууларга эрдэттэн Давидынан этиппитэ туолуохтаах этэ. ¹⁷ Иуда биһиги кэккэбитигэр киирэн, Апостол сулуспатыгар тиксибитэ ¹⁸ гынан баран, хара дьайыыны онорон манһа ылбыт харчытынан сир атыыласпыта; онтон ол сиригэр төбөтүнэн үөһэттэн түһэн, өрөһөтө хайдан иһэ-үөһэ барыта ыһыллыбыта; ¹⁹ Иерусалим олохтоохторо бары ону истэн, ол сири бэйэлэрин тылларынан „Акелдама“, ол эбэтэр „Хааннаах хонуу“ диэн ааттаабыттара. ²⁰ Саалтыыр кинигэтигэр „Кини тиэргэнэ иччитэхсийдин, икки атахтаах онно олохсуйбатын“ диэн суруллубут. Эссө „кини солотун атын киһи ылыахтын“ диэн баар. ²¹⁻²² Онон Иуда оннугар биһиэхэ атын киһи холбоһуон наада. Кини Иоанн сүрэхтиириттэн сағалаан Айыы Тойон Иисус биһигиттэн үөһэ ылыллыбыт күнүгэр диэри, өрүү биһигини кытта бииргэ сылдьан, Кинини арыалласпыт киһи буолуохтаах. Кини эмиэ, бу биһиги курдук, Иисус тиллибитин туоһулуохтаах».

* 1:12 *Биир биэрэстэлээх* – тылыттан тылыгар түһэрэн тылбаастаатахха «субуота суолун саға ыраах сиргэ баар». Субуотаҕа 900 м кэринэ сири эрэ барар көнүллэнэрэ.

АПОСТОЛЛАР 2

²³ Икки киһини – Иуст диэн аатгаах Иосибы (кинини өссө Варсава диэн ааттыыллара) уонна Матфийы – ²⁴⁻²⁵ туруоран баран, Тангараттан көрдөспүттэрэ: «Айыы Тойон, Эн киһи сүрэҕин курдаттыы көрөбүн. Бу иккиттэн кими талан ылбыккын, Иуда барыахтаах сиригэр бараары сүтэрбит Апостоллыыр сулууспатын кинилэртэн хайаларыгар биэрэргин ыйан көрдөр». ²⁶ Хайалара ылыахтааҕын билээри, сэрэбиэй бырахпыттарыгар сэрэбиэйдэрэ Матфийга түбэхэн, кини уон биир Апостолга холбоһор буолбута.

Сибэтиэй Тыын түһүүтэ

2 Биэс уонус күн үүнүүтэ бары эмиэ биир санаанан түмсүбүттэрэ. ² Эмискэ дьыэ иһигэр халлаантан күүстээх тыал түһэн эрэрин санатар тыас иһиллибитэ. ³ Онтон уот тылыгар маарынныыр сарбынньахтар кэлэн, арахсыһан киһи-киһи айы тохтообуттарыгар, ⁴ бары, Сибэтиэй Тыынынан туолан, араас омук тылларынан сангаран барбыттара. Тыын кинилэргэ оннук дьобуруу биэрбитэ.

⁵ Бу – аан дойду норуоттарыттан барыларыттан мустубут иудейдар, Тангараҕа сүгүрүйэр дьон Иерусалимга кэлэ сылдьар кэмнэрэ этэ. ⁶ Ити тыас тыаһаабытыгар киһи бөҕөтө үмүөрүспүтэ; иһиттэхтэринэ, Апостоллар кинилэр төрөөбүт тылларынан сангараллара, дьон онтон соһуйан суугунаһа түспүттэрэ. ⁷ Бары сөрү диэн сөхпүттэрэ: «Бу сангара турааччылар бары Галилея дьоно этилэр буолбат дуо? ⁸ Оччоҕо бу тугу-тугу истэбитий? Кинилэр биһиги төрөөбүт тылбытынан сангараллар дии? ⁹ Биһиги Парфия, Мидия дьоно, эламиттар, Месопотамия, Иудея, Каппадокия, Понт, Асия, ¹⁰ Фригия, Памфилия, Египет олохтоохторо, Ливия Киринаяҕа сыста сытар уобаластарыттан, Римтэн кэлбиттэр, иудейдар уонна иудей итэҕэлин ылыммыт атын омуктар, ¹¹ Крит арыы олохтоохторо, арабтар – бука бары истэрбитигэр кинилэр Тангара улуу дьайыыларын туһунан биһиги төрөөбүт тылбытынан кэпсииллэр».

¹² Бары сөҕөн-махтаан, дьиибэргээн бэйэ-бэйэлэриттэн: «Бу аата тугуй?» – диэн ыйыталаһаллара.

¹³ Сорохторо эҕэлээхтик: «Ээ, минньигэс арыгыны тото испиттэр», – дэһэллэрэ.

Петр тыл этиитэ

¹⁴Петр уон биир Апостолы кытта бииргэ туран дьонго туһаан доргуччу эппитэ: «Иудея дьоно, Иерусалим олохтоохторо бука бары! Бу туох буолбутун билиэххитин баҕарар буоллаххытына, мин этэрбин болҕойон истин!» ¹⁵Эһиги саныыргыт курдук, кинилэр итирик буолбатахтар, билигин баара-суоҕа үс эрэ чаас* буолла. ¹⁶Бу көрөргүтүн барытын хаһан эрэ Иоиль пророк төлкөлөөбүтэ: „¹⁷Бу тиһэх күннэргэ буолуоҕа, — диир Таңара: — Мин киһи аймахха Бэйэм Тыыммын ыыттаһына, эһиги уолаттаргыт-кыргыттаргыт Мин этэрбин тиэрдиэхтэрэ, эдэр уолаттаргыт көрүү көрүөхтэрэ, кырдыаҕастаргыт дирин суолталаах түүлэри түһүөхтэрэ. ¹⁸Мин Бэйэм Тыыммын кулуттарбар — эр дьонго, дыахталларга даҕаны — ыыттаһына, кинилэр бар дьонго Мин этэр тылбын тиэрдиэхтэрэ. ¹⁹Үөһэ халлаанга дыктилэри, аллара сиргэ сөбүмэр бэлиэлэри — хааны, уоту, будулҕан буруону — көрдөрүөбүм. ²⁰Айыы Тойон килбиэннээх улуу Күнэ үүнүөн иннинэ, күн өлбөөдүйэ өлүө, ый хаанныы кыһыа. ²¹Дьэ, оччоҕо Айыы Тойону аатын ааттаан ынырбыт киһи барыта быһһаныа“.

²²Израиль дьоно! Бу этэрбин болҕойон истин: Таңара эһиги көрөргүтүгэр Иисус Назорейга улуу дьайыылары, дыктилэри, араас бэлиэлэри онорторон, Кинини туоһулаан турар. Ону бэйэҕит билэҕит. ²³Таңара эрдэттэн анаан онкуллаабытын курдук, Кинини эһиэхэ тутан биэрбиттэрин эһиги, Таңараны билбэт омуктарга биэрэн, кириэскэ хам хараҕалатан өлөртөрбүккүт. ²⁴Ол эрээри Таңара өлөр өлүү бохсубутун үрэйэн, Кинини тилиннэрбитэ: өлүү Кинини хайдах да бохсон илдэ хаалар кыаҕа суоҕа. ²⁵Кини туһунан Давид этэр: „Иннибэр өрүүтүн Айыы Тойону көрөрүм — туохтан да толлон турбатым туһугар, Кини мин уһа өттүбэр сылдыар. ²⁶Онтон сүрэхим өрө тэбэр, уоспар өрөгөй тыллара киирэллэр, төһө да өлөр онгоһуулаах буолларбын, эрэлим бөҕөргөтөр — ²⁷миигин анараа дойдуга хаалларыан суоҕа, сибэтиэйин этин-сиинин имирдиэн суоҕа. ²⁸Эн миэхэ олох суолун ыйбытын, онон Бэйэн иннигэр туруоран сүрэхпин үөрүүнэн толоруон“.

²⁹Бырааттарым! Эһиэхэ быһа бааччы этэрбин көнүллээн: өбүгэбит Давид өлбүтэ, хараллыбыт хоруоба биһиэхэ күн бүгүнгэ

* 2:15 *Үс эрэ чаас* — сарсыарда тоҕус чаас.

АПОСТОЛЛАР 2

диэри турар. ³⁰ Давид пророк этэ, онон Тангара Христуһу кини эт-хаан удьурдарыттан бүрүстүөлгэ олордуох буолан андаҕай-бытын билэрэ. ³¹ „Дууһата аадка хаалларыллыбатаҕа, этэ-сиинэ имирэн сүппэтэҕэ“ диэн Христос тиллиэхтээҕин кини эрдэттэн өтө көрөн эппитэ. ³² Дьэ онон Тангара Кинини, Иисуһу, тилин-нэрбитин биһиги бары туоһулуубут. ³³ Кини үөһэ, Тангара уҥа өттүгэр, ылыллан, Аҕата эрэннэрбитин – Сибэтиэй Тыныны – биһиэхэ ылан ытта. Ону эһиги бу билигин көрдүгүт-иһиттигит. ³⁴⁻³⁵ Давид бэйэтэ Халлаанга ытта сылдыбатаҕа гынан баран этэр: „Айыы Тойон мин Тойоммор өстөөхтөргүн үктэл онгостон олорор гына Эһиэхэ самнаран биэриэхпэр диэри, Мин уҥа өттүбэр олоҕу диэбитэ“ диэн.

³⁶ Онон, Израиль норуота, бигэтик өйдүөх тустааххын: Иисуһу – эһиги кириэскэ тиирэн өлөрбүккүтүн – Тангара Айыы Тойон уонна Быһааччы гыммыта».

Апостолларга 3000 кэринэ кини холбоһор

³⁷ Маныаха дьон сүрэхтэригэр ыттаран, Петртан уонна атын Апостоллартан: «Бырааттарбыт, оччоҕо тугу гынабыт?» – диэн ыйыппытара.

³⁸ Петр эппитэ: «Аньыыгытын билинэн Тангараҕа эргиллин! Эһиги хас биирдии бэйэҕит – аньыыгытын-буруйгутун бырас-тыы гыннарар туһугар – Иисус Христос аатыгар сүрэхтэнин, оччоҕо эһиги Сибэтиэй Тыын бэлэҕин ылыаххыт. ³⁹ Тангара тугу эрэннэрбитэ эһиэхэ, эһиги оҕолоргутугар да, ыраах сылдыар да дьонго – Айыы Тойон Тангарабыт ыңгырбыт дьонугар – бука барыгытыгар ананар».

⁴⁰ Уонна да атын элбэх тылынан өйдөтөн: «Бу содур көлүөнэттэн быһһанын», – диэн ыңгырбыта. ⁴¹ Онон Петр тылын улгумнук ылыммыт дьон сүрэхтэнэн, ол күн барыта үс тыһыынча кэринэ итэҕэйээччи эбиллибитэ.

Итэҕэйээччилэр олохторо

⁴² Кинилэр Апостоллар үөрэтэллэрин тиһигин быспакка бол-ҕойон истэллэрэ, бука бары бииргэ аһыллара, бииргэ үнгэллэрэ. ⁴³ Апостоллар Иерусалимга* элбэх дьиктини, бэлиэни

* 2:43 *Иерусалимга* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

АПОСТОЛЛАР 3

көрдөрөннөр, хас биирдии киһи ис дууһатыттан Тангараттан толлор буолбута.

⁴⁴Итэҕэйээччилэр биир ньыгыл сомоҕо этилэр, бары уопсай бас билиилээхтэрэ. ⁴⁵Баайдарын-дуолларын, бас билиилэрин барытын атыылаан баран, ким туох кыһалҕалааҕынан көрөн үллэрэллэрэ. ⁴⁶⁻⁴⁷Хас күн аайы биир санаанан Тангара Дьэтигэр сылдыаллара, дьизэлэригэр түмсэн килиэп тоһутан, Тангараны айхаллаан туран истинник үөрэ-көтө аһыыллара. Бар дьон кинилэри таптыыра, оттон Айыы Тойон Церковка снаттан саҥа быһһанааччылары күннэтэ аҕалан ахсааннарын эбэн иһэрэ.

Босхон умнаһыты үтүөрдүү

3 Биирдэ Петрдаах Иоанн иккиэйэбин Тангара Дьэтигэр тобус чаастааҕы* үнүүгэ баран испиттэрэ. ²Тангара Дьэтин «Кэрэ Аан» диэн ааттанар олбуорун аанын аттыгар биир төрүө-бүттэн босхон киһи олороро. Кинини күн аайы, көтөҕөн аҕалан аанга олордон кэбиһэллэрэ, онно олорон, кини киирэр дьонтон умналыыра. ³Петрдаах Иоанн киирэн эрэллэрин көрөн, кини ытыһын тоһуйбута. ⁴Кинини болҕомтолоохтук көрөн баран, иккиэн: «Биһигини көр эрэ», – диэбиттэрэ.

⁵Тугу эрэ биэриэхтэрэ дии санаан, умнаһыт өрө көрө түспүтэ.

⁶«Үрүҥ да, кыһыл да көмүһэ суохпун, – диэбитэ Петр, – ол гынан баран туох баардаахпыттан эйиэхэ бэрсэбин: Иисус Христос Назорей аатынан этэбин – туран хаамп!» ⁷Уонна уҥа илиититтэн өрө тардан туруорбутугар, икки тобугун сүһүөҕэ эмискэ бөҕөргөөн, киһи тирэҕирэ түспүтэ, ⁸ойон туран хаампытынан барбыта; онон, Тангараны уруйдаан-айхаллаан, кинилэри кытта бииргэ хаамсан, Тангара Дьэтигэр дьизэрэнкэйдээн киирбитэ. ⁹Кини Тангараны айхаллаабытынан хааман киирбитин дьон барыта көрбүтэ. ¹⁰Бу били Кэрэ Аан таһыгар умналыыр босхон үтүөрэн хаалбытын көрөн, олус диэн сөхпүттэрэ-дбулайбыттара.

* ^{3:1}Тобус чаастааҕы – күнүс үс чаастааҕы. Бу кэмнэ Тангара Дьэтигэр сиэртибэ биэрэллэрэ.

Соломон колоннадатыгар

¹¹ Үтүөрбүт киһи Петрдаах Иоанны батыһа сылдыарын көрө бэркиһээн, бары кинилэргэ, Соломон колоннадата* диэн сиргэ, саба сырсан кэлбиттэрэ. ¹² Маны көрөн, Петр мустубут дьонно эппитэ: «Израиль дьоно! Биһигини тоҕо дьиктиргээбиттии одуулаһан турабыт? Биһиги бэйэбит күүспүтүнэн дуу, үтүөбүтүнэн дуу кинини хаамар гыммыт буолбатахпыт. ¹³ Аҕаларбыт – Авраам, Исаак уонна Иаков – Таңаралара Уолун Иисуһу албан аатырдыбыта, оттон эһиги Кинини туттаран тойотторго биэрбиккит, Пилат босхолуурга санаммытын үрдүнэн, Киниттэн киэр хайыспыккыт. ¹⁴ Сибэтиэйтэн, Кырдыксыттан akkaастанан, өлөрүөхсүтү босхолууругар Пилаттан көрдөспүккүт. ¹⁵ Эһиги Олох Баһылыгын өлөрбүккүт гынан баран, Таңара Кинини өлбүттэргэн тилиннэрбитэ. Кини тиллибитин туоһулара биһиги баарбыт. ¹⁶ Бу көрөр, бэркэ билэр ыарыһах киһигитин Иисус аата, Кини биэрбит итэҕэлэ сибилегин, бары көрөн турдаххытына, үтүөртэ. ¹⁷ Ол эрээри, бырааттарым, эһиги, тойотторгут курдук, эмиэ билбэккэбит, итинник быһыыламмккытын мин өйдүүбүн. ¹⁸ Христос эрэйи-буруйу көрүөхтээҕин туһунан Таңара эрдэттэн Бэйэтин бары пророктарынан этиттэрбитэ ити курдук туолбута.

¹⁹ Онон аныыгыт-харабыт сотулларын туһугар, аныыгытын билинэн, Таңараҕа эргиллин; ²⁰ оччоҕо Айыы Тойон эһиэхэ биэрэр уоскуланг кэмэ кэллэҕинэ, Таңара эһиэхэ анаабыт Иисус Христотун ыытыаҕа. ²¹ Таңара тугу барытын чөлүгэр түһэрэрин туһунан Бэйэтин сибэтиэй пророктарынан этиттэрбит кэмэ кэлиэр диэри, Христос Халлаанга сылдыахтаах. ²² Моисей өбүгэлэрбитигэр** этэн турар: „Айыы Тойон Таңарабыт, миигин ыппытын курдук, эһиэхэ бэйэбит бырааттаргытыттан Пророгу ыытыа. Кини тугу этэрин барытын эһиги толорон иһиэхтээххит. ²³ Ол Пророк тылын истибэтэх киһи, норуотуттан туораан, имири эстиэҕэ“. ²⁴ Пророктар – Самуилтан саҕалаан кэлинни пророктарга тийэ – бука бары бу күннэр тустарынан

* 3:11 *Соломон колоннадата* – Ин 10:23 быһаарытын көр.

** 3:22 *Өбүгэлэрбитигэр* – сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

АПОСТОЛЛАР 4

иһитиннэрэллэрэ. ²⁵Оттон эһиги ол пророктар удьурдарына-
быт, онон Тангара өбүгэлэргитин кытта онгорсубут сөбүлэһиитэ
эһиэхэ чопчу сыһыаннаах. Бу туһунан Тангара Авраамна: „Сир
омуктара бары эн удьуорунг өнгөтүнэн үтүө алгыска тиксиэх-
тэрэ“, – диэн эппитэ. ²⁶Тангара Уолун, Иисуһу, тилиннэрэн
баран – эһигини хас биирдиигитин аһыыттан-хараттан киэр
хайыһыннаран үтүө алгыска тиксэрээри – бастакынан эһиэхэ
ыһыппыта».

Петрдаах Иоанн хаайыллаллар

4 Кинилэр иккиэн норуоту кытта кэпсэтэ турдактарына, аҕа-
быыттар, Тангара Дьэитин харабылын тойоно уонна сэддү-
кейдар тийээн кэлбиттэрэ. ²Норуоту үөрэтэллэрин уонна Иисус
тиллиитэ өлбүттэр тиллиэхтээхтэрин кэрэһилиир диэн кэпсиил-
лэрин истэн, улаханлык абаран-сатаран, ³иккиэннэрин тутан
ылбыттара; ол гынан баран киэһэ буолан сарсыардаанга диэ-
ри хаайан кэбиспиттэрэ. ⁴Тангара тылын истибиттэр үгүстэрэ
итэҕэйбиттэрэ; итэҕэйбит эр дьон биэс тыһыынча кэрингэ этэ.

Петр синедрион иннигэр тыл этиитэ

⁵Сарсыныгар Иерусалимга иудей тойотторо, аҕа баһылык-
тар уонна сокуонһуттар мустубуттара. ⁶Анна архиерей, Каиа-
фа, Иоанн, Александр итиэннэ кинилэр атын да хаан-уруу ай-
махтара бааллара. ⁷Кинилэр Апостоллары ортолоругар киллэ-
рэн туран: «Бу туох күүһүнэн, ким аатынан эһиги итини онгор-
дугут?» – диэн ыйыппыттара.

⁸Онуоха Сибэтиэй Тыһынынан туолан, Петр эппитэ: «Норуот
салайааччылары, Израиль аҕа баһылыктара! ⁹Өскөтүн биһигит-
тэн бүгүн босхон киһиэхэ онгорбут үтүөбүт туһунан туоһулаһар,
кени хайдах үтүөрбүтүн ыйыталаһар эбит буоллаххытына,
¹⁰эһиги да, Израиль норуота да – бары биллэххит буоллун:
эһиги кириэскэ тиирэн өлөрбүккүт кэннэ, Тангара тилиннэр-
бит Иисус Христос Назорейын аата ¹¹бу киһини үтүөрдэн, ки-
ни эһиги иннигитигэр турар. Иисус туһунан этиллэр: „Эһиги,
тутааччылар, киэр бырахпыт тааскыт муннук тутуах тааһа буол-
ла“. ¹²Биһигини быһыһыр Киниттэн атын ким да суох; Кени
аатыттан ураты – биһиги быһыһанарбытыгар бэриллибит атын
аат – бу күн сиригэр суох!»

АПОСТОЛЛАР 4

¹³Петрдаах Иоанн хорсуннарын көрөн уонна үөрэбэ суох бостуой дьон буолалларын билэн, аҕа баһылыктар дьиибэргэбиттэрэ гынан баран, Иисуһу кытта бииргэ сылдыбыттарынын сэрэйбиттэрэ. ¹⁴Үтүөрдүбүт киһилэрэ субу турар буолан, синедрион чилиэннэрэ тугу да булан утары эппэтэхтэрэ. ¹⁵Онон синедрионтан тахса түһэллэригэр дьаһайан баран, бэйэлэрэ сүбэлэспиттэрэ: «¹⁶Бу дьону хайдах гынабыт? Илэ-чахчы дьиктини онорбуттарынын Иерусалим олохтоохторо бука бары билэллэр, ону мэлдьэһэр кыахпыт суох. ¹⁷Аны сурах-садьык норуokka салгыы тэнийиэ, онон Иисус аатын кимиэхэ да ааттаман диэн сэрэтэн, букатын бобуохха».

¹⁸Апостоллары ынъыран ылан, аны Иисус аатын төрүт ааттаабакка, им-дьым сылдыалларыгар бирикээстээбиттэрэ. ¹⁹Петрдаах Иоанн эппиттэрэ: «Бэйэҕит санаан көрүң, Тангаратааҕар эһигини ордук истэрбит Тангара иннигэр төһө сөптөөх буолуой? ²⁰Биһиги тугу көрбүппүтүн-истибиппитин кэпсээбэккэ сылдыар кыахпыт суох».

²¹Онорбут дьиктилэрин иһин бар дьон барыта Тангараны айхаллыыр буолан, буруйдуур тоҕоос булбакка, саанан баран, Апостоллары ыытан кэбиспиттэрэ. ²²Дьиктитик үтүөрбүт киһи сааһа түөрт уонуттан тахсыбыт этэ.

Итэҕэйээччилэр махтанан үгүүлэрэ

²³Босхолонон баран, Петрдаах Иоанн дьонноругар кэлэн, архиерейдар уонна аҕа баһылыктар туох диэбиттэрин барытын кэпсээбиттэрэ. ²⁴Ону истэн, бары биир санаанан Тангараҕа үгүттэрэ: «Сири-халлааны, муораны уонна онно баары барытын айбыт Улуу Баһылык Тангара!» ²⁵Эн Бэйэн кулутун, биһиги өбүгэбит Давид уонунан Сибэтиэй Тыыны этиппитин: „Тоҕо норуоттар айманаллар, тоҕо омуктар кураанахха куомуннаһаллар? ²⁶Сир ыраахтааҕылары өрө турдулар, баһылыктар Айыы Тойону уонна Кини Христовун утары куомуннастылар“. ²⁷⁻²⁸Дьэ дьың-чахчы, Эн модун кыаххынан эрдэттэн эппитинг туолуон иһин, бу куоракка Ирод, Понтий Пилат, иудейдар, атын да норуоттар Эн Сибэтиэй Уолгун Иисуһу утарса мустубуттар. ²⁹Онон билигин, Айыы Тойон, кинилэр суоһурҕаналларынын

* 4:24 *Тангара* – сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

АПОСТОЛЛАР 5

көр-иһит уонна биһиэхэ, кулуттаргар, Эн тылгын туохтан да куттаммакка, хорсуннук тиэрдэрбитигэр күүстэ салҕаа, ³⁰эм-тиир-үтүөрдэр илиигин утары уун итиэннэ Сибэтиэй Уолун Иисус аатынан бэлиэлэри, дыктилэри онорон көрдөр!»

³¹Үнгэн бүтэллэрин кытта, түмсүбүт дьиэлэрэ дьигиһийэн ылбыта, Сибэтиэй Тыын сүрэхтэрин толорон, бука бары, ин-нэн-толлон турбакка, Таңара тылын иһитиннэрэн барбыттара.

Итэҕэйэччилэр бырааттыы тапталлара

³²Итэҕэли ылыммыттар бары биир сүрэхтээхтэрэ, биир дуу-һалаахтара; ким да бэйэтин бас билиитин бэйэм эрэ киэнэ диэ-бэккэ, барытын бииргэ бас билэн ололорбуттара. ³³Апостоллар Айыы Тойон Иисус Христос* тиллибитин туһунан бар дьонно уһулуччу күүстээхтик туоһулаабыттара; Таңара Бэйэтин илгэ-лээх үтүөтүн кинилэргэ өлгөмнүк биэрэрэ. ³⁴Быстар, кыаммат киһи кинилэргэ суоҕа: ким сирдээх сириҥ, дьиэлээх дьиэтин атыылаан киллэрбит үптэриҥ ³⁵аҕалан, Апостоллар иннилэри-гэр ууран биэрэллэрэ, ону киһи аайы, туох кыһалҕалаахтары-нан көрөн, үллэрэллэрэ. ³⁶Ол курдук Иосия, Апостоллар Вар-нава (ол аата «бөҕөргөтөөччү») диэн ааттаабыт киһилэрэ, Кипр арыыттан төрүттээх левит, ³⁷бас билэр сирдээҕин атыылаан, харчытын аҕалан Апостоллар атахтарыгар ууран биэрбитэ.

Ананиялаах Сапфира

С¹⁻² Биир Анания диэн киһи, баайын атыылаан баран, ойоҕу-нуун Сапфиралыын сүбэлэһэн, үбүн сороҕун кистээбитэ итиэн-нэ ордугун аҕалан, Апостоллар иннилэригэр уурбута.

³Онуоха Петр эппитэ: «Анания! Эн, бу хайдах сатанаҕа бэ-ринэн, Сибэтиэй Тыынна сымыйалыгыҥ, сириҥ атыытыттан сороҕун кистиигин? ⁴Тугу бас билэриҥ барыта бэйэн киэнэ этэ, атыылаан ылбыт үбүн эмиэ бэйэн дьаһалгар киирбитэ буолбат дуо? Уонна хайдах маннык санааҕа кэлин? Эн дьонно буол-бакка, Таңараҕа сымыйалаатыҥ».

⁵Мань истээт, Анания тыына быстан охтон түспүтэ. Бу туһу-нан истибит эрэ барыта улаханлык куттаммыта. ⁶Эдэр уолаттар туран, бокуонньугу таңаска суулаан, таһааран харайбыттара.

* ^{4:33}Христос – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

АПОСТОЛЛАР 5

⁷ Бу кэнниттэн үс чаас ааспытын кэннэ туох буолбутун билэ илик Анания ойоҕо тийиэн кэлбитэ. ⁸ Петр киниттэн ыйыппыта: «Эт эрэ миэхэ, сиргит атыыта бачча харчыга турбута дуо?»

«Соҕордук, ситиччэҕэ», – диэн дьахтар бигэргэппитэ.

⁹ «Бу туох буолан эниги Айыы Тойон Тынынын холоон көрөөрү кигистигит? – диэбитэ Петр. – Көр, бу эргин харайан киирдилэр, эйигин эмиэ таһаарыахтара».

¹⁰ Дьахтар эмискэ Петр аттыгар охтон түһэн өлөн хаалбыта. Киирэн кэлбит уолаттар дьахтар өлбүтүн көрөн, таһааран эрин аттыгар харайбыттара. ¹¹ Церковь бүтүннүү уонна бу түбэлтэни истибиттэр бары улуу кутталга ылларбыттара.

Итэҕэйээччилэр ахсааннара үүнэ турар

¹² Тангара Бэйэтин Апостолларынан бар дьонго үгүс дыктилэри, элбэх бэлиэлэри көрдөрбүтэ. Итэҕэйээччилэр бары биир санаанан Соломон колоннадатыгар түмсэллэрэ. ¹³ Атын дьон дуулайан, кинилэргэ холбоһо сатаабатахтара да, норуот кинилэри үтө тылынан ахтара. ¹⁴ Улам-улам үгүс эр дьон, дьахталлар Айыы Тойону ылынан, итэҕэйээччилэр ахсааннара үксээн испитэ. ¹⁵ Барыһахтары, аһан иһэр Петр, саатар, күлүгэ түстүн диэн, таһырдыа таһааран от, тагас тэллэхтэргэ сытыартыыллара. ¹⁶ Чугас эргиннээҕи куораттартан киһи бөҕөтө Иерусалимга* хотоҕостуу субспута, ыарыһахтары, быртах тыыннарга буулаппыттары аҕалтыыллара; аҕалбыт дьонноро бары үтүөрэн иһэллэрэ.

Апостоллары хаайаллар

¹⁷ Архиерей уонна кинини кытта бииргэ сылдьар саддукей бөлөҕүн дьоно ордугургуу санаан ¹⁸ Апостоллары тутан ылан куорат хаайыытыгар уктарбыттара. ¹⁹ Онуоха Айыы Тойон Аанһала түүн хаайыы аанын аһан, кинилэри таһаартаан баран, эппитэ: ²⁰ «Барың, Тангара Дьэитигэр киирэн норуокка Олох Тылын иһитиннэрин».

²¹ Маныха Апостоллар сарсыарда эрдэ Тангара Дьэитигэр киирэн, үөрэтэн барбыттара. Ол ыккардыгар архиерей уонна

* ^{5:16} Чугас эргиннээҕи куораттартан... Иерусалимга – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Иерусалим эргиннээҕи куораттартан».

АПОСТОЛЛАР 5

кинини кытта бииргэ сылдыааччылар мустан, синедриону уонна Израиль аҕа баһылыктарын барыларын ынгыртаан баран, хаайыттан Апостоллары аҕалтара, дьон ыппыттара.

Синедрион мунһаҕа

²² Үлэһиттэр хаайыыга тийэн, Апостоллары булбакка, төһөнөн кэлэн: ²³ «Хаайыы үчүгэйдик хатанан турар, харабыллар аантан халбарыйбатахтар, оттон күлүүһү аһан иһирдьэ киирбиппит — ким да суох!» — диэн тыллаабыттара. ²⁴ Маны истэн, архиерейдар уонна Тангара Дьэтин харабылын тойоно ол туох буоллаҕай диэн санааҕа түспүттэрэ. ²⁵ Онтон биир киһи кэлэн: «Били хаайыт дьоннугут Тангара Дьэтигэр киирэн үөрэтэ тураллар!» — диэн кэпсээбитэ. ²⁶ Онуоха харабыл тойоно үлэһиттэрин илдэ баран, норуот биһигини тааһынан тамныа диэн куттанан, Апостоллары күһэлэнгэ суох аҕалбыта.

²⁷ Кинилэри аҕалан, синедрион иннигэр туруорбуттарыгар архиерей эппитэ: ²⁸ «Ити Киһи туһунан аны үөрэтимэн диэн биһиги эһигини кытаанахтык боппуппут буолбат дуо? Ону истибэккэ, бэйэҕит үөрэххитинэн Иерусалимы биир гына толордугут! Ол Киһи өлбүтүгэр өссө биһигини буруйдаары гынаҕыт».

²⁹ Петр уонна Апостоллар эппиттэрэ: «Биһиги Тангараҕа ордук бас бэриниэхтээхпит. ³⁰ Эһиги Иисуһу кириэскэ ыйаан өлөрбүккүт эрэри, өбүгэлэрбит Тангаралара Кинини тилиннэрбитэ. ³¹ Буруйу-аныыны билинэн бырастыы гыннарар кыаҕы Израильга бэлэхтиир туһугар, Тангара Иисуһу Баһылык уонна Быһааччы гынан үрдэтэн, Бэйэтин унга өттүгэр олордубута. ³² Маныаха биһиги да, Тангара Киниэхэ бас бэринээччилэргэ биэрбит Сибэтиэй Тыына да туоһу буолабыт».

Гамалиил сүбэтэ

³³ Кинилэр мантан уордаһан, Апостоллары өлөрөргө санаммыттара*. ³⁴ Онуоха Гамалиил диэн ааттаах биир фарисей, норуот ытыктыыр сокуонньута, синедрион ортотугар туран, Апостоллары быстах кэмнэ таһаара түһэллэригэр дыһал биэрбитэ. «³⁵ Израильтяннар! — диэбитэ кини. — Бу дьону хайдах

* ^{5:33} *Өлөрөргө санаммыттара* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «өлөрүөхтэрин баҕарбыттара».

АПОСТОЛЛАР 6

гынаргытын маннай үчүгәйдик толкуйдаан көрүң. ³⁶ Сотору-таабыта, бу эрә иннинэ, бэйэтин ханнык эрә улуу киһибин дэ-нэр Февда өрө тура сылдыбыта, киниэхэ түөрт сүүсчэкэ киһи холбоспута. Кинини өлөрбүттэрин кэннэ, батыһааччылар бары ыһыллан, суола-иһиэ суох сүппүттэрэ. ³⁷ Февда кэнниттэн, биэрэпис саҕана, Галилеяттан төрүттээх Иуда өрө туран, төһө эмэ киһини бэйэтигэр тардыбыта эрээри, өлбүтүн кэннэ, батыһааччылар бары эмиэ ыһыллыбыттара. ³⁸ Онон билигин эһиэхэ этэбин: бу дьону тытыман, босхолоонг. Кинилэр дьыалалара дьон сүбэтинэн, тэрээһининэн эбит буоллабына, эһигинэ да суох бэйэтэ тохтуо, ³⁹ оттон Танара ыйытынан буоллабына, эһиги кыайан тохтоуоххут суоҕа, хата, өссө Танараны утары охсуһар буолан тахсыаххыт».

⁴⁰ Кини тылын ылыммытара. Апостоллары ыңыран ылан кымныбынан таһыйтаран баран, аны Иисус аатын ахталларын бобон туран, босхолообуттара. ⁴¹ Апостоллар, Айыы Тойон Иисус аатын иһин кыһарыллар дьолго тиксибиттэриттэн үөрэн-көтөн, синедрионтан тахсан барбыттара. ⁴² Кинилэр, күн аайы Танара Дьэтигэр да, ыалтан-ыалга да сылдьан үөрэтэллэрин, Иисус Христос туһунан иһитиннэрэллэрин тохтоппотохторо.

Маннайгы диаконнар

6 Ол саҕана, үөрэнээччилэр ахсааннара үксээн сырыттабына, гректии сангарар еврейдэр ортолоругар «олохтоох еврейдэр күннээҕи аһылык түңэтигэр биһиги огдоболорбутун көйгөтүтэллэр» диэн кинигир-хангыр сангарсыы буолбута. ² Онон уон икки Апостол үөрэнээччилэри ыңыран ылан, эппиттэрэ: «Биһиги Танара тылын хаалларан, аһылык тэрээһинигэр охгорбут сатаммат. ³ Онон, бырааттарбыт, бэйэбиттэн Сибэтиэй Тыыны толору ылыммыт, муударай өйдөөх, үтүө ааттаах-суоллаах сэттэ киһини талын. Бу сулууспаны кинилэргэ сүктэриэхпит, ⁴ оттон бэйэбит тиһигин быспакка үнүөхпүт, Танара тылын иһитиннэриэхпит».

⁵ Кини этиитин мунньах дьоно биһирээн, итэҕэли уонна Сибэтиэй Тыыны толору ылыммыт Стефан диэн киһини, Филиби, Прохоры, Никанору, Тимону, Пармены уонна Танараны итэҕэйбит омук киһитин, Антиохияттан төрүттээх Николайы, талбыттара. ⁶ Кинилэри Апостоллар иннилэригэр илдьэн,

АПОСТОЛЛАР 7

туруорбуттара, Апостоллар үнэн баран, кинилэргэ илиилэрин уурбуттара.

⁷ Таңара тыла Иерусалимга улам тэнийэн-тарғанан, үөрэнээччилэр ахсааннара элбээн испитэ, аҕабыттартан эмэ бэрт элбэх киһи итэҕэлгэ бас бэриммитэ.

Стефан тутулуута

⁸ Оттон итэҕэли уонна Таңара күүһүн толору ылыммыт Стефан норуокка уһулуччулаах дыктилэри, сөҕүмэр бэлиэлэри көрдөрбүтэ. ⁹ «Босхоломмуттар синагогаларын» сорох дьоно (онно Кириная, Александрия, Киликия, Асия иудейдара сылдьаллара) Стефаны кытта мөккүһөн турбуттара; ¹⁰ ол эрээри кини муударай өйдөөхтүк, Сибэтиэй Тыынынан салайтаран, этэрин хайдах да утарар кыахтара суоҕа. ¹¹ Онон соруйан хас да киһини кигэн: «Моисейы уонна Таңараны холуннараарын истибиппит», — дэппиттэрэ. ¹² Итиэннэ норуоту, аҕа баһылыктары уонна сокуонньуттары өрө туруоран Стефаны туттаран, синедрионга илтэрбиттэрэ. ¹³ Сымыйа туоһулары туруортаан баран: «Бу киһи бииргэм Сибэтиэй Дьибитин, Сокуоммутун холуннараар, — диэн этиппиттэрэ. — ¹⁴ Ити Иисус Назорей туһунан Кини бу Дьибэни урухаллыа, биһиэхэ Моисей биэрбит үгэстэрин уларытыа диирин истибиппит».

¹⁵ Синедрионга олорооччулар бука бары Стефаны тонолуппакка одууласпыттара; кинилэр көрдөхтөрүнэ, Стефан сирэйэ Аанньал сирэйин курдуга.

Стефан тыл этиитэ

7 Архиерей Стефантан: «Бу чахчыны этэллэр дуо?» — диэн ыйыппыта.

«² Бырааттарым, аҕа дьонум, этэрбин болҕойон истин! — Стефан этиитин саҕалаабыта. — Биһиги өбүгэбит Авраам өссө Месопотамияҕа эрдэҕинэ, Харранга көһүөн иннинэ, албан ааттаах Таңара киниэхэ көстөн: ³ „Сиргиттэн-уоккуттан, аймах-билэ дьоннугтан, аҕан дьибиттэн араҕан Мин ыйар сирбэр бар“, — диэн эппит. ⁴ Ол иһин Авраам халдейдар дойдуларыттан араҕан, Харранга олохсуйбут. Кэлин, аҕата өлбүтүн кэннэ, Таңара кинини манна, билигин эһиги олорор сиргитигэр, көһөрөн аҕалбыт. ⁵ Мантан киниэхэ уллунах да саҕа өлбүгэ

сири биэрбэтэх гынан баран, Авраам өссө оҕото суох сырыттабына, бу сири киниэхэ уонна кини удьурдарыгар биэриэх буолан эрэннэрбит. ⁶Таңара киниэхэ эппит: „Эн удьурдарың туора дойдуга кэлэн, түөрт сүүс сыл устата кулут буолан баттанан олоруохтара. ⁷Ол эрээри кинилэри кулут онгостубут норуот Мин дьүүлбэр туруоҕа. Оттон эн удьурдарың ити дойдуттан тахсан, Миэхэ манна, бу сиргэ, сүгүрүйэр буолуохтара“. ⁸Таңара Авраамы кытта сөбүлэһии онгосубутун бэлиэтигэр киниэхэ быһыллыы сиэрин-туомун биэрбит. Ол иһин Авраам, уола Исаак төрөөбүтэ ахсыс күнүгэр, киниэхэ быһыы онгорбут, оттон Исаак Иаковка, Иаков буоллабына уон икки уолаттарыгар онгорбуттар.

⁹Биһиги өбүгэлэрбит ордук санаан, Иосибы Египеккэ атыылаабыттар; ол гынан баран, Таңара кинини кытта бииргэ буолан, ¹⁰бары ыарахаттарган быһаан ылан, киниэхэ муударай өйү биэрбит, Египет ыраахтааҕытын — фараонун үтүө сыһыанын бэлэхтээбит. Ыраахтааҕы Иосибы Египет сиригэр бүтүннүүтүн уонна бэйэтин дьиэтин-уотун дьаһайарга анаабыт.

¹¹Оттон Египеккэ, Ханаан сиригэр сутуран, улуу кыһалҕа кыһарыйбытыгар, биһиги өбүгэлэрбит эмиэ аһыыр астары бастан хаалбыт. ¹²Египеккэ бурдук баар сураҕын истэн, Иаков өбүгэлэрбитин онно ыппыт. Ол кинилэр Египеккэ маннайгы сырыылара эбит. ¹³Иккиһин кэлбиттэригэр Иосиф убайдарыгар кинилэр бырааттара буоларын билиммит, онон кини төрдүн-уһун фараон эмиэ билбит. ¹⁴Иосиф аҕатын Иаковы, туох баар аймахтарың — барыта сэттэ уон биэс киһини бэйэтигэр ыңыртарбыт, ¹⁵онон Иаков Египеккэ көһөн тийбит. Иаков да, өбүгэлэрбит да — бары онно олорон өлбүттэр. ¹⁶Унуохтарың Сихемгэ илдьэн, Авраам Сихем киһитин уолаттарыттан үрүң көмүскэ атыылаһан ылбыт хоруобугар харайбыттар.

¹⁷Таңара Авраамна андаҕайбыт эрэннэриитэ туолара чугаһаан истэбин аайы, Египеккэ олорор еврей норуотун ахсаана улам үксээн-үүнэн испит. ¹⁸Оттон Иосибы билбэт санга ыраахтааҕы былааска кэлбит. ¹⁹Бу ыраахтааҕы биһиги норуоппутун туора көрөн, ыччаттара быһыннын диэн, санга төрөөбүт оҕолорун быраҕан иһэргэ күһэйбит. ²⁰Ол саҕана Моисей төрөөбүт, кини Таңара көрүүтүгэр сүрдээх үчүгэй оҕо эбит; оҕо үс ый устата аҕатың дьиэтигэр көрүллүбүт-харайыллыбыт; ²¹оттон

АПОСТОЛЛАР 7

уолчааны таһырдыа хаалларбыттарыгар, фараон кыыһа, кинини булан ылан, төрөппүт уолун курдук ииппит. ²² Инньэ гынан Моисей Египет бары муудараһын баһылаан, тылынан-өһүнэн да, үлэтинэн-хамнаһынан да уһулуччулаах киһи буола үүнэн тахсыбыт.

²³ Түөрт уон сааһын туолуута бырааттарын, Израиль дьонун көрсүөн баҕарар санаа кинини үүйэ-хаайа туппут. ²⁴ Биирдэ Израиль киһитин атаҕастыы туралларын көрөн, кини, ону иэстэһэн, Египет киһитин өлөрөн кэбиспит. ²⁵ Моисей: „Тангара Израиль дьонун миигинэн босхолоттороору гынарын бэйэм дьонум өйдүөхтэрэ“, – дии санаабыт даҕаны, анараангылара өйдөөбөтөхтөр. ²⁶ Нөнүө күнүгэр кинилэр охсуһа сылдыалларын көрөн: „Эһиги бырааттыыларгыт эбээт, уонна баран тоҕо бэйэ-бэйэбитин атаҕастыыгыт?“ – диэн эйэлэһиннэрэ сатаабыт. ²⁷ Онуоха чугастаабытын атаҕастыы турар киһи, Моисейы киэр анһан баран: „Ким эйигин биһиэхэ баһылык, судьуйа буол диэбитэй? ²⁸ Биитэр, бэҕэһээ Египет киһитин өлөрбүтүг курдук миигин эмиэ өлөрүүххүн баҕараһын дуу?“ – диэн дьорҕойбут. ²⁹ Маны истэн, Моисей Египеттэн күрээп, Мадиам сиригэр* баран олохсуйбут; кини икки уола онно төрөөбүттэр.

³⁰ Ити курдук түөрт уон сыл ааспыт. Биирдэ киниэхэ Синай хайатын аттынаабы иччитэх сиргэ умайа турар хатыылаах талах төлөнүгэр Айыы Тойон Аанньала көстүбүт. ³¹ Моисей, ону дыктиргээн, сыныйан көрөөрү чугаһаан иһэн, Айыы Тойон саңатын истибит: ³² „Мин эн өбүгэлэрин Тангаралара – Авраам, Исаак уонна Иаков Тангарата – буолабын!“ Моисей ис-иһиттэн титирэс буола долгуйан, көрүүн да дьулайбыт. ³³ Айыы Тойон киниэхэ эппит: „Бу үктэнэн турар сирин сибэтиэй сир, онон сандалиаһын уһул. ³⁴ Мин, норуотум Египет сиригэр атаҕастабылга олорорун көрөн, ыар ынчыгын истэн, кинини босхолоору түһэн кэлиим. Онон, хомун, Мин эйигин Египеккэ ытабын“.

³⁵ Бу Моисейы, ким эйигин биһиэхэ баһылык, судьуйа буол диэбитэй диэн киэр анһыбыт киһилэрин, Тангара хатыылаах талах быыһыгар көстүбүт Аанньалынан этитэн, баһылык уонна босхолооччу гынан ыппыт. ³⁶ Бу кини, Моисей, норуотугар,

* 7:29 *Мадиам сирэ* – Аравия уобалаһа.

кулутгааһынтан таһааран иһэн, Египет сиригэр, Кыһыл муораҕа уонна иччитэх сиргэ түөрт уон сыл устата дыктилэри, сөбүмэр бэлиэлэри көрдөрбүт. ³⁷ Бу кини, Моисей, Израиль дьонугар: „Таңара миигин туруорбутун курдук, бэйэҕит бырааттаргытыттан эмиэ Пророгу туруоруоҕа, Кинини истээрин“, – диэн төлкөлөөбүт. ³⁸ Бу кинилиин, Моисейдын, иччитэх сиргэ түмсүбүт дьону кытта бииргэ сырыттаҕына, Синай хайатыгар Аанһал кэпсэппит, бу кини биһиги өбүгэлэрбитин кытта бииргэ сылдыбыт, тыыннаах тыллары ылан биһиэхэ биэрбит; ³⁹ биһиги өбүгэлэрбит бу киниэхэ, Моисейга, бас бэриниэхтэрин баҕарбакка, кээр хайыһан, сүрэхтиин-быардыын төттөрү Египеккэ тардыспыттар. ⁴⁰ Ааронтан: „Биһигини Египет сириттэн таһаарбыт Моисейбыт туохха түбэспитин билбэппит, онон сирдиир таңараларда биһиэхэ онорон кулу“, – диэн көрдөспүттэр. ⁴¹ Итиэннэ ол күннэргэ оҕус эмэгэтин оностон баран, онтукаларыгар сиэртибэ биэрэн үөрүү-көгүү, көр-нар бөҕө буолбуттар. ⁴² Онон Таңара кинилэртэн кээр хайыһан, халлаан эттиктэригэр сүгүрүйэллэрин бопсо сатаабат буолбут. Бу туһунан пророктар кинигэлэригэр суруллубут: „Израиль норуота! Түөрт уон сыл усталаах-туоратын тухары иччитэх дойдуну кэрийэ сылдьан, эһиги Миэхэ туох бэлэҕи-туһаҕы биэрбиккитий? ⁴³ Эһиги Молох отуутун, Ремфан таңараҕыт сулуһун – сүгүрүйүөхпүт этэ диэн быһан онгостубут эмэгэттэргитин – илдэ сылдыбыккыт. Онон Мин эһигини Вавилонтан өссө ыраах көһөрөн илдьим“.

⁴⁴ Өбүгэлэрбит иччитэх сиргэ Туоһулааһын Скиниятын илдэ сылдыбыттар. Ол Моисейдын Кэпсэтээччи соруйуутунан, киниэхэ көрдөрүллүбүт холобурга олобуран онгоһуллубут Скиния этэ. ⁴⁵ Иисус Навины кытта бииргэ сылдыар өбүгэлэрбит Скинияны ылан, Таңара урут биһиги өбүгэлэрбиттэн кыйдаабыт норуоттарын сирдэригэр аҕалбыттар. Скиния Давид ыраахтааҕылыыр кэмигэр диэри баар эбит. ⁴⁶ Таңара тапталын ылбыт Давид, Иаков Таңаратыгар дьиэ тутары, көрдөспүт да, ⁴⁷ дьиэни Соломон туппут. ⁴⁸ Ол гынан баран, Үрдүк Таңара киһи туппут дьиэтигэр олоҕорбот, пророк эппитин курдук: „Халлаан – Мин бүрүстүөлүм, ⁴⁹ сир – атаһын ууран олоҕор үктэлим. Ханһык бэйэлээх дьиэни эһиги Миэхэ тутуоххутуй, эбэтэр Мин сынһанар сирбин? – диир Айыы Тойон. – ⁵⁰ Бу баары барытын Мин айбытым буолбат дуо?“

АПОСТОЛЛАР 8

⁵¹Оо, өһөс санаалаах, бүтэй кун сүрэхтээх, бүөлэммит кулгаахтаах дьон! Эһиги эмиэ, өбүгэлэргит курдук, мэлдьи Сибэтиэй Тыыны утарабыт. ⁵²⁻⁵³Пророктартан хайаларын эһиги аҕаларгыт сойуоласпатахтарай? Кинилэр бэл Кырдыксыт кэлэрин өтө көрөн эппит дьону өлөрбүттэрэ. Оттон эһиги – Таңара Аанньаллара эһиэхэ тиэрдибит Сокуоннарын ылан баран туступатах дьон – Кырдыксыты таннаран биэрэн өлөрбүккүт!»

Стефан олүүтэ

⁵⁴Мань истэн, кинилэр уордайбыт уохтарыгар хабырынан ылбыттара. ⁵⁵Сибэтиэй Тыыны толору ылыммыт Стефан Халлааны анааран, Таңара кэрэмэн килбиэнин уонна Таңара уңа өттүгэр турар Иисуһу көрөн, ⁵⁶эппитэ: «Халлаан арыллыбытын, Киһи Уола Таңара уңа өттүгэр турарын көрөбүн».

⁵⁷Бары үөгүлэхэ түһээт, кулгаахтарын саба туттубуттара уонна кинини, күргүөмүнэн саба түһэн, ⁵⁸куорат таһыгар таһааран, тааһынан илдьи тамнаабыттара. Туоһулара таңастарын Савл диэн эдэр уол турар сиригэр устан бырахпыттара.

⁵⁹Стефан, тааһынан быраҕаттыы турдактарына: «Айыы Тойон Иисус, дууһабын ыл, – диэн үнэ-көрдөһө турбута, ⁶⁰онтон сөһүргэстии түһэн күүһүн мунунан, – Айыы Тойон, бу аныһыларын бырастыы гын!» – диэн саҥа аллайан баран, тыына быстыбыта.

Савл христианнылары сойуолуур

8 Савл Стефаны өлөрбүттэрин сөпсүүр этэ. Бу күнтэн ыла Иерусалимнааҕы церковь улууканнаах сойуолааһынҥа түбэспитэ, онон Апостоллартан ураты атын дьон бары Иудея, Самария дэриэбинэлэринэн тарҕаспыттара. ²Стефан унуоһун Таңараҕа бэриниилээх дьон көтөхпүттэрэ, кинини аһыһан ытабыл-сонобул бөҕө буолбута.

³Оттон Савл церквы муннуура: дьиэттэн дьиэҕэ киирэ-киирэ, эр дьону, дьахталлары, соһоттоон таһааран, хаайыыга быраҕаттыыра.

Самарияҕа Евангелиены иһитиннэри

⁴Тарҕанан барбыт дьон Таңара тылын сир-сир аайы сылдьан иһитиннэрэллэрэ. ⁵Филипп Самария куоратыгар кэлэн, Христос туһунан кэпсээбитэ. ⁶Кини этэр тылын иһитиннэрэн, араас

АПОСТОЛЛАР 8

дьиктини көрдөрөн, дьон-сэргэ болѳомтотун түмэ тарпыта. ⁷Быртах тыынна буулаппыт үгүс дьонтон тыыннар үөгүлэспитинэн тахсан бараллара, элбэх босхон, доѳолон киһи үтүөрбүтэ. ⁸Бу куоракка улуу үөрүү буолбута.

⁹Манна уруккуттан Самария норуотун абынан-хомуһунунан сөхтөрөр Симон диэн биир улуутумсуйар киһи баара. ¹⁰Кини этэрин бары, кыратыттан улаханыгар тийэ, сэргээн истэн: «Тангара сүдү күүһэ диэн дьэ бу кини сылдыар!» – дэһэллэрэ.

¹¹Өр кэм устата хомуһунунан сөхтөрөн, дьон кинини истэр этилэр. ¹²Онтон Тангара Саарыстыбатын уонна Иисус Христос туһунан Евангелиены иһитиннэрэр Филиби итэҕэйэн, бары – эр дьон да, дьахталлар да – сүрэхтэммиттэрэ. ¹³Симон бэйэтэ эмиэ итэҕэйбитэ, сүрэхтэнэн баран, Филиби батыһа сылдыар буолбута, кини сүдү күүстээх дьайыыларын, дьиктилэрин олус сөѳө көрөрө.

¹⁴Самария олохтоохторугар, Тангараны ылыммыттарын истэн, Иерусалимга баар Апостоллар Петрдаах Иоанны ыппыттар; ¹⁵кинилэр кэлэн итэҕэйээччилэр, Сибэтиэй Тыыны ылыналларын туһугар, үнпүттэрэ. ¹⁶Тыын бу дьонго өссө түһэ илигэ, кинилэр Айыы Тойон Иисус аатыгар сүрэхтэммит эрэ этилэр. ¹⁷Петрдаах Иоанн илиилэрин уурбуттарыгар, кинилэр Сибэтиэй Тыыны ылыммыттара.

¹⁸Апостоллар илиилэрин уурдахтарына, Тангара Тыына бэриллэрин көрөн, Симон харчылаах кэлэн ¹⁹эппитэ: «Илибин уурбут киһим Сибэтиэй Тыыны ыларын туһугар, Миэхэ эмиэ, манньк кыахта кулун эрэ».

«²⁰Тангара бэлэѳин харчыга атыылаһарга санаммытын иһин, көмүскүн туппутунан өлүөн, – диэбитэ Петр. – ²¹Биһиги сулууспабытыгар эн ханнык да кыттыгаһын, кыттар быраабын да суох: маньаха сөбө суох сүрэхтээххин Тангара көрөн турар. ²²Онон бу аньыыгын билинэн Айыы Тойонтон көрдөс, оччоѳо, баѳар, ити санааѳын бырастыы гыныаѳа. ²³Эн, аһыы үөһүнэн туолангын, аньыыга бохсуттарбыккын».

²⁴Онуоха Симон: «Бу эппиккиттэн биирэ да туолбатын туһугар, Айыы Тойонтон мин туспар көрдөһүн», – диэбитэ.

²⁵Апостоллар кэрэһиттээн, Айыы Тойон тылын иһитиннэрэн баран, Иерусалимнаабыттара, аара элбэх Самария дэриэбинэлэригэр сылдыан, Евангелиены иһитиннэрбиттэрэ.

Филипп уонна Эфиопия үрдүк сололооҕо

²⁶ Филиппкэ Айыы Тойон Аанньала эппитэ: «Туран Иерусалимтан Газаҕа барар соҕуруу суолга тий». (Билигин бу суолунан сылдыбаттар.) ²⁷ Филипп туран ол суол диэки баран испитэ. Арай көрдөҕүнэ: биир аттакы эфиоп, Эфиопия Кандакиятын* (атыннык эттэххэ, сарыссатын) хааһынатын тутар үрдүк сололоох үлэһитэ, Тангараҕа үгэн-сүгүрүйэн баран, ²⁸ Иерусалимтан төннөн иһэрэ. Кини колесницаҕа олорон, Исаяя пророгу ааҕа иһэрэ. ²⁹ Тыын Филиппкэ: «Колесницаҕа чугаһаан аргыстаһан бар», — диэбитэ.

³⁰ Филипп ситэн кэлэн, киһи Исаяя кинигэтин санга таһааран ааҕарын истэн: «Тугу ааҕаргын өйдүүгүн дуо?» — диэн ыйыппыта.

³¹ «Киһи быһаарыыта суох хантан өйдүөмүй?» — диэбитэ анараангыта, уонна Филиби колесницаҕа тахсан сэргэстэһэ оло-роругар ынгырбыта. ³² Кини Суруйуулартан манньк кэрчиги ааҕа иһэрэ: «Кинини, бараан курдук, өлөрө илдьибиттэрэ; түү кырыяаччы иннигэр бараан оҕото чуумпуран турарыныы, Кини ылы-чып турбута. ³³ Кинини атаҕастаабыттара, кырдыгынан сууттаабатахтара. Олорор олоҕун сиртэн араарбыттара — оччотугар Кини удьуордарын туһунан ким кэпсиэҕэй?»

³⁴ Аттакы Филиптэн ыйыппыта: «Көрдөһөбүн, быһаар эрэ, пророк бу ким туһунан этэрий: бэйэтин туһунан дуу, атын ким эрэ туһунан дуу?»

³⁵ Онуоха Филипп, Суруйуулар бу кэрчиктэриттэн саҕалаан, Иисус туһунан кэпсээбитэ. ³⁶ Ол ыккардыгар, айаннаан, уулаах сиргэ тийэн кэлбиттэрэ. «Хор, бу уу баар эбит. Мин сүрэхтэнэрбин туох мэхэйдирий?» — диэбитэ аттакы.

³⁷ Филипп эппитэ: «Ис сүрэххиттэн итэҕэйэр буоллаххына, сүрэхтэниэххин сөп».

Киһи хоруйдаабыта: «Иисус Христос Тангара Уола диэн итэҕэйэбин»**. ³⁸ Уонна колесницаны тохтоторго дьаһайбыта. Филипптээх аттакы иккиэн ууга кирибиттэрэ; Филипп кинини

* 8:27 *Кандакия* — эфиоптар судаарыстыбаларын салайар ийэ сарысса титула.

** 8:37 Сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу кэрчик суох.

АПОСТОЛЛАР 9

сүрэхтээбитэ. ³⁹ Уутган тахсыбыттарыгар аттакыга Сибэтиэй Тыын түһэн киирбитэ*, отгон Филиби Айыы Тойон Аанньала илдэ барбыта. Аттакы кинини харафын далыттан сүтэрэн да кэбистэр, салгыы үөрэ-көтө айанныы турбута. ⁴⁰ Филипп буолафына Азokka баар буолан хаалбыта; Кесарияҕа тийиэр диэри, сылдыбыт куораттарыгар барыларыгар Евангелиены иһитиннэрэ испитэ.

Савл итэҕэли ылыныыта

9 Савл, өссө да өһүнэн-сааһынан тыһанан, Айыы Тойон үөрэнээччилэрин өлөртүөх буолан суохурҕанан, архиерейга кэлбитэ: ² киниттэн көрдөһөн, бу үөрэҕи тутуһааччылары буллар эрэ – эр киһи буоллун, дыахтар буоллун – барыларын кэлгийэн Иерусалимга аҕаларын көнгүллүүр суругу Дамаск синагогаларын аатыгар суруйтаран ылбыта. ³ Дамаска чугаһаан истэҕинэ, араа суолга эмискэ халлаантан киниэхэ сырдык сандаара түспүтэ. ⁴ Кини сиргэ охтон түһэн баран: «Савл, Савл, тоҕо Миигин сойуолаһаҕын?» – диир саҕаны истибитэ.

⁵ «Кимнииний Эн, Айыы Тойон?» – диэн ыйыппыта Савл.

Онуоха Айыы Тойон эппитэ: «Мин эн сойуолаһар Иисухун буолабын**. Үөрбэни утары барарың ыарахан буолуо».

⁶ Савл титирэстиэр диэри, уолуйа куттанан ыйыппыта: «Айыы Тойон, тугу онор диэн дыаһайаҕын?»

Онуоха Айыы Тойон: «Туран куоракка тий, тугу гынарҕын онно этиэхтэрэ», – диэбитэ.

⁷ Аргыстара сөҕөн тылларыттан маппытара: саҕа иһиллэрэ эрээри, ким да баара көстүбэт этэ. ⁸ Савл турбута – арай хараҕа тугу да көрбөт буолан хаалбыт этэ. Онон кинини, илииттэн сиэтэн, Дамаска илдьибиттэрэ. ⁹ Үс күн устата кини икки хараҕынан көрбөт буолбута, тугу да аһаабатаҕа да, испэтэҕэ да.

* ^{8:39} *Аттакыга Сибэтиэй Тыын түһэн киирбитэ* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** ^{9:5} *Мин эн сойуолаһар Иисухун буолабын* – бу кэнниттэн кэлэр «„Үөрбэни утары барарың ыарахан буолуо“. Савл титирэстиэр диэри, уолуйа куттанан ыйыппыта: „Айыы Тойон! Тугу онор диэн дыаһайаҕын?“ Онуоха Айыы Тойон киниэхэ эппитэ: „Туран...“» диэн кэрчик сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга суох.

АПОСТОЛЛАР 9

¹⁰ Дамаска Анания диэн Иисус үөрэнээччитэ баара; арай кини көрүү көрдөбүнэ, Айыы Тойон: «Анания!» – диэн ынгырбыта.

«Бу баарбын, Айыы Тойонум!» – дии түспүтэ кини.

¹¹ Онуоха Айыы Тойон эппитэ: «Туран Көнө диэн ааттанар уулуссаҕа таҕыс; онно Иуда дьыэтигэр тийиэн, Савл диэн Тарс куораттан кэлэ сылдьар киһини ыйыт. Кини билигин үнэ турар; ол үнэ туран, ¹² Анания диэн киһи кэлэн, хараҕынан көрөр буоларын туһугар, киниэхэ илиитин уурбутун көрдө».

¹³ Анания буоллаҕына эппитэ: «Айыы Тойон! Ол киһи Иерусалимга Эн сибэтийдэргэр төһөлөөх куһаҕаны онорбутун мин үгүс дьонтон истэн турабын; ¹⁴ манна даҕаны кини Эн ааккын ааттааччылары тутарга архиерейдартан көңүл ылан кэлбитэ».

¹⁵ Айыы Тойон эппитэ: «Кини – Мин Бэйэм ааптын араас норуоттарга, ыраахтааҕыларга уонна Израиль норуотугар иһитиннэргэ талан ылбыт киһим. Онон баран эт. ¹⁶ Мин аатым туһугар төһө муннаныахтааҕын Бэйэм киниэхэ көрдөрүөбүм».

¹⁷ Анания баран, ол дьыэҕэ киирэн, Савлга илиитин ууран туран эппитэ: «Быраатым Савл! Эн көрөр буоларын, Сибэтиэй Тыыны толору ылынарын туһугар, эйиэхэ миигин Айыы Тойон – кэлэн истэххинэ, суолгар көстүбүт Иисус – ыытта». ¹⁸ Савл, сонно хараҕыттан балык хатырыга түһэр курдук гынаатын, эмискэ көрөр буолан хаалбыта; онон туран сүрэхтэнэн баран, ¹⁹ аһаан сэниэ киллэриммитэ.

Савл Дамаска Евангелиены иһитиннэрэр

²⁰ Савл үөрэнээччилэри кытта Дамаска хас да күн буолбута; уталыппакка, синагогалары кэрийэ сылдьан, Иисус туһунан, Кини Танара Уола буолар диэн иһитиннэрэн барбыта. ²¹ Истибитгэр бука бары дьиибэргииллэрэ: «Иисус аатын ааттааччылары Иерусалимга сойуоласпыт кини буолбатах этэ дуо? Манна даҕаны кинилэри архиерейдарга тутаттаан илдьээри кэлбитэ буолбат дуо?»

²² Савл улам бөҕөргөөн, Иисус дьин Христос буоларын дакаастаан, Дамаска олорор иудейдары муннукка ыкпыта.

Савл өлөртөн быһыһанар

²³ Онтон ыла балайда кэм ааспыта. ²⁴ Иудейдар, сүбэлэһэн баран, Савлы өлөрөргө санаммыттара. Ол гынан баран тугу соруммуттарын Савл билбитэ: кинини өлөрөөрү, куораттан тахсар

АПОСТОЛЛАР 9

ааны күннэри-түүннэри маньыллара. ²⁵ Ол иһин үөрэнээччилэр түүн кинини, тымтайга олондон баран, куорат истиэнэтин тас өттүгэр түһэрбиттэрэ.

Савл Иерусалимга сырыыта

²⁶ Савл Иерусалимга кэлэн үөрэнээччилэргэ холбоһо сатаабыта да, бары киниттэн куттанар этилэр, үөрэнээччи буолбутун ким да итэҕэйбэтэҕэ. ²⁷ Онон Варнава, кинини Апостолларга илдэ кэлэн, Савл, Дамаска баран иһэн Айыы Тойону көрбүтүн, Айыы Тойон киниэхэ тугу эппитин, кини, Дамаска сылдьан, Иисус аатын хорсуннук иһитиннэрбитин кэпсээбитэ. ²⁸ Онон Савл аны кинилэрдиин бииргэ сылдьар буолбута, уонна туохтан да чаҕыйбакка, Иерусалим устун сылдьан, Айыы Тойон Иисус аатынан үөрэтэрэ. ²⁹ Грек тыллаах еврейдэр, Савлы, утарыласпытын иһин, өлөрөргө санаммыттара. ³⁰ Ону билэн, бырааттара Савлы Кесарияҕа илдьибиттэрэ, онтон Тарска ыппыттара.

³¹ Иудея, Галилея уонна Самария устун баар церковтарга* уоскулан кэмэ үүммүтэ. Кинилэр улам үүнэн-бөҕөргөөн, Айыы Тойону диринник ытыктыыр, Киниттэн толлор буоланнар, Сибэтиэй Тыын көмөтүнэн ахсааннара элбии турбута.

Эней уонна Тавифа

³² Петр сир-сири кэрийэн Лиддаҕа олонор сибэтиэйдэргэ** тийэн кэлбитэ. ³³ Онно босхонноон сыппыта аҕыс сыл буолбут Эней диэн киһини көрсүбүтэ.

³⁴ «Эней! Иисус Христос эйигин үтүөрдэр, туран тэллэххин хомуй», – диэбитэ Петр. Эней сонно туран кэлбитэ. ³⁵ Лидда, Сарон олохтоохтору бука бары, мань көрөн, Айыы Тойонго эргиллибиттэрэ.

³⁶ Иоппияҕа*** биир Тавифа (Серна) диэн ааттаах үөрэнээччи дыахтар баара, кини өрүү үтүөнү онгороро, дыданьыларга көмөлөһөрө. ³⁷ Ол күннэргэ Тавифа ыалдьан өлөн хаалбыта.

* 9:31 *Церковтарга* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «церковка».

** 9:32 *Сибэтиэйдэргэ* – Таңара дьонугар.

*** 9:36 *Иоппия* – Яффа.

Кинини сууйан баран, үөһээ хоско сытыарбыттара. ³⁸Лидда Иоппийтан чугас, онон Петр Лиддаҕа баарын истэн, үөрэ-нээччилэр суһаллык кэлэ оҕустун диэн икки кининэн илдьит ыппыттара. ³⁹Петр ол дьону кытта барсыбыта; тийбитигэр кинини үөһээни хоско таһаарбыттара; онно огдооболор төгүрүйэн туран, ытыы-ытыы, Серна тыыннааҕар тикпит ырбаахыларын, онтон да атын таһаһын көрдөрбүттэрэ.

⁴⁰Петр барыларын хостон таһааран баран, сөһүргэстээн туран Таһараҕа үнпүтэ, онтон бокуонньукка туһаайан: «Тавифа, тур!» – диэбитэ. Дьахтар хараҕа аһыллан, Петры көрөн баран, оронугар олоро түспүтэ. ⁴¹Петр, киниэхэ илиитин уунан, тура-рыгар көмөлөспүтэ уонна итэҕэйээччилэри, огдообо дьахталлары барыларын ыңыран ылан, Тавифаны кинилэр иннилэригэр туруорбута. ⁴²Бу сурах Иоппияны биир гына тарҕанан, бэрт үгүс киһи Айыы Тойону итэҕэйбитэ. ⁴³Петр Иоппияҕа Симон имийһиккэ элбэх хоммута.

Петр уонна Корнилий

10 Кесарияҕа биир Корнилий диэн киһи баара. Кини Италия когортатын сотнига этэ. ²Корнилий дьиэтин кэргэт-тэрин барыларын кытта Таһараны итэҕэйэрэ, Киниттэн тол-лоро; дьадангыларга өлгөмнүк көмөлөһөрө, өрүүтүн үнгэ сыл-дьара. ³Биирдэ тоҕус чаас саҕана, Корнилий көрдөбүнэ, Таһара Аанньала кини дьиэтигэр киирэн: «Корнилий!» – диэн ыңырбыта.

⁴Кини, Аанньалы көрөн, куттанан: «Тугуй, Айыы Тойон?» – дии түспүтэ.

Аанньал эппитэ: «Таһара эн үнпүт үнүүтүн, дьонно көмөбүн өйдөөн кэллэ. ⁵Онон билигин Иоппияҕа дьону ытан, Петр диэн ааттанар Симоны ыңыртар. ⁶Кини билигин муора кытытыгар дьиэлээх биир Симон диэн имийһиккэ ыалдыттаан олорор. Эһиги бүтүн дьиэ кэргэнинэн быһанар тылгытын эйиэхэ кини этиэҕэ».

⁷Кэпсэппит Аанньала барбытын кэннэ, Корнилий икки ча-ҕарын уонна Таһараны итэҕэйэр буйунун ыңыран ылбыта; ⁸итиэннэ кинилэри, барытын быһааран биэрэн баран, Иоп-пияҕа ыппыта.

Петр дыктини көрүүтэ

⁹ Нөнгүө күнүгэр, кинилэр айаннаан куоракка чугаһаан ис-тэхтэринэ, алта чаас саҕана* Петр дыиэ үрдүгэр үнгэ тахсыбыта. ¹⁰ Кини эмискэ аччыктаан аһыан баҕаран кэлбитэ. Аһы бэлэмниин сырыттахарына, иһиттэн көтөбүллэн, ¹¹ Халлаан арыллан турарын көрбүтэ: Халлаантан түөрт муннуга баайыылаах кэтит танас курдук туох эрэ иһит сиргэ түһэн ээрэ; ¹² иһиккэ сир үрдүгэр баар кыыл-сүөл, эриэн үөн эгэлгэтэ, кынаттаах көтөр арааһа хааламмыт этэ.

¹³ «Петр, туран, мантан өлөрөн сиэ!» – диэн ыгырар саҕа иһиллибитэ.

¹⁴ «Суох, туох да иһин сиэбэппин, Айыы Тойон. Мин хаһан даҕаны быртаҕы, кирдээҕи сиэбэтэҕим», – диэбитэ Петр.

¹⁵ Били саҕа киниэхэ иккистээн эппитэ: «Тангара ыраастаабытын кирдээх диэмэ».

¹⁶ Бу манньк саҕа үстэ иһиллибитин кэннэ, иһит төттөрү** Халлаанга тахсыбыта.

¹⁷ Кини, бу туох суолталаах көстүү буолуой диэн толкуйга түһэн олоодобуна, били Корнилий ыппыт дыоно, имиһит Симон дыиэтин ыйдаран, олбуорун ааныгар кэлэн, тохтообуттара.

¹⁸ «Петр диэн ааттаах Симон манна баар дуо?» – диэн хаһыытаабыттара.

¹⁹ Тугу көрбүтүн өйдүү-төйдүү сатыы олоодобуна, Тыын Петрга: «Көр, ол үс киһи эйигин көрдүү сылдыбаллар, – диэбитэ. – ²⁰ Аллара түһэн, кыратык да саараннаабакка, ити дыоннуун барыс – кинилэри эйиэхэ Мин ыппытым».

²¹ Кини, аллара түһэн, Корнилий ыппыт дыонугар: «Көрдүүр киһигит бу баарбын, – диэбитэ. – Туох соруктаах кэлигит?»

²² Анараангылар эппиттэрэ: «Биһигини Корнилий сотник ытта. Корнилий Тангараттан толлор үтүөкэн киһи, иудей ноуота кинини сөбүлүүр. Сибэтиэй Аанһал киниэхэ: „Петры дыиэҕэр ыгыран этэр тылын иһит“, – диэн соруубут үһү».

²³ Петр дыону, дыиэҕэ ыгыран киллэрэн, күндүлээбитэ.

* 10:9 *Алта чаас саҕана* – күнүс уон икки чаас саҕана.

** 10:16 *Төттөрү* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «эмискэ».

Корнилий дьэтигэр

Нөнүө күнүгэр Петр кинилэри кытта айанна туруммуга; сорох Иоппиятаабы бырааттара эмиэ барсыбыттара. ²⁴ Сарсыныгар Кесарияҕа кэлбиттэрэ. Корнилий, урууларын-аймахтарын, чугас доҕотторун мунһан, күүтэн олороро. ²⁵ Петр дьэиэҕэ киирэн истэҕинэ, Корнилий утары кэлэн, сөһүргэстии түһэн, сүгүрүйбүтэ.

²⁶ Петр кинини туруоран: «Тур, доҕор, мин эмиэ киһибин ээ», – диэбитэ.

²⁷ Иккиэн, кэпсэтэ-кэпсэтэ, дьэиэҕэ киирбиттэрэ: элбэх киһи мустан олороро. ²⁸ Петр кинилэргэ эппитэ: «Иудей киһитэ атын омук дьонун кытта чугасара, кинилэргэ сылдыара бобулларын эһиги билэбит; ол эрээри Таһара миэхэ кими да кирдээх, куһаҕан дии санаама диэн эппитэ. ²⁹ Онон ыңырбыккытыгар мин биир тылы утары эппэккэ кэлиим. Миигин туох дьыалаҕа ыңыртардыгыт?»

³⁰ Корнилий кэпсээбитэ: «Түөрт хонуктаабыта, эмиэ баччаҕа диэри постанан баран*, тоҕус чааска дьэиэбэр үнэ турдахпына, арай иннибэр сандаархай таһастаах киһи көстөн кэлэн эттэ: „³¹ Корнилий, мэлиппэн тийдэ, дьаданыларга көмөбүн Таһара өйдөөн кэллэ, ³² онон Иоппияҕа киһитэ ытан Симон Петры ыңыртар; кини муора кытылыгар имииһит Симон дьэтигэр ыалдыттыы олорор; кини, кэлэн, эйиэхэ барытын этиэҕэ**“. ³³ Мин сонно эйигин ыңыртара ыппытым. Дьэ онон кэлбитин олус үчүгэй. Таһара*** эйиэхэ тугу соруйбутун сиһилии истээри, билигин бу биһиги Кини иннигэр турабыт».

Петр тыл этиитэ

«³⁴ Таһара кими да чорбоппотун дьэ дьин-чахчы биллим, – диэн саҕалаабыта Петр этэр тылын. – ³⁵ Таһара хайа да норуокка Киниттэн толлор, кырдыгы тутуһар дьону сөбүлүүр. ³⁶ Кини,

* 10:30 *Постанан баран* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** 10:32 *Кини, кэлэн, эйиэхэ барытын этиэҕэ* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар

*** 10:33 *Таһара* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Айыы Тойон».

Иисус Христос биэрэр эйэтин туһунан Евангелиены иһитин-нэртэрэн, Израиль норуотугар Бэйэтин тылын тиэрдибитэ. Туох баар барытын Айыы Тойоно Иисус буолар. ³⁷⁻³⁸ Иоанн сүрэхтэнэргэ ыңырбытын кэнниттэн, Галилеяттан сағалаан бүтүн Иудея устун туох буолбутун эһиги бэйэбит билэбит: Танара Назарет Иисуһун Сибэтиэй Тыынынан уонна сүдү күүһүнэн бэлиэтэбитэ, Кини, Танараны кытта бииргэ буолан, сир-сир аайы үтүнү онороро, адьарайга бохсуттарбыттары барыларын үтүөрдэрэ. ³⁹ Иисус Иудея дойдутугар уонна Иерусалимга тугу онорбутун туоһулар бу биһиги баарбыт. Онтон Кинини кириэскэ ыйаан өлөрбүттэрэ. ⁴⁰⁻⁴¹ Өлбүтэ үһүс күнүгэр Танара Кинини тилиннэрэн баран, норуokka барытыгар буолбакка, Бэйэтэ эрдэттэн талан ылбыт туоһуларыгар эрэ, ол аата өлөн баран тиллибитин кэннэ, Кинилиин бииргэ аһаан-сиэн сылдыбыт дьонно – биһиэхэ эрэ – көрдөрбүтэ. ⁴² Уонна Кини тыыннаахтары да, өлбүттэри да дүүллүүргэ анаабыт Судьуйата Иисус буоларын дьонно иһитиннэрэбитигэр, туоһулуурбутугар соруйбута. ⁴³ Пророктар бары Кини туһунан туоһулуулар: Иисуһу итэҕэйэр ханнык баҕарар киһи аньыта-буруйа Кини аатынан бырастыы буолуоҕа».

Омуктар Сибэтиэй Тыыны ылыналлар

⁴⁴ Петр өссө этэн бүтэ илигинэ, кинини истээччилэргэ барыларыгар Сибэтиэй Тыын кирибитэ. ⁴⁵⁻⁴⁶ Петры кытта кэлсибит итэҕэйэр еврейдэр бу дьон, араас атын тылларынан сангаран, Танараны айхаллыылларын истэн, Сибэтиэй Тыын бэлэҕэ атын омуктарга эмиэ бэриллибитин көрөн, олус сөхпүттэрэ. Онуоха Петр эппитэ: ⁴⁷ «Сибэтиэй Тыыны эмиэ биһиги курдук ылыммыт дьон уунан сүрэхтэнэллэрин ким туорайдахыан сөбүй?»

⁴⁸ Инньэ диэн баран Иисус Христос аатыгар сүрэхтэнэллэригэр соруйбута. Кинилэр Петрган өссө да аҕыйах хонукка хаала түс диэн көрдөспүттэрэ.

Петр Иерусалим церкoвыгар тыл этэр

11 Танара тылын омуктар эмиэ ылыммыттарын Апостоллар уонна Иудея итэҕэйээччилэрэ истибиттэрэ. ²⁻³ Петр Иерусалимга кэлбитигэр итэҕэйбит еврейдэр кинини: «Эн баран, быһыллыбатах дьону кытта бииргэ аһабыккын», – диэн хомуруйбуттара.

АПОСТОЛЛАР 11

⁴Туох буолбутун Петр кинилэргэ саас-сааһынан кэпсээн барбыта: «⁵Мин Иоппия куоракка, үнгэ тураммын, ис-испиттэн өрө көтөҕүллэн кэлбитим. Ол туран көрдөхпүнэ, арай, түөрт мун-нугуттан тиирэ тардыллыбыт улахан тангаска майгынныыр туох эрэ иһит халлаантан түһэн кэлэн аттыбар тохтообута. ⁶Иһин өнгөйөн көрбүтүм: онно түөрт атахтаах арааһа, адьырҕа кыыллар, эриэн үөннэр, көтөрдөр бааллара. ⁷Арай онтон санга иһиллэн: „Тур, Петр, мантан өлөрөн сиэ“, – диэбитэ.

⁸„Суох, Айыы Тойон, туох да быртах, кирдээх мин айахпар хаһан да киирэ илик“, – диэн хоруйдаабытым. ⁹„Таһара ыраастаабытын кирдээх диэмэ“, – били санга халлаантан иккиһин иһиллибитэ. ¹⁰Бу курдук үс төгүл хатыламмыта, онтон барыта халлаанна төттөрү тахсан барбыта. ¹¹Арай сонно мин олорор дьийэм* иннигэр Кесарияттан сорокка ыппыт үс кинилэрэ кэлэн тохтообуттара. ¹²Тыын кинилэрдиин саараннаабакка барсарбар эппитэ. Миигин кытта бу алта бырааттарым барсыбыттара. Баран киһибит дьийэтигэр киирбиппит. ¹³⁻¹⁴Хаһаайыммыт дьийэтин иһигэр сибэтиэй Аанһалы көрбүтүн, Аанһал киниэхэ „Иоппияҕа дьонно ыытан, Петр диэн ааттанар Симоны ынгыртар, кини эйиэхэ бэйэҕин уонна дьийэ кэргэнгин бүтүннүүтүн быһыһыр тыллари этиэҕэ“ диэн эппитин кэпсээбитэ.

¹⁵Мин саһардыы кэпсээн эрдэхпинэ, урут биһиэхэ курдук, Сибэтиэй Тыын кинилэргэ эмиэ түһэн киирбитэ. ¹⁶Онуоха мин: „Иоанн уунан сүрэхтиирэ, эһиги буоллаҕына Сибэтиэй Тыынынан сүрэхтэниэххит“, – диэн Айыы Тойон урут биһиэхэ этэрин өйдөөн кэлбитим. ¹⁷Өскөтүн Таһара биһиэхэ, Айыы Тойон Иисус Христуһу итэҕэйбиттэргэ, биэрбит бэлэҕин кинилэргэ эмиэ бэлэхтиир буоллаҕына, Таһараҕа мэхэйдэхэр ол мин кимминий?»

¹⁸Кинилэр маны истэн уоскуйан: «Ол аата омуктар олоххо тиксэллэрин туһугар, аһыһыны билинэр кыах кинилэргэ эмиэ бэлэхтэммит буоллаҕа», – диэн Таһараҕа айхал эппиттэрэ.

* 11:11 *Мин олорор дьийэм* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «биһиги олорор дьийэбит».

Антиохия христианнара

¹⁹ Стефан өлбүтүн кэннэ сағаламмыт сойуолааһынтан куопут дьон Финикияға, Кипргэ уонна Антиохияға тийбиттэрэ. Кинилэр Таңара тылын еврейдэргэ эрэ иһитиннэрэллэрэ. ²⁰ Ол эрээри сорохторо, Кипртэн, Киринаяттан төрүттээхтэрэ, Антиохияға кэлэн, Айыы Тойон Иисус туһунан атын омукарга кэпсээбиттэрэ. ²¹ Айыы Тойон күүстээх илиитинэн көмөлөһөн, үгүмэн үгүс киһи, итэҕэли ылынан, Айыы Тойонго эргиллибитэ.

²² Бу туһунан сурах Иерусалим церковыгар тийбитигэр кинилэр Варнаваны Антиохияға барарга соруудахтаабыттара. ²³ Варнава онно тийиэн, Таңара кинилэргэ биэрбит илгэлээх үтүөтүн көрөн, үөрбүтэ уонна барыларын ис сүрэххититтэн Айыы Тойонго итэҕэллээх буолун диэн ыңырбыта. ²⁴ Кини Сибэтиэй Тыыны уонна итэҕэли толору ылыммыт үтүөкэн киһи этэ, онон бэрт элбэх киһи Айыы Тойонго кэлбитэ.

²⁵ Бу кэнниттэн Варнава Савлы көрдүү Тарска аттаммыта, кинини, онтон булан ылан, Антиохияға ильдэ барбыта. ²⁶ Кинилэр сылы быһа церковка сылдьан, элбэх дьону мунһан үөрэппиттэрэ. Үөрэнээччилэр «христианнар» диэн аан бастаан Антиохияға ааттаммыттара.

²⁷ Ол сағана Антиохияға Иерусалимтан пророктар кэлбиттэрэ. ²⁸ Олортон биирдэстэрэ, Агав диэн ааттаах киһи, туран, Сибэтиэй Тыын күүһүнэн өтө көрөн, аан дойду үрдүнэн улуу сут буолуохтаағын эппитэ (ол сут Клавдий император сағана кэлбитэ). ²⁹ Онон үөрэнээччилэр кыахтара тийэринэн Иудеятаағы бырааттарыгар көмө ыытарга быһаарыммыттара. ³⁰ Хомуйбут үптэрин Варнавалаах Савлынан пресвитердарга ыппыттара.

Петр хаайыыттан дыктитик босхолонуута

12 Ол сағана Ирод ыраахтаағы күөмчүлээн, церковь сорох дьонун сойуолаһан барбыта. ² Кини Иоанн быраатын Иаковы болотунан кэртэрэн өлөртөрбүтэ. ³ Иудейдар санаалара көнһүөрбүтүн көрөн, Петры эмиэ хаайбыта. Бу Көтөхтөрүүтэ суох Килиэп бырааһынныңын сағана этэ. ⁴ Кини Петры, туттаран, хаайыыга уктарбыта уонна Паасха кэнниттэн норуот иннигэр дүүүлгэ таһаараары, түөртүү киһилээх түөрт симиэнэ харабылы

туруоран, маньырга дьаһайбыта. ⁵Петр хааллан олорор кэмигэр церковь, кыһаллан туран, кини туһугар Тангараҕа үһпүтэ.

⁶Ирод кинини дьүүлүү таһаарыахтаах күнүн иннинээҕи түүн Петр, икки буйун ыккардыгар икки сыабынан бохсуллан, утуйа сыппыта, харабыллар аанга манаан тураллара. ⁷Эмискэ Айыы Тойон Аанньала баар буолбута, хаайыы иһигэр сырдык сыдыаайбыта. Аанньал Петры өтүккэ анньан уһугуннаран баран: «Тура оҕус», – диэбитэ. Петр илиитин бохсубут сыаптар төлө барбыттара.

⁸«Кургун баан, атаххын кэт», – диэбитэ Аанньал.

Петр кини эппитин толорбута. Онтон Аанньал: «Таннан миигин батыс», – диэбитэ.

⁹Аанньал тугу гынара дьингээҕин-дьингэ суоҕун билбэккэ эрэ, көннөрү көстүү эрэ быһыылаах диэн саныы-саныы, Петр тахсан батыһан испитэ. ¹⁰Бастакы икки харабылы аһан, куоракка тахсар тимир аанга тийэн кэлбиттэригэр аан бэйэтэ аһылла биэрбитэ. Тахсан куорат биир уулуссатын аһалларын кытта, Аанньал эмискэ суох буолан хаалбыта.

¹¹Дьэ онно Петр өйдөнөн кэлбитэ: «Билигин чахчы көрдүм: Айыы Тойон Аанньалын ытан, миигин Ирод илиититтэн уонна иудей норуота эрэммит былаҕайыттан быһаан ылла».

¹²Тула өттүн көрүнөн баран, кини Марк диэн ааттаах Иоанн ийэтэ Мария дьэтигэр элбэх киһи мустан үгэ олороругар тийбитэ. ¹³Петр олбуор аанын тонсуйбутугар Рода диэн дьэ үлэһитэ кыыс ким кэлбитин билэ тахсыбыта. ¹⁴Кыыс Петр куолаһын билэн, үөрүүтүтэн олбуор аанын да аспакка, дьэиэҕэ төттөрү сүүрэн киирэн: «Таһырдыа Петр турар!» – диэбитэ.

¹⁵Онуоха анараангылар: «Өй-мэй буолбуккун ээ», – дэспиттэрэ. Кыыс эппитин этэ турбута. «Аанньала сылдыар эбит», – диэбиттэрэ онуоха.

¹⁶Петр тохтообокко тонсуйа турбута. Ааны дьэ аһан, кинини көрөн бары олус соһуйбуттара. ¹⁷Кини санарыман диэн илиитинэн бэлиэ биэрэн баран, Айыы Тойон хайдах кинини хаайыттан таһаарбытын кэпсээбитэ итиэннэ: «Бу туһунан Иаковка уонна бырааттарбытыгар иһитиннэрээрин», – диэт, тахсан атын сиргэ барбыта.

¹⁸ Сарсыарда, Петр мэлийэн, буйуннар аймалҕан бөҕө буолбуттара. ¹⁹ Ирод, Петры көрдөөн булбакка, харабыллары, доппуруостаан баран, өлөрөргө уурбута. Бу кэнниттэн кини Иудеятан Кесарияҕа баран олорбута.

Ирод өлүүтэ

²⁰ Ирод Тирдээх Сидон олохтоохторугар улаханнык уордайбыта. Кинилэр аһы-үөлү ыраахтааҕы уобалаһыттан ылар буолан, бары биир санаанан киниэхэ тийбиттэрэ уонна үрдүкү үлэһитин, Власты, бэйэлэрин диэки тардан, эйэлэһэргэ көрдөспүттэрэ.

²¹ Болдохтоох күнүгэр Ирод ыраахтааҕылыыр таһаһын кэтэн, үрдүк олоҕор олорон баран, олохтоохторго тыл эппитэ. ²² «Бу киһи этиитэ буолбатах, Таһара этиитэ!» – диэн норуот сана аллайы турбута. ²³ Таһара албан аатын бэйэтигэр ылыммытын иһин, сонно Айыы Тойон Аанһала ыарыынан сууһаран, Ирод чизэрбэҕэ быһа сиэтэн өлбүтэ.

²⁴ Таһара тыла улам үүнэн, тарҕанан-тэнийэн испитэ. ²⁵ Варнавалаах Савл сорукутарын толорон, Марк диэн ааттаммыт Иоанны ильдэ Иерусалимтан Антиохияҕа төннүбүттэрэ.

Варнавалаах Павелы сорукука ытыты

13 Антиохиятааҕы церковка пророктар уонна үөрэтээччилэр бааллара: Варнава, Нигер диэн хос ааттаах Симон, Киринеяттан төрүттээх Луций, Ирод* ыраахтааҕылыын бииргэ иитилибит Манаил уонна Савл. ² Кинилэр Айыы Тойонго сулууспалыы, постана сылдыар кэмнэригэр Сибэтиэй Тыын эппитэ: «Мин ыңгырар дьыалабын толороллоругар Варнавалаах Савлы иккиэннэрин туспа арааран ылын». ³ Онон постанан туран үгэн, иккиэннэригэр илиилэрин ууран баран, айанна атаарбыттара.

⁴ Сибэтиэй Тыын сорукука ыппыт дьоно – Варнавалаах Савл, Селевкияҕа барбыттара, онтон Кипргэ устубуттара; ⁵ Саламинна сылдьан, иудейдар синагогаларыгар Таһара тылын иһитиннэрбиттэрэ; Иоанн көмөлөһөөччү буолан, кинилэри кытта бииргэ сылдыбыта.

* 13:1 *Ирод* – Ирод Антипа.

⁶ Арыны бүтүннүүтүн кэрийэн баран, Пафка тийэн биир сымыйа пророгу, Вариисус диэн хомуһуннаах иудей кинитин, көрсө түспүтэрэ. ⁷ Кини Сергей Павел диэн проконсулу — улахан өйдөөх кинини — кытта сылдыра. Сергей Павел Варнавалаах Савлы ынгыртаран ылан, Таңара тылын истиэн баҕарбыта.

⁸ Аптаах Элима (бу аат суолтата «аптаах» диэн) уобалас баһылыгын итэҕэлтэн тэйтээри кинилэргэ туорайдаһа сатаабыта. ⁹ Савл (Павел), Сибэтиэй Тынынан туолан, кинини утары көрөн туран, эппитэ: «¹⁰ Араас албынынан, хара дьайынан туолбут адьарай уола, кырдык өстөөҕө! Айыы Тойон көнө суолуттан туората сатыыргын хаһан тохтоһун? ¹¹ Көр бу, Айыы Тойон эйиэхэ илиитин көтөҕөр: эн, кэмэ кэлиэр диэри, хараҕа суох буолуон, күн сырдыгыттан матыан».

Сонно Элима им балай харангаҕа саба бүрүйтэрэн, сирдыт көрдөөн эргичинни түспүтэ. ¹² Уобалас баһылыга, маны көрөн, Айыы Тойон үөрөҕүн сөҕөн, итэҕэли ылыммыта.

Писидия Антиохиятыгар

¹³ Пафтан уунан айаннаан, Павел аргыстарыныын Памфилия Пергиятыгар кэлбиттэрэ. Манна Иоанн, кинилэртэн араһан, Иерусалимга төннүбүтэ. ¹⁴ Кинилэр, Пергияттан салгыы айаннаан, Писидия Антиохиятыгар тийэн, субуота күн синагогаҕа киирэн олоһбуттара. ¹⁵ Сокуонтан уонна Пророктартан ааҕан баран, синагога салайааччылары кинилэргэ дьон ыытан: «Бырааттарбыт, норуokka этэрдээх-үөрэтэрдээх буоллаххытына, тылла этин», — диэн илдьиттээбиттэрэ.

¹⁶ Павел, туран илиитинэн бэлиэ биэрэн баран, эппитэ: «Израиль дьоно уонна Таңараны ытыктааччылар бука бары, истин! ¹⁷ Израиль норуотун Таңарата биһиги өбүгэлэрбитин талан ылан баран, өссө Египеккэ олодохторуна, кинилэри өрө тутан, күүстээх илиитинэн ол сиртэн сиэтэн таһаарбыт. ¹⁸ Кини норуоту, Египеттэн таһааран баран, иччитэх сиргэ түөрт уонча сыл устата аһатан-сиэтэн илдьэ сылдыбыт, ¹⁹ онтон Ханаан сиригэр олоһор сэттэ норуоту имири эһэн баран, сирдерин Израиль дьонугар үллэрэн биэрбит. ²⁰ Бу кэнниттэн, түөрт сүүс биэс уон сыл кэрингэ ааспытын кэннэ, кинилэргэ Самуил пророкка тийэ араас судьуйалары биэртэлээбит. ²¹ Онтон

өбүгэлэрбит ыраахтааҕы көрдөөбүттэригэр, Таңара кинилэргэ ыраахтааҕыны – Вениамин аҕатын уһуттан төрүтгээх Кис уолун Саулу – биэрбит. Ити курдук түөрт уон сыл ааспыт. ²²Таңара кэлин, Саулу туоратан баран, ыраахтааҕынан Давиды аныырыгар кини туһунан манньк туоһулаан эппит: „Мин сүрэҕим сөбүлүүр кинитин, Иессей уолун Давиды, буллум, онон тугу соруйбуппун барытын кини толоруо“. ²³Таңара эрэннэрбитин толорон, Израилы Быыһааччыны – Иисуһу – Давид удьурдарыттан таһаарбыта. ²⁴Кини кэлиэн аҕай иннинэ, Иоанн Израиль норуотун бүтүннүүтүн аныыны билинии бэлиэтигэр сүрэхтэнэргэ ыңырбыт. ²⁵Иоанн суолун түмүктүүрүгэр: „Эниги миигин ким буолуо дии саныгыты? – диэбит. – Мин эниги кэтэһэргиттэн атыммын. Кини мин кэннибиттэн кэлэн иһэр, мин Кини атаҕын таһаһын быатын да сүөрэргэ сөбө суохпун“.

²⁶Бырааттарым, Авраам удьурдара уонна Таңараҕа сүгүрүһэр атын да дьон! Бу быыһабыл туһунан илдьит эһиэхэ ытылынна. ²⁷Иерусалим олохтоохторо уонна тойотторо Кинини, билбэккэлэр, хас субуота аайы ааҕылар Пророктар тылларыгар хайдах этиллибитэй да, сол курдук дьүүлээбиттэрэ. ²⁸Өлөрөгө төрүөт буолар ханнык да буруйу булбаккалар, Кинини өлөрөрүгэр Пилаттан көрдөспүтүгэрэ. ²⁹Суруйууларга этиллибитти барытын толорон баран, Кинини кириэстэн устан хоруопка сытыарбыттара. ³⁰Ол эрэри Таңара Кинини өлөр өлүүттэн тилиннэрбитэ. ³¹Иисус Галилеяттан Иерусалимга Кинини кытта бииргэ кэлсибит дьонго – билигин норуокка Кини туһунан туоһулааччыларга – элбэх күн устата көстүбүтэ.

³²Биһиги эмиэ эһиэхэ үөрүүлээх илдьити иһитиннэрэбит: Таңара биһиги өбүгэлэрбитигэр эрэннэрбит тылын толордо, биһиэхэ, кинилэр удьурдарыгар, Иисуһу тилиннэрдэ. ³³Бу туһунан иккис псаломга „Эн Миэхэ Уолум буолаҕын, бүгүн Мин Эһиэхэ Аҕа буоллум“ диэн этиллэр. ³⁴Оттон Кинини өлбүттэртэн тилиннэрэн, Кини этэ-сиинэ имирэн сүппэтин туһунан „Давидка биэриэх буолан эрэннэрбит үтө суолларбын эһиэхэ экчи биэриэм“ диэн этэр. ³⁵Ол иһин атын псаломга „Бэйэн Сибэтиэйгин иингэ имирдиэн суоҕа“ диэн этии эмиэ баар.

³⁶Давид бэйэтин кэмигэр Таңара соруйбут соругун толорон баран, уһун уутун утуйбута; унуоҕа өбүгэлэрин аттыгар хараллан,

сири кытта сир буолбута. ³⁷Отгон Иисуһу Таңара өлөр өлүүттэн тилиннэрбитэ, онон Кини кэхтиини билбэтэбэ.

³⁸Бырааттарыам, эһиги аныыгыт-буруйгун Кини туһугар бырасты буоларын билиэх тустааххыт. ³⁹Кинини итэбэйэр ханнык баҕарар киһи Моисей Сокуона кыайан босхолооботох туох баар аныытыттан-буруйуттан Кини көмөтүнэн босхолононор. ⁴⁰⁻⁴¹Пророктар: „Көрүң бу, күлүү-элэк онгостооччулар! Бэркиһээбитинэн сүтүң, дьүгэлийиң! Кэпсээбиттэрин да иһин итэбэйбэт суолгутун Мин эһиги үйэҕитигэр онгобун“, — диэн эппиттэрэ. Онон кинилэр эппит тыллара эһиэхэ тийбэтин туһугар, сэрэнэн сылдыһың».

⁴²Иудей синагогатыттан* тахсан истэхтэринэ, омуктар кинилэртэн, аныгыскы субуотаҕа эмиэ кэлэн, бу туһунан кэпсииллэригэр көрдөспүттэрэ. ⁴³Мустубут дьон тарҕаспытын кэннэ, үгүс иудейдар уонна иудей итэбэлин ылынан Таңараҕа сүгүрүйдэр омук дьоно Павеллаах Варнаваны кэннилэриттэн батыһан барбыттара. Апостоллар, кинилэри кытта кэпсэтэн, Таңара илгэлээх үтүөтүгэр бас бэринэн олорун диэн, үөрэппиттэрэ-өйдөппүттэрэ.

⁴⁴Аныгыс субуотатыгар куорат барыта кэриэтэ Таңара тылын** истээри тобуоруспута. ⁴⁵Норуот мустубутун көрөн, иудейдар ордук санааннар, тыл быраҕан, үөбөн, Павел этэрин барытын утарсан барбыттара. ⁴⁶Павеллаах Варнава чаҕыйбатахтара: «Биһиги Таңара тылын бастакынан эһиэхэ тиэрдилэһтээх этибит. Ону кизэр анньар, бараммат олоххо тиксэргитин бэйэҕитигэр сөбө суох диир буоллаххытына, бу тылы атын омуктарга иһитиннэрэр буолуохпут. ⁴⁷Айыы Тойон биһиэхэ: „Эн сир уһуктарыгар тийэ быһабылы аҕаларың туһугар, Мин Эйигин бары омуктарга сыдыайар сырдык онордум“, — диэн кэс тылын этэн турар».

⁴⁸Омук дьоно, мань истэн үөрэн-көтөн, Айыы Тойон тылын айхаллаан, бараммат олоххо анаммыт өттүлэрэ бары итэбэйбиттэрэ.

* 13:42 *Иудей синагогатыттан* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «синагогаттан».

** 13:44 *Таңара тылын* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Айыы Тойон тылын».

АПОСТОЛЛАР 14

⁴⁹ Айыы Тойон тыла дойду бүттүүнүн устун тэнийэн-тарѳанан испитэ. ⁵⁰ Ол эрээри иудейдар, тангараһыт баай дьахталлары, куорат бас-көс дьонун кучуйан, Павеллаах Варнаваны, сойуолатан, бэйэлэрин сирдэриттэн үүрдэрэн кэбиспиттэрэ. ⁵¹ Павеллаах Варнава буоллаѳына, атахтарын быылын тэбээн баран, Иконияѳа барбыттара. ⁵² Оттон үөрэнээччилэр бары, Сибэтиэй Тынынан туолан, үөрэ-көтө сылдыбыттара.

Иконияѳа

14 Иконияѳа кэлэн, үгэстэринэн, иудей синагогатыгар киирэн, көй элбэх иудейдар да, омук дьоно да итэѳэйэрин курдук, ылыннарыылаахтык үөрэппиттэрэ. ² Ол эрээри итэѳэйбэт иудейдар омук дьонун өйүн-санаатын сүһүрдэн, кинилэри бырааттыыларга утары туруорбуттара. ³ Ону ол диэбэккэ, Апостоллар, манна өссө да өр хаалан, Айыы Тойон туһунан хорсуннук кэпсэбиттэрэ. Айыы Тойон Бэйэтин илгэлээх үтүөтүн туһунан үөрэтэр тылы туоһулаан, кинилэр илиилэринэн бэлиэлэри, араас дьиктилэри онгороро. ⁴ Куорат дьоно икки ангы хайдыбыта: сорохторо иудейдар диэки охтубуттара, атыттара Апостоллар диэки буолбуттара. ⁵ Омуктар иудей тойотторун кытта куомуннаһан Павеллаах Варнаваѳа саба түһэн, тааһынан тамнаан өлөрөргө санаммыттарынын ⁶ билэн, Апостоллар Ликаония куораттарыгар Листраѳа, Дервияѳа баран биэрбиттэрэ уонна ол эргин атын сирдэринэн сылдьан ⁷ Евангелиены иһитиннэрбиттэрэ.

Листраѳа уонна Дервияѳа

⁸ Листраѳа биир төрүөбүттэн босхон, хаһан да хаамар диэни билбэтэх киһи баара; ⁹ кини Павел этэр тылын истэ олорбута. Павел киниэхэ хараѳын хатаан, бу киһи итэѳэлэ кинини үтүөрдэр кыахтааѳын көрөн, ¹⁰ доргуччу эппитэ: «Айыы Тойон Иисус Христос аатыгар эйиэхэ этэбин: сүһүөххэр тур!» Киһи сонно ойон туран хаампытынан барбыта.

¹¹ Мустубут дьон, Павел тугу гыммытын көрөн, Ликаония тылынан: «Киһи дьүһүнүн-бодотун ылынан, биһиэхэ тангалар түспүттэр!» — диэн хаһытаспыттара. ¹² Онон Варнаваны Зевс, оттон Павелы, үксүн кини сангарарын иһин, Гермес диэн ааттаабыттара. ¹³ Зевс храмын үлэһитэ (храма куорат таһыгар

баара), куорат ааныгар оѳустардаах, өрүллүбүт веноттардаах кэлэн, норуоту кытта бииргэ сиэртибэ биэрэрдии оностубуга.

¹⁴ Ону истэн, Апостоллар, Павеллаах Варнава, тагастарын хайыта тыыттан баран, дьон ортотугар ойон киирэн: «¹⁵ Доѳоттор! Бу туох ааттааѳы быһыыланан эрэѳит? – диэн күөмэйдэрин мунунан сангаран тохтото сатаабыттара. – Биһиги эмиэ эһиги курдук дьоммут ээ! Эһиги сымыйа танаралартан киэр хайыһангыт сири-халлааны, муораны уонна онно баары барытын айбыт Тыыннаах Танараѳа эргиллэргит туһугар, биһиги эһиэхэ Евангелиены иһитиннэрэбит. ¹⁶ Ааспыт көлүөнэлэргэ Кини хас биирдии норуот бэйэтин суолунан сылдыарын бопсубатаѳа эрээри, ¹⁷ өрүү үтүөнү онорон, биһиэхэ халлаантан ардаѳы ыытан, сайынын өлгөм үүнүүнү биэрэн, аһыыр аспытын хааччыйан, сүрэхпитин үөрүүнэн толорон, Бэйэтин туһунан туоһулуура». ¹⁸ Инньэ гынан кинилэргэ сиэртибэ биэрэ сатыыр норуоту бэрт эрэйинэн тохтотон дьиэлэригэр ыталаабыттара.

Манна хаалан үөрэтэ сырыттаһтарына, ¹⁹ Антиохияттан уонна Иконияттан иудейдар тийэн кэлбиттэрэ. Ол иудейдар, хорсундук үөрэтэ сылдыар Апостоллары «кырдыгы тугу да эппэттэр, барыта сымыйаны санараллар» диэн утаран, норуоту кинилэртэн тэйитэр курдук тылларыгар киллэрбиттэрэ. Итиэннэ дьону күөртээн Павелы тааһынан тамнатан баран, өллө диэн, куорат тас өттүгэр соһон кэбиспиттэрэ. ²⁰ Тулатыгар үөрэнээччилэрэ үмүөрүспүттэригэр Павел туран куоракка киирбитэ; онтон нөнгүө күнүгэр Варнавалыын Дервияѳа барбыта.

Сирия Антиохиятыгар төннүү

²¹ Бу куоракка Евангелиены иһитиннэрэн, бэрт элбэх киһи үөрэнээччи буоларын ситиһэн баран, төттөрү Листранан, Икониянан, Антиохиянан барбыттара; ²² суолларын былаһын тухары үөрэнээччилэр санааларын бөѳөргөтө, итэбэллэрин ыһыктыбаттарыгар такайа, «Танара Саарыстыбатыгар биһиги элбэх эрэйи көрсөн кириэхтээхпит» диэн үөрэтэ испиттэрэ; ²³ церковтарга сылдьан пресвитердары анаталаабыттара уонна постанан туран үгэн баран, кинилэри барыларын итэбэйбит Танараларын көрүүтүгэр-истиитигэр туттарбыттара. ²⁴ Онтон Писидияны ааһан, Памфилияѳа кэлбиттэрэ, ²⁵ Пергия дьонугар Айыы Тойон

тылын* иһитиннэрэн баран, Атталияҕа барбыттара. ²⁶ Кинилэр Антиохияҕа — бу түмүктээбит үлэлэрин санга саҕалыылларыгар бырааттара кинилэри Тангара үтөө кыһамньытыгар туттарбыт сирдэригэр — уунан айаннаабыттара. ²⁷ Онно тийээн церкову түмэн, Тангара кинилэргэ тугу онорбутун, хайдах атын омуктарга итэҕэл аанын тэлэйэн биэрбитин кэпсээбиттэрэ. ²⁸ Кинилэр үөрэнээччилэри кытта Антиохияҕа өссө да өр буолбуттара.

Иерусалимга буолбут Сүбэ Мунньах (Собор)

15 Иудеяттан ханнык эрэ дьон Антиохияҕа кэлэн, итэҕэйээччилэри: «Моисей сиэрин-туомун толорон быһыллыбатахытына, эһиги быһанар кыаххыт суох буолуо», — диэн үөрөппиттэрэ. ² Павел да, Варнава да ону кытта сөбүлэспэккэлэр, улахан мөккүөр саҕаламмыта. Онон Павеллаах Варнаваны уонна бэйэлэриттэн хас да киһини талан, кинилэри Иерусалимга ыттан Апостолларга уонна пресвитердарга бу дьыаланы быһаарталларыгар сүбэлэспиттэрэ.

³ Церковь ыппыт дьоно Финикиянан, Самариянан ааһан иһэн, атын омуктар итэҕэли ылыммыттарын туһунан кэпсээн, бырааттарын барыларын үөрдүбүттэрэ. ⁴ Иерусалимга тийбиттэригэр оннооҕу церковь да, Апостоллар, пресвитердар да бары үөрө көрсүбүттэрэ; тийбит дьон кинилэргэ Тангара тугу онорбутун, атын омуктарга итэҕэл аанын тэлэччи аспытын кэпсээбиттэрэ.

⁵ Онуоха фарисейдар бөлөхтөрүттэн итэҕэйбит дьон туран: «Итэҕэйбит омук дьоно быһыллыах тустаахтар; кинилэртэн Моисей Сокуонун тутуһаллары ирдэниллиэхтээх», — диэбиттэрэ.

⁶ Апостоллар уонна пресвитердар бу дьыаланы дьүүлэхэри мустубуттара. ⁷ Уһун быһаарсыы кэнниттэн Петр туран эппитэ: «Бырааттарым! Омук дьоно Евангелиены миигиттэн истэн итэҕэли ылыналлары туһугар, Тангара хара маннайгыттан миигин эһигиттэн талан ылбытын билэҕит. ⁸ Киһи сүрөҕин курдат билэр Тангара син биир биһиэхэ курдук кинилэргэ эмиэ Сибэтиэй Тыһыны бэлэхтээн, кинилэри ылынарын көрдөрбүтэ. ⁹ Сүрэхтэрин итэҕэлинэн ыраастаабыт буолан, кинилэри да, биһигини да туох да диэн араарбатаҕа. ¹⁰ Оччотугар эһиги тоҕо

* 14:25 *Айыы Тойон тылын* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «тылы» эбэтэр «Тангара тылын».

АПОСТОЛЛАР 15

өбүгэлэрбит да, бэйэбит да кыайан көтөхпөтөх бурбалдыбытын үөрэнээччилэргэ кэтэрдэн, Тангараны үтэн-анньан көрөбүт? ¹¹ Биһиги эмиэ кинилэр курдук Иисус Христос Айыы Тойон үтүөтүнэн быһанарбытын итэҕэйэбит».

¹² Онуоха мунньах бүтүннүү ах барбыта. Бары чуумпуран олон, Варнавалаах Павел кэпсээннэрин – Тангара омук дьонугар кинилэринэн көрдөрбүт дыктилэрин, сөбүмэр бэлиэлэрин туһунан – истибиттэрэ.

Иаков тыл этиитэ

¹³ Кэпсээн бүпүттэрин кэннэ тылы Иаков ылбыта: «Бырааттарым! Аны миигин истин. ¹⁴ Тангара Бэйэтин аатыгар омуктартан норуот талан, кинилэргэ үтүө кыһамньытын көрдөрбүтүн Симон быһааран биэрдэ. ¹⁵ Пророктар этиилэрэ эмиэ итиннэ сөп түбэхэр; Суруйууларга этиллэр: „¹⁶ Кэлин эргиллэн кэлэммин, Давид сууллубут дьиэтин хат туруоруом, урусхал быһыттан таһааран, чөлүгэр түһэриэм. ¹⁷ Оччоҕо атыттар, Мин ааппын истибит норуоттар бары Айыы Тойону көрдүүр буолуохтара, – диир Айыы Тойон, маны барытын Онорооччу“. ¹⁸ Бу туһунан былыр-былыргыттан биллэрбит Тангара этиитэ итинник.

¹⁹ Онон Тангараҕа хайыһан эрэр омук дьонугар туорайдаспат сөп дии саныбын. ²⁰⁻²¹ Биһиги кинилэргэ сурукта суруйуоҕун. Моисей Сокуона былыр-былыргыттан хас куорат аайы үөрэтиллэрин, субуота ахсын синагогаларга ааһылларын быһыытынан, эһиги эмэгэт танараларга сиэртибэлэнэн киртийбит астан, содур быһыыттан, муомахтанан өлбүт кыыл-сүөл этиттэн, хаантан туттунун, тугу бэйэҕитигэр баҕарбаккытын атыттарга онгоруман* диэбин».

Апостоллар суруктара

²² Апостоллар уонна пресвитердар церковы бүтүннүүтүн кытта сүбэлэһэн, бэйэлэрин ортолоруттан хас да киһини талан Павеллаах Варнаваны кытта Антиохияҕа ыытарга быһаарбыттара. Онон бырааттары салайар дьону – Варсава диэн ааттаах Иуданы уонна Силаны – талан, ²³ манньык суругу ыппыттара:

* 15:20-21, ²⁹ Тугу бэйэҕитигэр баҕарбаккытын атыттарга онгоруман – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

«Антиохияға, Сирияға, Киликияға баар омук бырааттарбытыгар Апостоллартан, пресвитердартан уонна бырааттаргытытан эбэрдэ.

²⁴ Биһиги кэккэбиттэн тахсыбыт сорох дьон биһигиттэн туох да ыйыы-кэрдии ылбакка эрэ, „эһиги быһыллыы сиэрин-туомун толоруохтааххыт, Сокуону тутуһуохтааххыт“* диэн сими́тиннэрэн санаабытын түһэрбиттэрин иһиттибит. Онон бары түмсэн сүбэлэһэммит, ²⁵ биир санаанан хас да киһини талан, таптыыр бырааттарбытын Варнавалаах Павелы кытта эһиэхэ ыытарга быһаардыбыт. ²⁶ Кинилэр Айыы Тойоммут Иисус Христос аатын туһугар олохторун да харыстаабат дьон. ²⁷ Онон Иудалаах Силаны эһиэхэ ыытабыт, кинилэр бу маны быһааран биэриэхтэрэ. ²⁸ Сибэтиэй Тыын да, биһиги да быһаарыбытынан, уһулуччу суолталаахтан атын тугу да эһиэхэ сүктэрбэт сөп. Онон ²⁹ эмэгэттэргэ сиртибэлэммит астан, хаантан, муомахтаммыт сүөһү этиттэн туттунун, содурдук быһыланыман, бэйэбитигэр баҕарбаккытын атыттарга оноруман. Маны тутуһар буоллаххытына, бэрт сөпкө гынабыт. Этэннэ буолун».

³⁰ Онон, ыппыт дьонноро Антиохияға тийэн, дьону мунһан, суругу туттарбыттара. ³¹ Суругу ааҕан баран, анараангылар сүбэ-ама ылан үөрбүттэрэ. ³² Иудалаах Сила бэйэлэрэ эмиэ пророк дьон быһыытынан, бырааттарын өйдөтөн, күүстэрин бөҕөргөтөн бэрт элбэҕи кэпсээбиттэрэ. ³³ Манна балайда сылдыа түспүттэрин кэннэ, бырааттара кинилэри ыппыт дьонноругар төттөрү эйэни кытта атаарбыттара. ³⁴ Ол эрээри Сила манна хааларга быһаарыммыта. Иуда Иерусалимга төннүбүтэ**.

³⁵ Павеллаах Варнава Антиохияға олорон, үгүс атын дьону кытта Айыы Тойон тылын үөрэппиттэрэ, бар дьонно иһитиннэрбиттэрэ.

Павеллаах Варнава арахсаллар

³⁶ Балайда кэм ааспытын кэннэ, Павел Варнаваға: «Төннөммүт Айыы Тойон тылын иһитиннэрбит куораппыт аайы

* 15:24 *Эһиги быһыллыы сиэрин-туомун толоруохтааххыт, Сокуону тутуһуохтааххыт* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** 15:34 Сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу кэрчик суох.

бырааттарбытыгар таарыйан ааһахха, хайдах олоролорун көрүөххэ», — диэн тыл киллэрбитэ. ³⁷ Варнава буоллабына Марк диэн ааттаах Иоанны эмиэ ильдэ барыан баҕарара. ³⁸ Ол эрэри Павел кинилэри Памфилияҕа хаалларан араҕан барбыт, үлэлэрин салҕаспатах кинини ильдэ барбат санаалааҕа. ³⁹ Онтон сылтаан хомойсуу тахсан тус-туспа барбыттара: Варнава Маркы ильдэ Кипргэ устубута, ⁴⁰ оттон Павел Силаны талан ылан, бырааттара кинини Тангара* үтүө кыһамнытыгар тутгарбыттарыгар, айанна туруммута. ⁴¹ Кинилэр иккиэн Сирия уонна Киликия устун церковтары бөҕөргөтө испиттэрэ.

Павеллаах Силаҕа Тимофей холбоһор

16 Онтон Павел Дервиянан Листраҕа тийбитэ; онно биир Тимофей диэн ааттаах үөрэнээччи баара. Кини ийэтэ итэҕэйэр иудей дьахтара, аҕата грек этэ. ² Листраҕа да, Иконияҕа да баар биир итэҕэллээхтэрэ Тимофей туһунан үчүгэйи эрэ этэллэрэ. ³ Павел кинини ильдэ барыан баҕарбыта, онон, аҕата грек буоларын олохтоох иудейдар билэллэрин иһин, киниэхэ быһыы сиэрин-туомун онорбута. ⁴ Кинилэр куораттары кэрийэ сылдьан, итэҕэйээчилэри Апостоллар уонна пресвитердар Иерусалимга ылыммыт быһаарыныыларын бигэтик тутуһун диэн өйдөтөллөрө. ⁵ Церковтар, итэҕэллэрэ бөҕөргөөн, күннэтэ ахсааннара элбээн испитэ.

Павелы Македонияҕа ыҕырыы

⁶ Кинилэр Фригиянан уонна Галатия дойдутунан ааспыттара; Тангара тылын Асияҕа үөрэтэллэрин Сибэтиэй Тыын көнүллээбэтэҕэ. ⁷ Мисия кыраныыссатыгар тийэн баран Вифинияҕа ааһарга холонон көрбүттэрэ да, Тыын** эмиэ көнүллээбэтэҕэ. ⁸ Онон, Мисияны ааһан, Троадаҕа барбыттара.

⁹ Арай Павел түүн көрүү көрдөбүнэ, биир Македония киһитэ: «Македонияҕа кэлэн биһиэхэ көмөлөс!» — диэн ааттаһа турара. ¹⁰ Киниэхэ бу көстөөтүн, биһиги Айыы Тойон Евангелиены иһитиннэрэргэ ыҕырда диэн түмүккэ кэлэн, сонно Македониялыырга быһаарыммыппыт.

* 15:40 *Тангара* — сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга «Айыы Тойон».

** 16:7 *Тыын* — сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга «Иисус Тыына».

Филиппыга кэли

¹¹ Онон Трoадаттан уунан устан, быһа Самофракия арыыга тийэн баран нөнүө күнүгэр Неапольга аттамыппыт, ¹² онтон Филиппыга тийбиппит. Филиппы – Рим холуонньата, Македония уобалаһын киин куората. Бу куоракка биһиги хас да күн буолбуппут. ¹³ Субуота күн куораттан тахсан, өрүс кытылыгар, иудейдар үгэстэринэн бииргэ түмсэн үгэр сирдэригэр*, тийбиппит. Онно олорон мустубут дьахталлары кытта кэпсэппиппит. ¹⁴ Фиатира куораттан сылдыар, күндү кыһыл таһаһынан эргинэр Лидия, Таһараны ытыктыыр дьахтар, биһиги кэпсэтэритин иһиллээн ололбута. Айыы Тойон Лидия сүрэбин арыһан биэрэн, кини Павел этэрин бэркэ болҕойон истибитэ. ¹⁵ Онтон бэйэтэ да, дьэтин дьоно да бары сүрэхтэммитэрин кэннэ, биһигиттэн: «Миигин Айыы Тойонго эрэллээх диэн билиммит буоллахытына, мин дьэбэр олорун», – диэн көрдөһөн тылын ылыннарбыта.

Павеллаах Сила хайыллалар

¹⁶ Биирдэ биһиги үгэр сиргэ баран иһэммит, көрбүөччүлүүр тыынна буулаппыт, инникени этэн биэрэн тойотторугар баһаам барыһы киллэрэр чаһар кыһы көрсө түспүппүт. ¹⁷ Кини Павел уонна биһигини батыһа сылдьан: «Бу дьон Үрдүктэн Үрдүк Таһара кулуттара! Кинилэр биһиэхэ** быһанар суолу иһитиннэрэллэр!» – диэн ханытыыра. ¹⁸ Хас да күнү быһа кэлиили кэппитигэр абаран, Павел кэннин хайыһан туран, тыынна: «Иисус Христос аатынан эйигин киниттэн таһыс диэн соруйабын!» – диэбитэ. Сонно куһаһан тыын тахсан барбыта. ¹⁹ Барыс киллэринэр эрэллэрэ сүппүтүн көрөн, кыыс хаһаайытара Павеллаах Силаны тутан ылан, куорат болуоссатыгар тойотторго илдьибиттэрэ. ²⁰ Куорат дьаһалтатыгар аһалан: «Бу дьон иудей эрээрилэр, биһиги куораппытын аймыллар, – диэн үнсүбүттэрэ. – ²¹ Кинилэр биһиги, Рим дьоно, ылыны да, толоруу да суохтаах сирбитин-туоммутун тарһаталлар».

* 16:13 *Иудейдар үгэстэринэн бииргэ түмсэр үгэр сирдэригэр* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «биһиги быһа холоон сэрэйбит сирбитигэр».

** 16:17 *Биһиэхэ* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «эһиэхэ».

²² Норуот эмиэ Павеллаах Силаҕа утары буолбута. Куорат тойотторо кинилэри таҥастарын ньылбы тартаран баран тайабынан таһыйалларыгар дыһайбыттара. ²³ Иккиэннэрин үлтү сынһан баран, хаайыыга бырахпыттара, харабылга кытаанахтык маньырыгар дыһал биэрбиттэрэ. ²⁴ Оннук дыһалы ылан, харабыл кинилэри түгэх түрмэбэ укпуга, атахтарыгар мас адаҕа кэ-тэрдибитэ.

Павеллаах Сила дыктитик быһһаныылара

²⁵ Түүн үөһүн саҕана Павеллаах Сила Таҥараҕа үгэн айхал ырыаларын ыллаабыттара; атын хаайыылаахтар бары кинилэр ыллыылларын истэн олоруттара. ²⁶ Эмискэ күүстээх сир хамсааһына буолан, хаайыы төрдүттэн түөрэннээбитэ; сонно ааннар бары тэлэллэ түспүттэрэ, хаайыылаахтар хандалыллара төлүтэ барбыттара. ²⁷ Хаайыы харабыла уһуктан, ааннар бары аһаҕастарын көрөн, хаайыылаахтар күрээбиттэр дии санаан болотун хаба тардан ылан, бэйэтигэр тийинээри гыммыта. ²⁸ Ону көрөн Павел: «Куһаҕаны онгостума, биһиги бары баарбыт!» — диэн ханытыты түспүтэ.

²⁹ Харабыл уот аҕалтаран баран, Павеллаах Силаҕа сүүрэн кирибитэ уонна тип-титирэс буола долгуйан, иннилэригэр сөһүргэстии түспүтэ. ³⁰ Онтон кинилэри таһаартаан баран: «Тойотторуом! Быһһанар туһугар тугу гынабын?» — диэн ыйыппыта.

³¹ Кинилэр эппиттэрэ: «Айыы Тойон Иисус Христуһу итэҕэй, оччоҕо бэйэн да, дыиэн дыоно да бары быһһаныххыт». ³² Уонна киниэхэ, кини дыиэтин кэргэттэригэр бука барыларыгар Айыы Тойон тылын иһитиннэрбиттэрэ. ³³ Харабыл сонно түүн кинилэри хаайыыттан таһааран баастарын сууйан баран, дыиэтин кэргэттэрин кытта бииргэ сүрэхтэммитэ. ³⁴ Кини Павеллаах Силаны дыиэтигэр аҕалан күндүлээбитэ, бэйэтэ да, дыоно да бары Таҥараны итэҕэйбиттэриттэн үөрбүттэрэ-көпүттэрэ.

³⁵ Сарсыарда куорат салалтата киниэхэ үлэһиттэрин бытан: «Били дыону босхолоо», — диэн илдьиттээбитэ. ³⁶ Хаайыы харабыла Павелга илдьити тиэрдибитэ: «Тойоттортон дыһал кэллэ. Эһигини босхолуур үһүбүн. Онон тахсан эйэни кытта барын».

³⁷ Ол эрээри Павел кэлбит дьонго эппитэ: «Биһигини, Рим гражданнын*, бар дьон көрөн турдагына, туох да сууга суох кырбаан хаайыгыга бырахпыттара. Итиэннэ билигин кэлэн ким да билбэтинэн киэр утаараары гыналлар дуо? Оннук эрэ буолуо суоҕа! Бэйэлэрэ кэлэн таһаардыннар».

³⁸ Үлэһиттэрэ бу тылы тириэрдиттэригэр, анараангылар Павеллаах Сила Рим гражданныра буолалларын истэн, улаханлык куттаммыттара. ³⁹ Онон бэйэлэринэн кэлэн бырастыы гынарга көрдөһөн баран, хаайыттан таһаарбыттара уонна куораттан баралларыгар көрдөспүттэрэ. ⁴⁰ Кинилэр хаайыттан тахсан, Лидия дьиэтигэр тийбиттэрэ. Онон бырааттарын көрсөн санааларын көтөҕөн баран, салгыы айаннаабыттара.

Фессалоникаҕа буолбут аймалҕан

17 Амфиполу, Аполлонияны аһан, кинилэр иудей синагогата баар Фессалоника куоратыгар кэлбиттэрэ. ² Павел үгэһинэн синагогаҕа киирэн, үс субуота тухары дьону кытта Суруйуулары ырыппыта. ³ Кини Христос сору-муну көрөн өлөн баран тиллиэхтээҕин өйдөтөн-дакаастаан: «Бу — Мин эһиэхэ кэпсиир Иисус Христум буолар», — диирэ. ⁴ Кинилэртэн сорохторо — Танараны ытыктыыр бэрт элбэх омук дьоно да, үгүс биллэр-көстөр хотуттар да — итэҕэйэн, Павеллаах Силаҕа холбоспуттара.

⁵ Ол эрээри итэҕэйбэтэх иудейдар Апостоллары ордук санаан, баһаартан күн-көдьүүһэ суох нэгэй дьону хомуйан, норуоту түмэ тардан, куораты аймаабыттара, Иасон дьиэтигэр кэлэн Павеллаах Силаны норуот мунһаҕар таһаараары ыкпыттара-түүрбүттэрэ. ⁶ Итиэннэ кинилэри булбакка, Иасону уонна сорох итэҕэйээччилэри тутан, куорат тойотторугар илдьибиттэрэ. «Бу аан дойду үрдүнэн айдааны тардыбыт дьон аны манна тийэн кэлбиттэр! — диэн айдаан бөҕөтүн тардыбыттара. — ⁷ Иасон өссө кинилэри дьиэтигэр олордор! Кинилэр бука бары Иисус диэн атын ыраахтааҕы баар дэһэллэр, онон император сокуоннарын утараллар, толорботтор». ⁸ Бу буруйдааһынтан

* 16:37 *Рим гражданныра* — Рим империятыгар олоор дьон сороҕо эрэ Рим гражданнын үрдүк быраабынан туһанара. Кинилэргэ элбэх чэпчэтии, быраап көрүллэрэ, кинилэри кырбыыр, накаастыыр, тиирэн өлөрөр буоллара.

дьон-сэргэ да, куорат тойотторо да бары аймаммыттара. ⁹ Кинилэр Иасону уонна атын итэҕэйээччилэри күһэйэн туран, толук харчы төлөтөн эрэ баран, ыыталаабыттара.

Верияҕа эмиэ ыарахаттары көрсөллөр

¹⁰ Павеллаах Силаны бырааттара, сэрэхэдийэн, сол түүн Верияҕа атаарбыттара; Верияҕа тийээт, кинилэр синагогаҕа барбыттара. ¹¹ Маннаабылар Фессалоника дьонунааҕар быдан сайаҕас этилэр: Тангара тылын ис сүрэхтэриттэн ылынан, бу этиллибит төһө чаччылааҕын билээри, күн аайы Суруйуулары ырытталлара. ¹² Ол түмүгэр үгүстэрэ – ытыктанар грек дьахталлара да, эр дьон да – итэҕэйбиттэрэ.

¹³ Фессалоника иудейдара Павел Тангара тылын Верияҕа эмиэ үөрөппитин истэн, аны онно тийэн дьону булкуйан, утары туруоран барбыттара. ¹⁴ Онон бырааттара Павелы суһаллык муораҕа атаарбыттара. Силалаах Тимофей Верияҕа хаалбыттара. ¹⁵ Павел аргыстара кинини Афиныга диэри атааран баран, Силалаах Тимофейга «төһө кыалларынан түргэнник миэхэ кэллиннэр» диэн Павел илдьитин илдэ төттөрү айаннаабыттара.

Афиныга

¹⁶ Афиныга тийэн дьонун кэтэһэ сылдьан, куорат эмэгэтинэн туолбутун көрөн, Павел ис-иһиттэн абарбыта. ¹⁷ Кини синагогаҕа иудейдары уонна Тангараны ытыктыыр атын да омуктары кытта сэхэргэхэрин таһынан, өссө күн аайы болуоссатынан ааһар дьонунун кэпсэтэрэ. ¹⁸ Биирдэ кинини кытта эпикуреецтар уонна стоиктар мөккүспүттэрэ. Сорохторо: «Бу хой баһын туойааччы манан тугу этиэн баҕарарый?» – дииллэрэ. Атыттара, кини Иисус итиэннэ тилли* туһунан кэпсиирин иһин: «Арааһа, туора тангаралар үөрэхтэрин тарҕатар быһыылаах», – диэн сабаҕалыыллара.

¹⁹ Кинини Ареопаг** мунһаҕар аҕалан: «Бу эн туох санга үөрэҕин тарҕатаргын биһиги билиэхпитин сөп дуо? – диэн

* 17:18 *Тилли* – гректии «Анастасис». Павелы истибит дьон кини «Анастасия» диэн ааттаах хайа эрэ дьахтар тангара туһунан кэпсиир дии санаабыт буолуохтарын сөп.

** 17:19 *Ареопаг* – Афины куоракка баар томтор аата. Бу томтор үрдүгэр мунһахтыыр Үрдүкү Суут эмиэ маннык ааттанара.

ыйыппытара. — ²⁰Туох эрэ бэрт дыктини иһитиннэрэбин ээ. Бу тугун-ханныгын билиэхпитин баҕарабыт». ²¹Афины олохтоохторо уонна манна олорор омук дьоно туох эмэ саганы-сонуну кэпсэтэн, эбэтэр истэн күнү-дьылы атааралларын туохтан да ордороллоро.

²²Павел Ареопаг ортотугар туран эппитэ: «Афины олохтоохторо! Барытыттан сылыктаан көрдөхпүнэ, эһиги итэҕэли туох да олус ытыктыыр дьон эбиккит. ²³Ити оннооҕор ааһан иһэн, ытык сирдэргитин кэрийэ сылдьан, „Биллибэт Танараҕа“ диэн суруктаах сиэртибэнньиги булан ыллым ээ. Дьэ ол Кини — эһиги кимин да билбэккэ эрэ сүгүрүйэр Танараҕыт — туһунан мин эһиэхэ иһитиннэриэхпин баҕарабын.

²⁴Бу аан дойдуну бүтүннүүтүн, аан дойдуга баары барытын айбыт Танара сирдээх халлаан Айыы Тойоно буолан, киһи тутан биэрбит дьиэтигэр олорбот, ²⁵дьон Киниэхэ илиитинэн тутан-хабан үлэиирин эрэйбэт, тоҕо диэтэххэ, Кини хаһан да тугунан да тутасыйбат, төттөрүтүн, Бэйэтэ туохха барытыгар олоҕу, тыһыар тыһыны — тугу барытын биэрэр. ²⁶Танара биир киһиттэн киһи-аймаҕы үөскэтэн сир көхсүн устун олохсуппута, ыйаахтаах кэмнэрин-кэрдиилэрин, олорор сирдэрин чэрчитин ыйан-быһан биэрбитэ. ²⁷Ити барыта дьон Танараны көрдүүрүн, хас биирдиибиттэн ырааҕа суоҕун сэрэйэн-билэн, Кинини булан ылалларын туһугар этэ. ²⁸Кининэн биһиги олоробут, Кининэн хамсыбыт, Кининэн тыыннаах сылдьабыт. Эһиги сорох хоһоонньуттарыт эмиэ: „Биһиги бары Кини ууһунабыт“, — диэн этэн тураллар.

²⁹Онон, биһиги Танара ууһа эбит буоллахпытына, Танараны кыһыл дуу, үрүн дуу көмүһүнэн эбэтэр таастан киһи бэйэтэ саҥабыллаах уус илиитинэн кыһан эбэтэр өйүттэн айан онорбут мөссүөнүгэр холуу саныа суохтаахпыт. ³⁰Урут хараҕаҕа муна сылдыбыппытын буруйга туруорбат эрэри, Танара билигин киһи барыта аһыытын-харатын билинэн, Киниэхэ эргиллэригэр ынырар. ³¹Кини бу аан дойдуну кырдыктаахтык дьүүлүүр күнүн хайыы-үйэ болдьоон, Судьуйатын анаан турар. Дьэ ол иһин, бу туһунан бар дьонно туоһулаан, Танара Кинини өлбүттэргэн тилиннэрбитэ».

³²Өлбүттэр тилиилэрин туһунан истэн, сорохтор эбэлээхтик күлсүбүттэрэ, оттон атытара: «Бу туһунан эйигин өссө истэ

кэлиэхпитин баҕарабыт», – дэспиттэрэ. ³³Павел тахсан барбыта. ³⁴Сорохтор, ол иһигэр Дионисий Ареопагит* уонна Дамарь диэн ааттаах дыахтар, онтон да атыттар, итэҕэйэннэр, киниэхэ холбоспуттара.

Павел Коринф куоракка кэлэр

18 Павел Афиныттан Коринф куоракка барбыта; ²онно Клавдий иудейдары Римтэн барарга дыаһайбытын иһин, ойоҕунуун Прискиллалыын соторутааҕыта Италияттан көһөн кэлбит Понт уобалаһыттан төрүттээх Акила диэн иудейы көрсүбүтэ. Кинилэргэ кэлэн, ³бэйэтин курдук балаакка онорор идэлээхтэрин билэн, хаалан бииргэ үлэлэспитэ. ⁴Хас субуота аайы кини синагогаҕа үөрэтэрэ, иудейдары уонна атын омуктары өйдөтө, тылын ылыннара сатыыра.

⁵Онтон Македонияттан Силалаах Тимофей кэлбиттэригэр Павел аны атын туохха да аралдьыйбакка эрэ, иудейдарга Иисус дьын Христос буоларын туһунан Тыын салайыытынан** туоһулаабыта. ⁶Иудейдар кинини утарсан үөҕэн барбыттарыгар, Павел таһаһын быылын тэбэнэн баран, эппитэ: «Өлөр суолу талар буоллаххытына, чэ, бэйэҕит буруйдааххыт, мин ырааспын; аны мантан иннэ атын омуктарга барабын».

⁷Бу кэннэ тахсан синагога таһыгар дьиэлээх Тит Иуст диэн Таһараны ытыктыыр киһиэхэ тийбитэ. ⁸Синагога тойоно Крисп бүтүн дьиэ кэргэттэрин кытта Айыы Тойону итэҕэйбиттэрэ; Коринф олохтоохторуттан үгүстэрэ, Павел этиитин истибит дьон, эмиэ итэҕэли ылынан сүрэхтэммиттэрэ.

⁹Биирдэ Айыы Тойон түүн Павелга көстөн: «Куттаныма, салгыы үөрэтэ сырыт, сангата суох сылдыма, – диэбитэ. – ¹⁰Мин эйигинниин бииргэбин, онон ким да эйиэхэ туох да куһаҕаны оноруо суоҕа – бу куоракка Мин киһим элбэх». ¹¹Павел онно биир сыл алта ый устата олорон дьону Таһара тылыгар үөрэппитэ.

* 17:34 *Ареопагит* – Ареопаг чилиэнэ.

** 18:5 *Тыын салайыытынан* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

Иудейдар Павелы дьүүлгэ тардаллар

¹² Галлион Ахайя уобалаһын баһылыга буолбутугар, иудейдар куомуннаһан, Павелы тутан ылан, суукка аҕалбыттара уонна: ¹³ «Бу киһи Тангараҕа Сокуонтан атыннык сүгүрүйэргэ үөрэтэр», – диэн үнсүбүттэрэ.

¹⁴ Павел тыл кыбытыан да иннинэ, Галлион иудейдарга эппитэ: «Иудейдар, истинг эрэ! Өскөтүн буруйу оноруу тахсыбыта эбэтэр хара дьайдаах суолга сананыы баара буоллар, мин эһигини истэр төрүөттээх буолуом этэ. ¹⁵ Оттон бэйэҕит үөрэххит, ааккыт-суолгут уонна Сокуонгут туһунан мөккүһөр буоллаххытына, ону миигинэ суох быһаарсын. Мин оннугу дьүүллүөхпүн баҕарбаппын». ¹⁶ Уонна барыларын сууттан үүрэн таһаарбыта.

¹⁷ Гректэр* бары синагога тойонун Сосфены тутан ылан, сууттуур сир таһыгар кырбаабыттара да, Галлион кымаардаан да көрбөтөҕө.

Прискилла, Акила уонна Аполлос

¹⁸ Павел өссө да элбэх күн сылдьан баран, бырааттарын кытта бырастыылаһан Сирияҕа устубута, Прискиллалаах Акила эмиэ барсыбыттара. Павел Кенхрейгэ кэлэн, Тангараҕа мэктиэ тылын биэрбитин бэлиэтигэр төбөтүн бирийдэппитэ. ¹⁹ Ефескэ кэлбиттэригэр, аргыстарын хаалларан баран, синагогаҕа тийиэн иудейдары кытта кэпсэппитинэн барбыта. ²⁰ Бу куоракка өссө тохтуу түһэригэр көрдөспүттэрин сөбүлөммэтэҕэ, ²¹ бараары бырастыылаһа туран эппитэ: «Бу кэлэр бырааһынныңы мин хайаан да Иерусалимга ылыахтаахпын. Тангара биэрдэҕинэ, эһиэхэ эргиллэн кэлиэм». Ефестэн Павел хараабылга олорсон айаннаабыта. ²² Кесарияҕа сылдьан баран Иерусалимга тийибитэ уонна церковы эҕэрдэлээт, быһа Антиохияҕа ааспыта. ²³ Онно балайда буолан баран, Павел Галатия дойдутун, Фригияны кэрийэн, үөрэнээччилэри бөҕөргөтөн салгыы айаннаабыта.

²⁴ Ефескэ биир Аполлос диэн Александрияттан төрүттээх, устар ууну сомоҕолуур уус тыллаах, Суруйуулары үчүгэйдик билэр

* 18:17 *Гректэр* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

еврей кийтэ тийэн кэлбитэ. ²⁵ Кини Иоанн сүрэхтээһинин эрэ билэр эрээри, Айыы Тойон Суолугар үөрэммит буолан, Айыы Тойон туһунан итийэн-кутуйан туран, сөпкө үөрэтэрэ. ²⁶ Аполлос синагогаҕа хоодуоттук үөрэтэн барбыта. Үөрэтэрин истэн баран, Акилалаах Прискилла кинини дьиэлэригэр ильдэн, Айыы Тойон Суолун* киниэхэ чуолкайдаан, быһааран биэрбиттэрэ.

²⁷ Аполлос Ахайяҕа барарга быһаарыммытыгар бырааттара сөбүлэһэн, үөрэнээччилэргэ кинини үчүгэйдик көрсүн диэн сурук суруйбуттара. Кини онно тийэн Тангара илгэлээх үтүөгүнэн итэҕэли ылыммыт дьонго улаханлык туһалаабыта: ²⁸ Иисус диэн Христос буоларын бар дьон иннигэр Суруйууларынан итэҕэтиилээхтик дакаастаан, иудейдары самнарбыта.

Ефескэ

19 Аполлос Коринфка сырыттаҕына, Павел хаптал хайалаах дойдуларынан айаннаан, Ефескэ кэлбитэ. Онно хас да үөрэнээччи баарын булан: ² «Эһиги итэҕэйэргитигэр Сибэтиэй Тыыны ылыммыккыт дуо?» – диэн ыйыппыта.

«Сибэтиэй Тыын баарын да истэ иликпит», – диэбиттэрэ үөрэнээчилэр.

³ «Оччоҕо хайдах сүрэхтэммиккитий?»

«Иоанн эппитин курдук, сүрэхтэммиппит».

⁴ «Иоанн аһыыны билини бэлиэтигэр сүрэхтиирэ, – диэбитэ Павел. – Кини кэнниттэн Кэлээччини – Христос Иисусу – итэҕэйэллэригэр ынҕыра».

⁵ Маны истэн үөрэнээчилэр Айыы Тойон Иисус аатыгар сүрэхтэммиттэрэ. ⁶ Павел кинилэргэ илиитин уурбутугар Сибэтиэй Тыын түһэн, урут билбэт тылларынан сангарар буолбуттара, Тангара этэрин дьонго тиэрдэр кыахтаммыттара. ⁷ Бу дьон барыта уон иккиэ этилэр.

Ефес церквын олохтоохун

⁸ Онтон Павел синагогаҕа барбыта. Кини ол синагогаҕа үс ый устата сылдьан, Тангара Саарыстыбатын туһунан итэҕэтиилээхтик, хорсундук үөрэппитэ. ⁹ Ол эрээри сорохтор тыйыһыран,

* 18:26 Айыы Тойон Суолун – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Тангара Суолун».

АПОСТОЛЛАР 19

кинини истибэккэ, итэбэйбэттерин биллэрэн, дьон ортотугар Айыы Тойон Суолун туһунан араас куһаҕаны сангарбыттарыгар Павел кинилэртэн тэйэн, үөрэнээччилэрин туспа арааран ылбыта уонна күн аайы Тиранн оскуолатыгар үөрэппитэ. ¹⁰ Бу курдук икки сыл устата Айыы Тойон Иисус кэс тыла Асия олохтоохторугар: иудейдарга да, омуктарга да – барыларыгар тийибитэ.

Скева сэттэ уола

¹¹ Таһара Павелга элбэх дьиктини онорторор буолан, ¹² дьон кини таарыйбыт былааттарын, таһастарын ыарыһахтарга курдуу баайаллара, оччоҕо ол бааммыт дьон бары үтүөрэн хаалаллара, куһаҕан тыыннар кинилэртэн тахсан бараллара.

¹³ Бэл сорох устугас иудейдар, тыыннары үтэйээччилэр, куһаҕан тыыннарга буулаппыт дьонно Айыы Тойон Иисус аатын ааттаан холонон көрөллөрө. Кинилэр: «Эһигини Павел үөрэтэр Иисухун аатынан үтэйэбит», – дииллэрэ. ¹⁴ Иудей архиерейа Скева сэттэ уола эмиэ оннук холонон көрбүттэр. ¹⁵ Ол гынан баран, куһаҕан тыын кинилэргэ хардарбыт: «Иисуху мин билэбин, Павелы да билэбин, оттон эһиги кимнээхтэргитий?» ¹⁶ Инньэ диэт, куһаҕан тыынна буулаппыт киһи үрдүлэригэр түспүт уонна күүһүнэн баһыйан утарылаһар кыах биэрбэккэ, үлтү кырбаталаан, дьыэттэн сыгынньах куоттартаабыт. ¹⁷ Ефескэ олорор иудейдар да, омуктар да бары маны истэ дьулайан, Айыы Тойон Иисус аатын сэрэнэн ааттыыр буолбуттара.

¹⁸ Итэбэйбиттэртэн үгүстэрэ кэлэн, туох куһаҕаны онорбуттарын барытын аһаҕастык билинэллэрэ. ¹⁹ Абынан-хомуһунунан дьарыктаммыт үгүс дьон бэйэлэрин кинигэлэрин хомуйан аҕалан, бар дьон көрөн турдаҕына, уоттаабыттара. Умайбыт кинигэ сыанатын ааҕан көрбүттэрэ – биэс уон тыһыынча үрүн көмүс драхма* буолбута. ²⁰ Айыы Тойон үөрэбэ итинник кимиэллээхтик үүнэн-тэнийэн, кыабыран иһэрэ.

* 19:19 *Драхма* – гректэр үрүн көмүс манньааттара. Биир драхма үлэһит күннээҕи орто хамнаһа этэ.

Ефескэ буолбут өрө туруу

²¹ Павел, манна барытын бүтэрэн-оһорон баран, Македониялаах Ахайянан Иерусалимга барарга быһаарыммыта. «Онно сылдыан баран, Рим куораты эмиэ көрүөхтээхпин», – диирэ. ²² Кини икки көмөлөһөөччүтүн, Тимофейдаах Ераһы Македонияҕа ытан баран, бэйэтэ өссө аҕыйах кэмнэ Асияҕа хаала түспүтэ.

²³ Ол кэмнэ Айыы Тойон Суолун утарар улахан аймалҕан тахсыбыта. ²⁴ Үрүн көмүстэн Артемида храмын* кутан атылаан, олохтоох уустарга кырата суох барыһы киллэрэр Димитрий диэн ааттаах көмүс ууһа ²⁵ бэйэтин биир идэлээхтэрин мунһан, эппитэ: «Доҕоттор! Биһиги олохпут уйгута бу идэбиттэн быһаччы тутулуктааҕын бэйэҕит билэҕит. ²⁶ Эһиги көрө да, истэ да сылдыаҕыт: бу Павел Ефескэ эрэ буолбатах, бүтүн Асия үрдүнэн үгүс киһи өйүн сүүйдэ, итэҕэтэн бэйэтигэр тарта. Кини үөрэтэринэн, дьон бэйэлэрин илиилэринэн тутан-хабан онгорбут танаралара ханнык да танара буолбатах үһүлэр. ²⁷ Ол аата биһиги идэбит аанһа ахтыллыбат буоларын ааһан, өссө улуу танара Артемида храма кытта суолтатын олоччу сүтэрэригэр тийэр. Онон Артемида бүтүн Асияҕа, аан дойдуга дьон-сэргэ сүгүрүйэр танарата буолар албан аата өлбөөдүйүөн сөп».

²⁸ Маны истэн, дьон уордаһан: «Ефес Артемидата – улуу танара!» – диэн хаһытаабыттара. ²⁹ Сотору куорат бүтүннүүтэ оргуйан турбута. Олохтоохтор Павел аргыстарын – Македония дьонун Гаийдаах Аристархы – туппутунан театрга тоҕо анһан тийбиттэрэ. ³⁰ Павел норуokka тахсаары гыммытын үөрэнээччилэрэ бопсубуттара. ³¹ Асия сорох тойотторо, Павел доҕотторо, театрга кэлбэтин диэн көрдөһөн киниэхэ киһи ыппыттара.

³² Мустубут дьон аамы-саамы буолбуттара, бары түн-тан хаһытаһаллара; үгүстэрэ тоҕо мустан туралларын да билбэт этилэр. ³³ Иудейдар тыл киллэриилэринэн норуоттан Александры ыңыран таһаарбыттара; Александр тыл этээри, болҕомто

* 19:24 Ефескэ үүнүү-быйан танаратын Артемида аатырбыт храма баара. Бу аан дойду сэттэ кэрэ дьиктиттэн биирдэстэрэ буолара. Храм иһигэр киһини санатар быһыылаах халлаантан түспүт «таас» (метеорит буолуон сөп) – «Артемида ытык мөссүөнэ» баара.

көрдөөн, илиитин өрө ууммута. ³⁴ Ол эрээри, кини иудей буоларын билэн, бары икки чаас кэринэ: «Ефес Артемидата – улуу тангара!» – диэн хаһытаан ньиргитэ турбуттара.

³⁵ Куорат тойоно дьону чуумпурдан баран эппитэ: «Ефес олохтоохторо! Ефес куорат улуу Артемида тангараҕа уонна кини халлаантан түспүт ытык мөссүөнүгэр сүгүрүйэрин ким билбэтий? ³⁶ Бу туһунан ханнык да мөккүөр суох буоллаҕына, эһиги уоскуйуохтааххыт, толкуйа суох быһыыланыа суохтааххыт. ³⁷ Бу дьонтон хайалара да Артемида храмын халаабатах, эһиги тангараҕытын холуннарбатах, ол үрдүнэн кинилэри манна тутан аҕалбыккыт. ³⁸ Димитрий биир идэлээхтэрин кытта кими эмэ үнсэрдээх буоллахтарына, суут да, салалта да баар: ологорго тийэн үнгүстүннэр. ³⁹ Өссө атын туох эмэ быһаарсардаах буоллаххытына, ол барыта туһааннаах мунһах көрүүтүгэр кириэбэ. ⁴⁰ Оттон бу бүгүнгү быһыбыт иһин биһиги өрө турбут аатын ылан буруйга тиксиэхпитин сөп. Туохтан бу үлүгэр айманан мустубуппутун биһиги хайдах да кыайан быһаарыахпыт суоҕа». Маны этэн баран, кини мустубут дьону тарҕаппыта.

Павел Македониянан уонна Ахайянан айана

20 Аймалҕан хаптайбытын кэннэ, Павел үөрэнээччилэри ыныран сүбэлээн-амалаан баран, быраһаайдаһан, Македонияҕа аттаммыта. ² Аара суолга сир-сир аайы сылдьан, үөрэнээччилэри бэрт элбэххэ үөрэтэн баран, Грецияҕа тийбитэ. ³ Онно кини үс ый буолбута. Сирияҕа субу устаары аҕай сылдьан, иудейдар кинини утары куомуннаспыттарын истэн төттөрү Македониянан айанныырга күһэллбитэ.

⁴ Павелы кытта Асияҕа диэри* Верия куораттан сылдьар Пирр уола Сопатр, Фессалоника олохтоохторо Аристарх, Секунд, Дервияттан кэлбит Гай, Тимофей уонна Асия дьоно Тихиктээх Трофим барсыбыттара. ⁵ Кинилэр урут тийэн, биһигини Троадаҕа көһүппүттэрэ. ⁶ Оттон биһиги Көтөхтөрүүтэ суох Килиеп быраһынньыгын кэнниттэн Филиппыттан хараабылынан айаннаан, биэс хонугунан кинилэргэ Троадаҕа тийибиппит. Онно сэттэ күн буолбуппут.

* 20:4 *Асияҕа диэри* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

Павел Троадаға тийэх сырғыта

⁷ Нэдиэлэ маннайгы күнүгэр үөрэнээччилэр килиэп тоһутуугар түмсүбүттэрэ. Сарсыныгар барыахтаах буолан, Павел дьону кытта түүн үөһүгэр диэри кэпсэппитэ. ⁸ Үөһэ, биһиги мустубут хоспутугар, элбэх сибэтиинньик умайан турара. ⁹ Евтих диэн биир эдэр киһи түннүк сыһаһатыгар олорбута. Павел өр кэпсээбитигэр, кини диринник утуйан хаалан, утуйбутунан үһүс мэндимэнтэн таһырдыа сууллубута; сүүрэн түспүттэрэ, уол өлө сытара. ¹⁰ Павел аллара түһэн, уолу ыга кууһан баран: «Айманыман, уолгут тыыннаах», – диэбитэ. ¹¹ Уонна үөһэ тахсан килиэп тоһутан ылан сиэн баран, күн тахсыар диэри, өссө да өр кэпсэппитэ, дьэ онтон сарсыарда айанна туруммута. ¹² Уолларын дьизитигэр этэннэ атааран, бары сүргэлэрэ улаханлык көтөҕүллүбүтэ.

Троадаттан Милиткэ айан

¹³ Биһиги Павелы кэтэһэ барбакка хараабылга олорон, кинини ыла Аска устубуппут; сатыы айаннаары кини бэйэтэ итинник соруйбута. ¹⁴ Аска көрсүбүтүгэр биһиги, кинини хараабылга ылан, Митиленаға устан кэлбиппит. ¹⁵ Онтон Митиленааттан араҕан, сарсыныгар Хиос утарытыгар кэлэн тохтообуппут, нөнүө күнүгэр Самоска тиксибиппит, ол кэнниттэн Трогиллияға сылдьан баран, өссө биир күнүнэн Милиткэ кэлбиппит. ¹⁶ Павел Иерусалимна тиэтэйэр буолан, Асияға тардыллымаары, Ефескэ таарыйбакка аһарга быһаарыммыта. Табылынаҕына, Биэс уонус күн бырааһынньыгар кини Иерусалимна буолуон баҕарара.

Ефес пресвитердарын кытта көрсүһүү

¹⁷ Павел Милиттэн дьону ытан, Ефес пресвитердарын ынгыртарбыта; ¹⁸ тийиэн кэлбиттэригэр эппитэ: «Мин, Асияға үктэниэхпиттэн ыла, манна хайдах олорбуппун эһиги билэҕит. ¹⁹ Иудейдар туорайдахалларыттан араас эрэйи да көрүстөрбин, Айыы Тойон иннигэр үрдүктүк санаммакка, хараҕым уутун бараан туран, сулууспалаабытым. ²⁰ Эһиэхэ туһалаах буолуо диэбиппин тугу да көтүппэккэ, бар дьон да иннигэр, дьизэлэргитинэн да сылдьан, үөрэтэrim. ²¹ Таһара иннигэр аһыыны

билиниини уонна биниги Айыы Тойоммутугар Иисус Христоска* итэҕэли иудейдарга да, омуктарга да иһитиннэрэрим.

²² Аны билигин миигин туох көрсөрүн билбэтэрбин даҕаны, Сибэтиэй Тыын угуйуутунан бу Иерусалимнаан иһэбин. ²³ Арай Сибэтиэй Тыын миигин хаайыы, эрэй-кыһалҕа күүтэрин туһунан хас куорат аайы туоһулуур. ²⁴ Ол эрэри мин туохтан да торуттан турбаппын, олохпун да биэрэрбин кэрэйбэппин. Биэтэккэ эрэ тийдэрбин, Айыы Тойон Иисустан ылбыт сулууспабын толорон, Таңара илгэлээх үтүөтүн туһунан Евангелиены иһитиннэрдэрбин диэн эрэ баҕалаахпын!

²⁵ Таңара Саарыстыбатын туһунан үөрөппит дьоммуттан – эһигиттэн – ким даҕаны аны миигин көрбөтүн билэбин. ²⁶⁻²⁷ Онон бүгүн кэрэһилиибин: мин суобаһым ыраас, мин эһиэхэ Таңара көнүлүн тугу да энчирэппэккэ биллэрдим, онон хайаҕыт да хааныгар буруйум суох. ²⁸ Эһиги бэйэбитигэр уонна Сибэтиэй Тыын эһиэхэ көрдөрө-маната биэрбит бараанын үөрүгэр болҕомтолоох буолун, Таңара Уола Бэйэтин Хаанынан толуйан ылбыт дьонун – Айыы Тойон уонна Таңара Церковын** – туһугар кыһанын. ²⁹ Мин барбытым кэннэ эһиги ортобутугар бараан үөрүн аһыммат торҕон бөрөлөр кириэхтэрин билэбин. ³⁰ Эһигиттэн бэйэбититтэн эмиэ, үөрэнээччилэри тардар туһугар, кырдыгы токурутан кэпсиир дьон тахсан кэлиэхтэрэ. ³¹ Онон сэрэхтээх буолун, үс сыл тухары күннэри-түүннэри утумун быспакка сэрэппиппин, хас биирдиигитин хараҕым уутун тоҕон туран үөрэппиппин умнуман.

³² Аны билигин эһигини Таңараҕа уонна Кини эһигини бөҕөргөтөр, Бэйэтин бары дьонун кытта тэнгэ нэһилиэстибэ биэрэр кыахтаах илгэлээх үтүө тылыгар туттарабын. ³³ Мин кимтэн да үрүн да, кыһыл да көмүһүн эрэйбэтэҕим: ³⁴ бэйэм да, аргыстарым да кыһалҕаларын бу харым күүһүнэн толуйан олорбуппун бэйэҕит билэҕит. ³⁵ Тугу да гыммытым иһин, барытыгар манньк үлэлээн-хамсаан кыамматтарга көмөлөһүөхтээхпитин, Айыы Тойон Иисус „ылардааҕар биэрэр ордук алгыстаах“ диэн

* 20:21 *Иисус Христоска* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Иисуска».

** 20:28 *Айыы Тойон уонна Таңара Церковын* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Таңара Церковын».

Бэйэтинэн эппит тылларын умнуо суохтаахпытын холобур буолан көрдөрбүтүм».

³⁶ Маны этэн баран, Павел сөһүргэстээн барыларын кытта бииргэ Таңараҕа үнпүтэ. ³⁷ Бары ытаһа-ытаһа, кинини моонньуттан кууһан туран уурууллара. ³⁸ Ордук Павел аны хаһан даҕаны миигин көрүөххүт суоҕа диэбититтэн хараастыбыттара. Онтон кинини хараабылга диэри атааран биэрбиттэрэ.

Павел Иерусалимга айана

21 Кинилэри кытта быраһаайдаһан баран, биһиги муораҕа тахсан, быһа Коска кэлбиппит. Нөнүө күнүгэр Родоска тийбиппит, онтон Патараҕа барбыппыт; ² Патараттан Финикияҕа бараары турар хараабылы булан, салгыы онно олорсон айаннаабыппыт. ³ Кипр кытылын кыйа баран (арыы хаһас өттүбүтүгэр хаалбыта), Сирияҕа устубуппут. Тиргэ хараабылбыт таһаҕаһын сүөкэниэхтээбэ, онон биһиги кытылга тахсан, ⁴ олохтоох үөрэнээччилэри булан кинилэргэ сэттэ күн буолбуппут. Үөрэнээччилэр Тыын этэрин истэн, Павелы Иерусалимга барыма диэн тылларыгар киллэрэ сатаабыттара. ⁵ Айанныыр кэммит кэлэн, биһиги суолга туруммуппут. Бары кэргэттэрин, оҕолорун кытта куорат таһыгар тахсан, биһигини атаарбыттарыгар, кытылга сөһүргэстээн туран, Таңараҕа үнпүппүт. ⁶ Быраһаайдаһан баран, биһиги хараабылбытыгар ыттыбыппыт, кинилэр дьэилэригэр төннүбүттэрэ.

⁷ Биһиги бу Тиргэн саҕалаабыт муоранан айаммытын Птолемаидаҕа тийэн түмүктээбиппит; онно бырааттарбытын көрсөн, ол күн кинилэри кытта бииргэ сылдыбыппыт. ⁸ Нөнүө күнүгэр Павел уонна биһиги, кини аргыстара, суолга туруммуппут. Кесарияҕа кэлэн, Иерусалимга талыллыбыт сэттэ диаконтан биирдэстэрин – Евангелиены иһитиннэрэр Филипп – дьэитигэр түспүппүт. ⁹ Кини эргэ бара илик түөрт пророк кыргыттардааҕа.

¹⁰ Хас да хоммуппут кэннэ, Иудеяттан биир Агав диэн пророк кэлбитэ. ¹¹ Кини биһиэхэ киирэн, Павел курун ылан илиитин-атаҕын кэлгиммитэ уонна эппитэ: «Сибэтиэй Тыын этэр – Иерусалим иудейдара бу куру курданааччыны маннык кэлгийэн баран, омуктар илиилэригэр биэриэхтэрэ». ¹² Маны истэн, биһиги да, олохтоох христианнар да Павелы Иерусалимга барыма диэн ааттасыппыт.

АПОСТОЛЛАР 21

¹³ «Бу туох буолан хараххыт уутунан суунан сүрэхпин аймаатыгыт? — диэбитэ Павел. — Айыы Тойон Иисус туһугар мин Иерусалимга хаайыллыахтааҕар буолуох, өлөрбүн да кэрэйбэппин».

¹⁴ Кинини кыайан тылбытыгар киллэрбэккэ: «Айыы Тойон көнүлэ буоллун!» — диэн баран, дьэ уоскуйбуппут. ¹⁵ Манна хас да хонон баран, хомунан Иерусалимга барбыппыт. ¹⁶ Кесарияттан хас да үөрэнээччи барсыбыта. Кинилэр биһигини түһүөхтээх дьиэбитигэр — Кипртэн төрүттээх Мнасонга — тиэрдэн биэрбиттэрэ. Мнасон эрдэтээни үөрэнээччилэртэн биирдэстэрэ этэ.

Иерусалимга

¹⁷ Иерусалимга кэлбиппитигэр бырааттарбыт үөрэ-көтө көрсүбүттэрэ. ¹⁸ Нөнгүө күнүгэр биһиги Павелы кытта Иаковка барбыппыт, онно пресвитердар эмиэ мустубуттара. ¹⁹ Павел кинилэри эбэрдэлээн баран, Таңара атын омуктарга кинини сулууспалатан тугу онорторбутун барытын сиһилии кэпсээбитэ.

²⁰ Кини кэпсээнин истэн, Таңараҕа айхал этэн баран: «Бырааппыт, хас тыһыынча иудей итэҕэли ылыммытын бэйэн көрөбүн, — диэбиттэрэ. — Кинилэр бары Сокуону кыһанан туран тутуһаллар. ²¹ Оттон эн тускунан иудейдары Моисей Сокуонуттан туоруурга үөрэтэр, уол оҕолоругар аны быһыллыы сиэрин-туомун онорторботторугар, ханнык да биһиги үгэспитин тутуспаттарыгар ынырар диэн сураҕы истибиттэр. ²² Оччотугар хайыбыт? Кэлбиккин истэн, дьон хайаан да мустуо*. ²³ Онон биһиги тылбытын ылынаргар сүбэлиибит: манна андаҕар биэрбит түөрт киһилээхпит, ²⁴ олору ильдэ барангыны ыраастаныы сиэрин-туомун толорон баран, төбөлөрүн бириэйдэнэр харчыларын төлүүрүн буоллар. Оччоҕо ити тарҕатар сурахтара сымыйатын, эн Сокуону тутуһа сылдьаргыны бары көрүөхтэрэ. ²⁵ Оттон итэҕэйбит омук дьонун туһунан этэр буоллахха, кинилэргэ атын тугу да боппокко**, арай эмэгэттэргэ сиэртибэлэммит

* 21:22 *Кэлбиккин истэн, дьон хайаан да мустуо* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Кэлбиккин дьон хайаан да билиэ».

** 21:25 *Атын тугу да боппокко* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

АПОСТОЛЛАР 21

астан, хаантан уонна муомахтанан өлбүт сүөһү этиттэн туттунунг, содурдук быһыыланыманг диэн суруйдубут».

²⁶ Нөнүө күнүгэр Павел ол дьону ылан, кинилэрдиин бииргэ ыраастаныы сизэрин-туомун толорон баран, Тангара Дьэтигэр киирэн, аньыттан ыраастанар кэмнэрэ хаһан бүтэрин, итиэннэ хас биирдиилэрин иһин сиртибэ бэриллэрин биллэрбитэ.

Павелы тутуу

²⁷ Бу сэттэ күн бүтэн эрдэҕинэ, Асиятаабы иудейдар кини Тангара Дьэтигэр сылдыарын көрөн, бүтүн норуоту аймаан кинини тутан ылбыттара.

²⁸ «Израиль дьоно, көмөлөһүн! — диэн үөгү-хаһыы бөҕөтүн түһэрбиттэрэ. — Бу киһи сир-сири кэрийэ сылдьан биһиги норуоппутун, Сокуоммутун уонна сибэтиэй сирбитин утарарга үөрэтэр. Аны Тангара Дьэтигэр туора омуктары киллэрэн, сибэтиэй сири киртиппит!» ²⁹ Бу иннинэ аҕай Павел куоракка Трофим диэн Ефес киһитин кытта сылдыарын көрөннөр, Тангара Дьэтигэр кинини бука аҕала сылдыбыт буолуохтаах диэн бүтэйдии сэрэйэн көрөн итинник эппиттэрэ.

³⁰ Куорат барыта аймаммыта, дьон бөҕө үмүөрүспүтэ. Павелы тутан ылан, Тангара Дьэтиттэн соһон таһаарбыттара, ааны кэнниттэн саба охсон кэбиспиттэрэ. ³¹ Өлөрөөрү гынан эрдэхтэринэ, бүтүн Иерусалим үрдүнэн айдаан буолбут сураҕа Рим тыһыынча киһилээх сэриитин тойонугар тийбитэ. ³² Кини буйуннарын уонна сотниктарын ылан аймалҕан тахсыбыт сиригэр сүүрбүтэ. Сэрии тойонун уонна буйуннары көрөн, дьон Павелы кырбыылларын тохтопсуттара.

³³ Сэрии тойоно тийэн кэлэн, Павелы икки сыабынан бохсуттаран баран, аатын-суолун, тугу онгорбутун туоһуласпыта. ³⁴ Мустубут дьонтон сорохторо бири, атыттара атыны хаһытаспыттара. Айдаана бэрдиттэн тойон тугу да кыайан истибэккэ, Павелы кириэппэскэ* ильдэргэ дьаһайбыта. ³⁵ Буйуннар кинини кириэскэ тиэрдэн баран, дьон ыга анһан турар буолан, салгыы көтөҕөн барарга күһэллибиттэрэ. ³⁶ Кэннилэриттэн

* 21:34 *Кириэптэс* — Тангара Дьэтин хотугулуу-арҕаа өтүгэр турар Антоний кириэптэһэ. Кириэптэскэ Рим буйуннарын хаһаармата уонна хаайыы бааллара.

халбагалыгы анһан иһээчилэр: «Өллүн!» – диэн хаһыта-
һаллара.

³⁷ Кириэппэскэ киирэн иһэн, Павел тойонго эргиллэн:
«Эйиэхэ аһыйах тылы этиэхпин сөп дуо?» – диэн ыйыппыта.

«Хайа эн гректии сангарар эбиккин дуу? – анараанһыта
соһуйа түспүтэ. – ³⁸ Үнүр өрө турууну күөртээн кураайымаһа
түөрт тыһыынча бандьыты ильдэ барбыт Египет киһитэ эн
дуо?»

³⁹ Павел эппитэ: «Мин еврейбин, Киликия биллэр куоратыт-
тан Тарстан төрүттээхпин. Бука диэн норуокка тыл этэрбин
көңүллээ эрэ, көрдөһөбүн».

⁴⁰ Сэрии тойоно көңүллээбитигэр Павел кирилизкэ туран
илиитин уунан, норуокка бэлиэ биэрбитэ. Уу чуумпу буолбуту-
гар кини еврейдии тыл эппитэ:

Павел Иерусалим иудейдарыгар тыл этиитэ

22 «Бырааттарым уонна аһа дьонум! Билигин эһиги инниги-
тигэр көмүскэнэр тылбын истин».

² Павел еврейдии сангарбытын истэн, өссө ордук чуумпур-
буттара.

«³ Мин Киликия Тарс куоратыгар төрөөбүт еврейбин, – диэ-
битэ Павел. – Бу куоракка олон, өбүгэлэрбит Сокуоннары-
гар Гамалиил салайытынан кичэйэн туран үөрэммитим. Син
биир бу бүгүнгү эһиги курдук мин эмиэ Тангара иннигэр толо-
руохтаах эбээһинэспин ис сүрэхпиттэн дьулунан туран толоро-
рум. ⁴ Бу үөрэби тутуһааччылары харса-хабыра суох, бэл, өлүөх-
тэригэр диэри, сойуолаһарым, дьахталлары, эр дьону кэлгийэн
хаайыга быраһаттырым. ⁵ Ол туһунан архиерей да, аһа баһы-
лыктар да бигэргэтиэхтэрин сөп. Биирдэ кинилэртэн Дамаска
олорор иудей бырааттарым ааттарыгар сурук суруйтаран ылам-
мын, Дамаска аттамытым. Мин оннооһу христианнары тутан
аһалан, Иерусалимга накаастатар соруқтаабым.

⁶ Аара суолга, Дамаска чугаһаан истэхпинэ, күн ортотун са-
һана тулабар эмискэ халлаантан чаһылхай сырдык сандаарбы-
та. ⁷ Мин сиргэ охтон түспүтүм. Онтон: „Савл, Савл, эн тоһо
Миигин сойуолаһаһын?“ – диир саһаны истибитим.

⁸ Мин хардары: „Кимгиний Эн, Айыы Тойон?“ – диэн ыйып-
пытым.

Кини миэхэ: „Эн сойуолаһар Иисус Назорейын буолабын“, – диэбитэ. ⁹ Аргыстарым сырдыгы көрөн уолуһа куттаммыттара*, ол эрээри миигин кытта Кэпсэтээччи сангатын истибэтэхтэрэ.

¹⁰ „Айыы Тойон, тугу гынабын?“ – диэн ыйыппытым мин.

Айыы Тойон миэхэ эппитэ: „Туран Дамаска бар, тугу гыныахтааххын барытын онно этиэхтэрэ“. ¹¹ Чаҕылхай сырдыктан хараҕым саатан, олох тугу да көрбөт буолан хаалбытым, онон аргыстарым илиибиттэн сизтэн куоракка тиэрдибиттэрэ.

¹² Онтон Дамаска олорор биир Анания диэн, Сокуону энкилэ суох тутуһар, иудейдар бары үтүө тылынан ахтар киһилэрэ ¹³ миэхэ кэлэн: „Быраатым Савл! Хараххын көр“, – диэбитэ. Мин сонно кинини дьэнкэтик көрөн кэлбитим.

¹⁴ Кини миэхэ эппитэ: „Өбүгэлэрбит Тангаралара эйигин, Кини көнүлүн билэрин итиэннэ Кырдыксыты көрөн Кини этэрин истэрин туһугар, талан ылла. ¹⁵ Онон эн тугу көрбүккэр-истибикиккэр бар дьон иннигэр Кини туоһута буолуон. ¹⁶ Тоҕо уталытыаххыный? Туран сүрэхтэн, Айыы Тойон Иисус аатын ааттаан, аньыыгын-хараҕын суун“.

¹⁷ Иерусалимга төннөн кэлэн баран, Тангара Дьизитигэр үнгэ туран, мин ис-испиттэн өрө көтөҕүллэн кэлбитим. ¹⁸ Онно миэхэ Кини көстөн кэлэн эппитэ: „Кытаат тиэтэй, Иерусалимтан бара оҕус: манна Мин туспунан туоһулуургун ылыныахтара суоҕа“.

¹⁹ Мин эппитим: «Айыы Тойон! Мин Эйигин итэҕэйээччилэри хаайталаабыппын, синагогаларга кырбаабыппын кинилэр билэллэр; ²⁰ Эн туоһун Стефан хаана тохторугар мин эмиэ баарым, кинини өлөрөллөрүн сөпсөһөммүн, тааһынан тамнааччылар таңастарын манаан турбутум».

²¹ Онуоха Кини эппитэ: «Мин эйигин ыраах олорор омуктарга ытыам – онно барыан».

Павел – Рим гражданина

²² Баччаанга диэри болҕойон туран баран, бу тыллары истэн, эмиэ хаһы бөҕөнү гүһэрбиттэрэ: «Манньк киһини сир сирэйттэн имири сотун, тыыннаах хаалара сатамат!» ²³ Итинник

* ^{22:9} Сырдыгы көрөн уолуһа куттаммыттара – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «сырдыгы көрбүттэрэ».

ханыгтаһа, тагастарын уста-уста өрө быраҕатты, буору ыһа турдахтарына, ²⁴сэрии тойоно Павелы кириэппэскэ илдьэллэригэр уонна таһыйан туран, кинини утары туохтан итинник ханыгтаспыттарын билэллэригэр дыһайбыта. ²⁵Остуолбаҕа курунан кэлгийэн эрдэхтэринэ, Павел аттыгар турар сотника: «Рим гражданинын таһыйар эһиэхэ көнүллэнэр этэ дуо, өссө буолаары буолан туох да силиэстийэтэ суох?» – диэбитэ.

²⁶Мань истэн, сотник сэрии тойонугар тийэн: «Бу тугу гыннан эрэбин? Ити киһи Рим гражданина эбит», – диэбитэ.

²⁷Тойон тийэн кэлэн: «Миэхэ эт, эн чахчы Рим гражданинаҕын дуо?» – диэн ыйыппыта.

«Чажчы», – диэбитэ Павел.

²⁸«Мин улахан харчыны кутан туран, маннык бырааптаммытым», – диэбитэ тойон.

«Оттон мин төрүөхпүттэн маннык бырааптаахпын», – Павел хоруйдаабыта.

²⁹Кинини доппуруостаары сорунан турбут дыон сонно тэйэн биэрбиттэрэ. Рим гражданинын кэлгийбиттэрин билэн, сэрии тойоно улаханнык куттаммыта.

Павел синедрион иннигэр

³⁰Нөнгүө күнүгэр кини, иудейдар туохха буруйдууларын чопчу билээри, Павел хандалытын уһултаран баран, архиерейы уонна синедриону бүтүннүүтүн мунньубута. Павелы синедрионна аҕалан иннилэригэр туруорбута.

23 Синедрион чилиэннэрин кэриччи көрөн баран, Павел эппитэ: «Бырааттарым! Мин олоҕум тухары, күн бүгүнүгэр диэри, Таһара иннигэр ыраас суобастаах олорон кэлиим».

²Анания архиерей, мань истэн, Павел иннигэр турар дыонно: «Ылын, уоһун ибили охсон биэрин!» – диэн бирикээстээбитэ.

³«Таһара бэйэбин охсуоҕа, испиэскэлээх истиэнэ! – диэбитэ Павел. – Манна Сокуон хараҕынан дьүүлээри олорор ааттаахын уонна өссө Сокуону кэһэн, миигин охсорго бирикээстиигин!»

⁴Аттыгар турааччылар: «Таһара архиерейын үөһэбин дуо?» – диэбиттэрэ.

⁵ «Бырааттарым, кини архиерейын билбэтэҕим, — диэбитэ Павел. — Кырдьык, „норуотун баһылыктарын үөбүмэ“ диэн этиллэн турар».

⁶ Манна мустан олорооччулартан сорохторо фарисейдар, сорохторо саддукейдар буолалларын Павел билэрэ, онон кини дорҕоонноох куолаһынан эппитэ: «Бырааттарым! Мин фарисейбын, дьонум эмиэ фарисейдар. Өлбүттэр тиллиэхтээхтэрин итэҕэйэrim иһин, миигин бу дьүүлүү тураллар».

⁷ Маны эппитигэр фарисейдар саддукейдары кытта мөккүһэн турбуттара, мунньах икки аһы хайдыбыта. (⁸ Саддукейдар өлбүттэр тиллиэхтэрэ суоҕа, Аанньаллар да, тыыннар да суохтар дииллэр, оттон фарисейдар ону барытын билинэллэр.)

⁹ Хаһы-үөгү бөҕө буолбута; фарисейдар өттүлэриттэн сокуонньуттар туран: «Бу киһи туох да куһаҕаны онгорбутун көрбөтүбүт. Баҕар, кинини кытта чахчы Аанньал дуу, тыын дуу кэпсэппит буоллун? Танараҕа утарылаһымыаҕын», — диэн мөккүсүттэрэ. ¹⁰ Мөккүөр өссө күөртэммитигэр сэрии тойоно аны Павелы тырыта тыгтан кэбиһиэхтэрэ диэн сэрэхэдийэн, буйуннарыгар «аллара түһэн, кинини дьон быһыттан таһааран кириэппэскэ илдьин» диэн бирикээс биэрбитэ.

¹¹ Түүн Павелга Айы Тойон көстөн: «Эрдий, Павел! — диэбитэ. — Мин туспунан, Иерусалимга туоһулаабытын курдук, аны Римгэ туоһулуу тустааххын».

Павелы утары куомуннаһы

¹² Сарсыарда иудейдартан сорохторо киксэн баран, Павелы өлөрүөхтэрин иннинэ ас да аһа, утах да иһиэ суох буолан андаҕайбыттара. ¹³ Барыта түөрт уонтан таһса киһи куомуннаспыта. ¹⁴ Кинилэр архиерейдарга уонна аҕа баһылыктарга кэлэн эппиттэрэ: «Биһиги Павелы өлөрүөхпүт иннинэ, аһа да, уу да иһиэ суох буолан андаҕайдыбыт. ¹⁵ Онон эһиги уонна синедрион чилиэннэрэ сэрии тойонугар илдьиттээн: Павелы эһиэхэ таһаардын. Иудейдар кини дьыалатын ингэн-тонгон көрөргө быһаарбыттар үһү диэн. Биһиги кинини аара суолга өлөрүөхпүт».

¹⁶ Бу куомуннаһы туһунан Павел балтын уола истэн, кириэппэскэ тийэн кинини сэрэппитэ.

¹⁷ Павел биир сотнигы ыңгыран: «Бу уолу сэрии тойонугар илт. Кини туох эрэ этэрдээх», — диэбитэ.

¹⁸ Анараангны киһи уолу тойонго ильдэн биэрбитэ: «Хаайыылаах Павел миигин ыгыран ылан, бу уолу эйиэхэ ажаларбар көрдөстө. Эйиэхэ этэрдээх үһү».

¹⁹ Тойон уолу тэйиччи сизтэн ильдэн: «Тугу этэрдээххиний?» – диэн ыйыппыта.

²⁰ Эдэр киһи эппитэ: «Иудейдар Павел дыалатын ингэн-тогон чуолкайдыхпыт диэн сылтагыран, кинини сарсын синедрион иннигэр таһааргар эйигиттэн көрдөһөрдүү кигистилэр.

²¹ Эн кинилэри төрүт истимэ: түөрт уонтан тахса киһи кинини тоһуурга кэтэһэн сыталлар. Ол дыон Павелы өлөрүөхтэрин иннинэ, аһыа да, иһиэ да суох буолан андаҕайбыттар. Билигин бэлэм олоролор, эн эрэ дыаһалгын күүтэллэр».

²² Сэрии тойоно: «Бу миэхэ кэпсээбиккин кимиэхэ да этимэ», – диэн баран, уолу ытан кэбиспитэ.

Павелы Кесарияҕа илдьэллэр

²³ Онтон икки сотнигын ыгыран, дыаһал биэрбитэ: «Икки сүүс сатыы буойуну, сэттэ уон аттаах киһини итиэннэ икки сүүс үгүүлээх дыону бэлэм гыныҥ. Кинилэр бу түүн үс чааска* Кесарияҕа барыахтара. ²⁴ Оселларда бэлэмнээн, Павелы олордон Феликс баһылыкка тириэрдиихтэ».

²⁵ Кини манньк ис хоһоонноох сурук суруйбута:

«²⁶ Үрдүк солороох Феликс баһылыкка Клавдий Лисийтэн эҕэрдэ».

²⁷ Бу киһини иудейдар тутан өлөрөөрү турдактарына, мин буойуннарбын кытта кэлэн, Рим гражданина буоларын билэн, быһаан ылбытым. ²⁸ Кинини туохха буруйдууларын билээри, бэйэлэрин синедрионнарыгар илдьибитим да, ²⁹ буруйдааһыннара барыта Сокуоннарын мөккүөрдээх өрүттэригэр сыһыаннааба, онон өлөрөргө уруулар эбэтэр хаайыыга угуулар буруйу көрбөтөбүм. ³⁰ Бу киһини утары куомуннаспыттарын туһунан миэхэ тириэрдиттэригэр, кинини тутта эйиэхэ ыттым уонна буруйдааччыларга кинини туохха буруйдууларын эмиэ эн иннигэр этэллэригэр дыаһайдым. Этэннэ буол**».

* 23:23 *Үс чааска* – киэһэ тоҕус чааска.

** 23:30 *Этэннэ буол* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

³¹ Онон буюуннар кини бирикээһин толорон, Павелы түүн Антипатридаға ильдэ барбыттара. ³² Нөнүө күнүгэр аттаах дьон Павелы ильдэ Кесарияға айаннаабыттара, атыттара кириэппэскэ төннүбүттэрэ. ³³ Кесарияға барбыт дьон суругу баһылыкка тириэрдээт, Павелы киниэхэ тутгарбыттара. ³⁴ Феликс суругу ааҕан баран, Павелтан ханнык уобаластан сылдааһын диэн ыйыппыта. Киликияттан сылдаарын билэн баран: ³⁵ «Буруйдааччыларын кэллэхтэринэ, дыалааһын истиэм», — диэбитэ. Итиэннэ кинини Ирод дыбарыаһыгар манабылга туталларыгар дыаһал биэрбитэ.

Феликс дыяланы көрөр

24 Биэс хонон баран Анания архиерей хас да аҕа баһылыгы уонна Тертулл диэн адвокаты кытта кэлбитэ. Кинилэр баһылыкка Павелы үнсэллэрэ. ² Павелы ыңыран киллэрбиттэригэр Тертулл буруйдуур тылын манньык саҕалаабыта: «³ Үрдүк сололоох Феликс! Биһиги эн өнгөбүнэн, эн муударайдык салайангың, бу эйэлээх олоххо олоробут. Эн биһиги норуоппугар элбэх сана үтүө уларытыылары киллэрбиккин хаһан баҕарар, ханна баҕарар биһиги дириг махталынан ылынабыт. ⁴ Ол эрээри эйигин сылатыахпын баҕарбаппын, онон кылгастык кэпсирибитин үгэскинэн тулуурдаахтык истэргэр көрдөһөбүн.

⁵ Биһиги көрдөхпүтүнэ, бу киһи дьонго-сэргэҕэ чумаатааҕар кутталламыт; кини аан дойду үрдүнэн иудейдар өрө турууларын күөдүтээччи, Назорей сымыйа үөрөһүн тутуһааччы буолар. ⁶ Бу киһи бэл Танара Дьэтин киргитэргэ сананан турар! Биһиги кинини тутан ылан, Сокуоммут хараһынан дьүүлүөхпүтүн баҕарбыппыт да, ⁷ сэрии тойоно Лисий кэлэн, хара күүһүнэн былдыаан ылан, эйиэхэ ыппыта. ⁸ Биһигини, буруйдааччылары эмиэ, эйиэхэ барарбытыгар дыаһайбыта. Бу киһини доппуруостааххына, биһиги буруйдааһыммыт барыта кырдыктааһын бэйэн да өйдөөн».

⁹ Иудейдар барыта чаччыны этэр диэн буруйдааччыны өйөөбүттэрэ.

Павел көмүскэнэн тыл этиитэ

¹⁰ Тыл этэрин көнгүллээн, баһылык бэлиэ биэрбитигэр Павел этиитин манньык саҕалаабыта: «Эн бу норуоту үгүс сыл устата дьүүллээн кэлбиккин билэбин, онон көмүскэнэр тылбын холкутук этиэм. ¹¹ Мин Иерусалимна Танараға сүгүрүйэ кэлбитим

баара-суоҕа уон икки эрэ хоммутун эн бэрт дэбигистик билиэх-хин сөп. ¹² Ол тухары ким да мин кимниин эмэ Тангара Дьэитигэр мөккүһэрбин, синагогаҕа, эбэтэр куоракка атын сиргэ сылдьан норуоту аймыырбын көрбөтөҕө. ¹³ Онон бу сибилегин миигин буруйдуу турар суоллара кырдыктааҕын дакаастыыр кыахтара суох. ¹⁴ Ол эрээри өбүгэлэрбит Тангараларыгар мин бу дьон „сымыйа үөрэх“ диэн ааттыыр үөрэхтэрин тутуһан сүгүрүйэрбин билинэбин. Мин Сокуонна уонна Пророктар кинигэлэригэр суруллубуту барытын итэҕэйэбин, ¹⁵ онон син биир бу кинилэр эрэнэллэрин курдук, мин эмиэ үтүөлэр да, мөкүлэр да бары тиллиэхтэрэ диэн Тангараҕа эрэллээхпин. ¹⁶ Мин эмиэ кинилэр курдук, суобаһым Тангара да, дьон да иннигэр өрүүтүн ыраас буоларыгар дьулуһабын.

¹⁷ Сылдыбыбатаҕым элбэх сыл буолан баран, мин Иерусалимна бэйэм норуоппар көмө харчы аҕала уонна сиэртибэ биэрэ эргиллэн кэлбитим. ¹⁸ Кинилэр миигин, Тангара Дьэитигэр ыраастаныы сиэрин-туомун онгорбутум кэннэ, булан ылбыттара; онно туох да дьон тоҕуоруһуута, айдаан-куйдаан суоҕа. ¹⁹ Арай Асияттан сылдьар хас да иудей баара. Миигин туохха эмэ буруйдуурдаах буоллактарына, кинилэр бүгүн манна эн иннигэр турар буолуохтарын сөп этэ. ²⁰ Эбэтэр бу турааччылар этиэх тустаахтар: кинилэр миигин синедрион иннигэр туруоран, туох буруйу онгорбуппун дакаастабыттарай? ²¹ Арай, кинилэр ортолоругар туран улаханлык: „Бүгүн эһиги миигин өлбүттэр тиллиилэрин итэҕэйэrim иһин, дьүүлүүгүт“, — диэн эппиттээхпин».

Павел Кесария хаайыылааҕа

²² Маны истэн баран, Феликс, Айыы Тойон Суолун туһунан атыттардааҕар ордук билэр буолан, дьыаланы тохтотон кэбиспитэ. «Сэрии тойоно Лисий кэллэҕинэ, дьыалаҕытын көрүөҕүм», — диэн быһаарбыта. ²³ Уонна сотникка Павелы манабылга тут, ол эрээри көнгүлүн наһаа хааччахтаама, доҕотторо кини туһугар кыһаллаларын бобума диэн дьаһайбыта.

²⁴ Хас да хонон баран Феликс ойоҕун Друзилланы кытта (ойоҕо еврей дьахтара этэ) тийэн кэлэн, Павелы ыңыртаран ылан, Христос Иисуска итэҕэл туһунан кэпсиирин истибитэ. ²⁵ Ол эрээри Павел кинилэргэ кырдыгы тутуһан олоруу, бэйэни

кыатаныы уонна кэнэбэс Дьүүл туһунан кэпсиириттэн дыксиинэн: «Чэ, бар, бүгүн сөп буолуо. Кэлин бириэмэлэннэхпинэ, ынгыртара сылдыям», — диэбитэ. ²⁶Босхолоттороору, харчы биэриэ диэн эрэнэ саныыр буолан, кини Павелы сотору-сотору ынгыртаран ылан кэпсэтэрэ.

²⁷Икки сыл ааспытын кэннэ, Феликс оннугар Порций Фест олорбута. Иудейдар санааларын табаары, Феликс Павелы хаайыттан таһаарбатаҕа.

Павел император дьүүлүн модьуйар

25 Уобаласка кэлэн үс хонон баран, Фест Кесарияттан Иерусалимга аттаммыта. ²Онно тийибитигэр архиерей уонна куорат бас-көс дьоно кэлэн, Павелы үнгсэн бараннар: ³«Үтүөтэ онгор, кинини Иерусалимга ынгыртар», — диэн көрдөспүттэрэ. Бэйэлэрэ буоллабына кинини аара суолга өлөрөр санаалаахтара. ⁴Фест кинилэргэ: «Павел Кесарияҕа манабыллаах олорор, мин бэйэм эмиэ сотору онно барыахтаахпын», — диэн эппитэ. ⁵«Барсар кыахтаах дьоннут миигин кытта барыстыннар. Онно тийээн, кинини буруйдаатыннар», — диэбитэ кини. ⁶Кинилэргэ аҕыс дуу, уон дуу эрэ хонон баран Фест Кесарияҕа төннүбүтэ.

Нөнүө күнүгэр кини дьүүлүүр кириэһилэтигэр олорон, Павелы аҕалалларыгар дьаһайбыта. ⁷Павел киирбитигэр Иерусалимтан кэлбит иудейдар тула туран, кинини бэрт элбэх ыар суолга буруйдаабыттара да, онтукалара төһө кырдыктаабын кыайан дакаастаабатахтара.

⁸Павел көмүскэнэригэр: «Мин иудей Сокуонун да, Таңгара Дьэтин уонна императоры да утары ханнык да буруйу онгорботоҕум», — диэбитэ.

⁹Фест иудейдарга үчүгэй буолан: «Иерусалимга барсан, бу буруйдааһыннарынан мин дьүүлбэр туруоххун баҕарабын дуо?» — диэн ыйыппыта.

¹⁰Мин император дьүүлүн иннигэр турабын, — диэбитэ Павел, — онон дьүүлэнэрбэр да манна дьүүлэниэхтээхпин. Иудейдары мин тугунан да атаҕастаабатабым, ону бэйэн бэркэ билэбин. ¹¹Өскөтүн мин туох эмэ сыһаны этэр уонна өлөрөргө ууруллар буруйу онгорбут буоллахпына, өлөртөн акаастаммаппын. Оттон бу дьон сымыйаны этэр буоллахтарына, ким да

миигин кинилэргэ биэрэр кыаҕа суох. Мин император дүүл-
лүүрүгэр модьуйабын*».

¹²Фест сүбэһиттэрин кытта кэпсэтэн баран: «Император
дүүллүүрүгэр модьуйар буоллаххына, императорга барыан», –
диэн түмүктээбитэ.

Павел Агриппаны кытта көрсүһүүтэ

¹³Хас да күн буолан баран сэттэ уобалаһы салайар Агриппа
ыраахтааҕы Вереникалыын Фесты эфэрдэлии Кесарияҕа кэлбит-
тэрэ. ¹⁴Онно элбэх күн буолбуттарыгар Фест Агриппаҕа Павел
дьыалатын кэпсээбитэ: «Манна Феликс хаайыыга хаалларбыт
киһитэ баар. ¹⁵Иерусалимҕа сырыттаһына, архиерейдар уонна
иудей аҕа баһылыктара кинини буруйдаан, суукка тардарга мо-
дьуйбуттара. ¹⁶Мин кинилэргэ: „Рим үгэһэ баар: хайа да киһини,
буруйдааччыларын кытта сирэй көрсөн туран көмүскэнэ или-
гинэ, өлөртөрө биэрэр табыллыбат“, – диэн хоруйдаабытым.
¹⁷Онон иудейдар манна кэлбиттэригэр мин уталыппакка нөнүө
күнүгэр дүүлүүр кириэһилэбэр олорон, ол киһини бэйэбэр
аҕалтарбытым. ¹⁸Буруйдааччылар кинини сирэй көрсөн туран,
күүтэ санаабыт биир да буруйбун ааттаабатахтара; ¹⁹арай кинини
кытта бэйэлэрин итэҕэллэрин уонна ханнык эрэ өлбүт Иисус
туһунан мөккүһэн барбыттара. Павел ол Киһини тыыннаах диэн
туоһулуура. ²⁰Бу дьыаланы хайдах быһаарыахпын билбэккэ, Па-
велтан: „Иерусалимҕа тийиэн онно дүүллэниэххин баҕараһын
дуо?“ – диэн ыйыппытым. ²¹Ол гынан баран кини император
дүүллүүрүгэр модьуйбутун иһин, императорга ытар кыах көс-
түөр диэри, манабылга тутан ололорлоругар дьаһайбытым».

²²Агриппа: «Мин эмиэ ол киһини истиэхпин баҕарабын», –
диэбитэ.

«Сарсын истиэн», – диэн Фест эрэннэрбитэ.

²³Сарсыныгар Агриппалаах Вереника сэрии тойотторугар,
куорат бастын дьонугар арыаллатан, бэрт мааны быһыыга-май-
гыга суут буолар киэн саалатыгар киирбиттэрэ. Фест Павелы
аҕалалларыгар дьаһал биэрбитэ.

* 25:11 *Император дүүллүүрүгэр модьуйабын* – Рим гражданина импера-
тор дүүллүүрүгэр модьуйар бырааптааҕа (чуолаан өлөргө ууруллубут
буоллаһына).

«²⁴Агриппа ыраахтаағы уонна манна биһигини кытта бииргэ олорооччулар! – диэбитэ Фест. – Иерусалимга да, манна да баар элбэх ахсааннаах иудейдар бука бары миэхэ үнсэр, тыыннаах хаалыа суохтаах диэн туруорсар киһилэрэ бу билигин эһиги иннигитигэр турар. ²⁵Ол гынан баран кини өлөрөргө ууруллар ханнык эмэ буруйу онорбутун мин булбатым. Бэйэтэ император дьүүлүлүүрүгэр модьуйбутун быһыытынан, кинини онно ыттарга быһаарбытым. ²⁶Ол эрэри күн судаарга туох да быһаарыылааҕы суруйарым суох буолан, чинчийэн баран суруйаары, бүгүн эһиги, ордук эн Агриппа ыраахтаағы иннигэр, кинини таһаарга дыһал биэрдим. ²⁷Хаайыылааҕы, туохха буруйдууларын ыйбакка эрэ, ыытары толкуйа суох быһыы курдук көрөбүн».

Павел көмүскэнэр этиитэ

26 «Дьыалаҕын быһааран биэрэрин көнүллэнэр», – диэбитэ Агриппа Павелга.

Павел болҕойоллоругар көрдөһөн аҥаар илиитин өрө уунан баран, көмүскэнэр тылын саҕалаабыта: «²Агриппа ыраахтаағы! Бүгүн эн иннигэр туран көмүскэнэр кыахтанаммын, бэйэбин дьоллоохпун дэнэбин. ³Эн иудейдар туох баар үгэстэрин, мөккүһэр өрүттэрин барытын үчүгэйдик билэбин. Онон миигин бука диэн тулуйан истэргэр көрдөһөбүн.

⁴Мин эдэр сааспыттан төрөөбүт норуотум ортотугар Иерусалимга хайдах олорубуппун иудейдар бары билэллэр. ⁵Кинилэр миигин өрдөөнүттэн билэллэр, онон баҕараллара эбитэ буоллар, биһиги итэҕэлбит саамай кытаанах бөлөбүн ыйыытынан фарисей быһыытынан олорубуппун бэйэлэрэ да туоһулуо этилэр. ⁶Билигин мин Таһара өбүгэлэрбитигэр эрэннэрбитин толоруо диэн эрэнэрим иһин, бу дьүүлэнэ турабын. ⁷Ол туоларын эрэнэн биһиги норуоппут уон икки аҕа ууһа күннэри-түүннэри кыһанан туран, Таһараҕа үгэллэр. Дьэ бу эрэлим иһин, Агриппа ыраахтаағы, иудейдар миигин буруйдуулар. ⁸Таһара өлбүттэри тилиннэрэр кыахтааҕын эһиги тоҕо кыаллыбат суол дии саныгыты?

⁹Мин эмиэ Иисус Назорей аатын утаран элбэҕи оноруохтаахпын дии саныырым. ¹⁰Ол санаабын мин Иерусалимга ситиспитим: архиерейдартан көңүл ылан, элбэх сибэтийдэри хаайыыга бырахтарбытым, кинилэри өлөрөллөрүгэр куоласпын

биэрэрим. ¹¹ Синагогалары барытын кэрийэ сылдьан, итэбэллэриттэн тэйитэ сатаан муннуурум, Иисуһу холуннартарга сатыбырым, утарар уордаах санаам бэрдиттэн, бэл омук куораттарыгар сойуолаһа барарым.

¹² Биирдэ эмиэ оннук архиерейдартан боломуочуйа уонна сорудах ылан, Дамаска аттаммытым. ¹³ Күн ортотун сағана ара суолга айаннаан истэхпинэ, үрдүк сололоох, миигин уонна аргыстарбын тула күннээбэр чабылхай сырдык сандарбыта. ¹⁴ Биһиги бары сиргэ охтон түспүштү. Онтон мин еврей тылынан ыңыраар сағаны истибитим. „Савл, Савл! Эн тоҕо Миигин сойуолаһаҕын? Үөрбэни утары барарын кытаанах буолуо“, – диэбитэ ол саға. ¹⁵ Мин: „Кимнииний Эн, Айыы Тойон?“ – диэн ыйыппытым. Кини эппитэ: „Мин эн сойуолаһар Иисуһун буолабын. ¹⁶ Сиртэн тур. Мин эйигин Бэйэбэр үлэһитинэн талаары итиэнэнэ бүгүн тугу көрбүккэр уонна инники көрүөхтээххэр туоһу гынаары, эйиэхэ көһүннүм. ¹⁷ Эйигин Израиль дьонуттан уонна атын омуктардан араначчылаан туран кинилэргэ ыттахпына ¹⁸ эн кинилэр харахтарын арыһыан, харанаттан сырдыкка, сатана былааһыттан Таңараҕа эргилиннэриэн, оччоҕо кинилэр Миэхэ итэбэллэринэн аныылары-харалара бырастыы буолан Таңара норуотугар кириэхтэрэ“. ¹⁹ Онон, Агриппа ыраахтааҕы, мин халлаантан миэхэ көстүбүтү утары барбатаҕым. ²⁰ Бастаан Дамаск уонна Иерусалим, онтон бүтүн Иудея олохтоохторун, кэлин атын омуктары аныылары билинэн Таңараҕа эргиллэллэригэр уонна ол билиммиттэрин олохторунан туоһулууларыгар ыңырбытым. ²¹ Ол иһин иудейдар миигин, Таңара Дьийтигэр сырыттаһына, тутан ылан өлөрөргө соруммуттара. ²² Ол гынан баран Таңара миэхэ көмөлөһөн, мин бүгүнгэ диэри кырларга да, улууларга да туоһулаан кэлиим; пророктар уонна Моисей кэнэбэс туох буолуохтааҕын туһунан өтө көрөн эппиттэриттэн атын тугу да эппэппин, ²³ Христос сору-муну көрөн баран, өлбүттэртэн бастакынан тиллээт, иудейдарга да, атын норуоттарга да сырдык кэлбитин биллэриэхтээбэ диэн иһитиннэрэбин».

²⁴ Павел маннык көмүскэнэ турдаҕына, Фест саната көбдүүөрүйэ түспүтэ: «Павел, эн өйө суох киһилии тыллаһан эрэҕин! Аһара үөрэхтэнэнгин, өйгүнэн булкуллубуккун!»

«²⁵ Суох, ытыктабыллаах Фест, мин өйбүнэн булкулла иликпин, – диэн хоруйдаабыта Павел. – Кырдыктаах чөл тыллары

этэбин. ²⁶ Ыраахтаағы ону билэр, ол иһин мин кини иннигэр иннибэккэ кэпсиибин. Туох буолбутун кини билбэккэ-исти-бэккэ хаалбытын мин хайдах да итэҕэйбэппин: барыта, ханна эрэ түнкэтэх муннукка буолбатах, хараҕын далыгар ааспыта. ²⁷ Агриппа ыраахтаағы, эн пророктары итэҕэйэбин буолбат дуо? Итэҕэйэргин билэбин».

²⁸ «Миигин христианин гынарын түргэнэ бэрт буолаарай?» – диэбитэ Агриппа.

²⁹ Павел эппитэ: «Түргэн буоллун, бытаан буоллун, эн эрэ буолбатах, бүгүн миигин истэн олорооччулар бука бары бу хандалыттан ураты бүтүннүүтүгэр миэхэ холоонноох буолалларын туһугар, мин Тангараттан көрдөһүөм этэ».

³⁰ Маны эппитигэр ыраахтаағы, баһылык, Вереника уонна кинилэри сэлэлээн олорооччулар бука бары туран, тахсан барбыттара. ³¹ Саалаттан тахсан баран, бэйэлэрин икки ардыларыгар: «Бу киһи өлөрөргө да, хаайылларга да сөптөөх туох да буруйу онорботох», – диэн кэпсэппиттэрэ.

³² Агриппа Фесткэ эппитэ: «Императорга тийэр санаалааҕын биллэрбэтэҕэ эбитэ буоллар, кинини күн бүгүн да босхолуохха сөп эбит».

Римнэ айан

27 Италияҕа барарбыт быһаарыллыбытыгар Павел уонна атын хаайыылаахтары Август сэриитин сотнигар Юлийга туттарбыттара. ² Биһиги Адрамиттий хараабылыгар олон, Асия сирдэрин кыйа устар санаалаах айанга туруммуппут. Биһигини кытта Фессалоникаттан сылдыар Македония киһитэ Аристарх барсыбыта.

³ Нөнүө күнүгэр Сидонга тийбиппит. Юлий Павелга амарах сыһаннаах буолан, доҕотторугар сылдьан, туох кыһалҕалааҕын толуйтарарын көнүллээбитэ. ⁴ Сидонтан тахсан баран, тыала утарыта бэрт буолан, Кипргэ тиксибиппит, ⁵ онтон Киликиялаах Памфилия аттынан аһан, муораны туораан, Миры диэн Ликия куоратыгар кэлбиппит. ⁶ Сотник Италияҕа устуохтаах Александрия хараабыла турарын булан, биһигини онно көһөрбүтэ. ⁷ Хас да күн устата бытааннык устан, Книд куоракка тийбиппит, онтон тыалыттан мэхэйдэтэн, барыахтаах хайысхабытынан барбакка, Крит арыыга Салмон тумуһах туһаайытынан

чугаһаабыппыт. ⁸ Бу сири эрэйинэн ааһан, Ласея куорат таһынааҕы Үчүгэй Тиксии диэн ааттанар сиргэ кэлбиппит.

⁹ Элбэх күммүт баранан, Пост* да ааһан, салгыы устарбыт улам кутталланан барбыта, онон Павел сүбэлээбитэ: ¹⁰ «Доҕоттоор! Айаммыт мантан иннэ кутталланыһы; таһаҕаска, хараабылга эрэ буолбатах, бэйэбитигэр да сэрэхтэниэх чинчилээх».

¹¹ Ол эрээри сотник Павеллааҕар куормаһыты уонна хараабыл хаһаайынын ордук итэҕэйэр этэ. ¹² Бу бириистэн кыстыырга табыһа суох буолан, үгүстэрбит муораҕа тахсан, кыаллар буоллаҕына, Финиккэ тийэ сатыырга сүбэлээбиттэрэ (Финик — соҕуруулуу-арҕаа уонна хотугулуу-арҕаа диэки хайыһа сытар Крит арыы бириистэнэ).

Буурҕа

¹³ Соҕуруунну тыал үрбүтүгэр кинилэр күүппүпүт дьэ кэллэ дии санаан, баарыстарын туруоран, Крит кытылын кыйа устубуттара. ¹⁴ Чочумча буолаат, арыы диэкиттэн «эвроклидон» диэн ааттанар хотугулуу-илинни күүстээх тыал түспүтэ. ¹⁵ Хараабылбыт тыалга саба оҕустаран, хайдах да утарылаһар кыаҕа суох буолбута, онон биһиги долгунга быһа бэринэн, тыал ханна кыйдыырынан устубуппут. ¹⁶ Клавда диэн кыракый арыыны тыалтан арыый хаххалаах өттүнэн ааһан иһэн, быһылаанга туттуохтаах оночобутун кыл мүччү быһаан, кытаатыннанан биэрбиппит. ¹⁷ Оночону көтөҕөн таһааран баран, аны хараабылбыт эркиннэрин ханаатынан эпсэри тардан кэлгийбиппит; Сирт кумаҕар** чаарга олоруохпут диэн сэрэхэдийэн баарыһы түһэрэн, тыал хайа диэки үүрэринэн дьулуруйан испиппит. ¹⁸ Нөнүө күнүгэр буурҕа өссө ордук күүһүрбүтүгэр таһаҕаһы сүөкээн барбыппыт, ¹⁹ оттон үһүс күммүтүгэр туттар малбытын кытары ууга бырахпыппыт. ²⁰ Халлааммыт хас эмэ күнү быһа күнэ да, сулуһа да көстүбэт буола болоорон турбута, силлиэ

* 27:9 *Пост* (евр. Йом-Киппур) — Тишри ый 10 күнүгэр бэлиэтэнэрэ (баһаан ыйын — алтынны ортого). Бу кэмгэ күһүнгү буурҕа түһэр буолан, муоранан айаннаһын кутталланара, онон сырыы сэтинни ортотуттан кулун тутар ортотугар диэри тохотуллара.

** 27:17 *Сирт кумаҕар* — Ливия кытылын чугаһынааҕы кумах чаар. Бу өс номоҕор киирбит кутталлаах сир этэ.

мөлтүөх быһыыта биллибэтэҕэ. Быһанар эрэлбит улам симэлийэн испитэ.

²¹ Аһаабатахтара быданнаабыт дьон ортотугар туран, Павел эппитэ: «²² Доҕоттор! Мин сүбэбин ылынан Криттэн тахсыбатаххыт эбитэ буоллар, манньк эрэйи, сүтүгү көрсүө суох этигит. Оттон билигин, көрдөһөбүн, эрдийин, эһигиттэн ким да өлүө суоҕа, хараабылбыт эрэ алдьаныа. ²³ Мин бас бэринэр, сүгүрүйэр Тангарам Аанһала бөлүүн миэхэ көстөн ²⁴ эттэ: „Куттаныма, Павел! Эн император иннигэр туруохтааххын, онон бу хараабылынан бииргэ устан иһэр аргыстаргын Тангара эйиэхэ бэлэхтиир“, – диэтэ. ²⁵ Онон, доҕотторуом, эрдийин, Кини миэхэ эппитэ туолуо диэн, мин Тангараҕа эрэнэбин. ²⁶ Биһигини хайаан да ханнык эрэ арыыга тиксэриэхтээх».

²⁷ Уон төрдүс түүммүтүгэр Адриатическай муора устун дьулуруйан испиппит. Түүн үөһүн саҕана мотуруостар ханнык эрэ сир чугаһаабыт сибикитин билэн, ²⁸ уу диригин кэмнээн көрбүттэрэ – арай сүүрбэ саһаан буолбута; онтон кыратык бара түһээт, кэмнээбиттэрэ – уон биэс саһаанга тийбитэ. ²⁹ Аны хараабылбытын тааска таһааран сабыа диэн сэрэнэн, түөрт кутрук дьаакыры түһэрэн баран, халлаан сырдыырын кэтэспиппит. ³⁰ Мотуруостар күрүүргэ сананан, тумус дьаакыры быраҕабыт диэн ааттаан, онгочону муораҕа түһэрэн эрдэхтэринэ, ³¹ Павел сотникка уонна буйуннарга: «Кинилэр хараабылга хаалбатахтарына, эһиги быһанар кыаххыт суох буолуо», – диэбитэ. ³² Онуоха буйуннар онгочо кэлгиллибит быатын быһыта кэрдибиттэрэ – онгочо ууга баран түспүтэ.

³³ Сырдыан иннинэ, Павел барыларын аһаан сэниэтэ киллэринин диэн көрдөспүтэ: «Аһаабатаххыт бүгүн уон төрдүс күнэ буолла, тугу да амсайан көрө иликкит. ³⁴ Онон аһыргытыгар көрдөһөбүн, оччоҕо эрэ тыыннаах хаалыаххыт эбээт. Баскытыттан биир баттах түһүө суоҕа». ³⁵ Инньэ диэн баран, килиэби ылан, бары көрөн турдахтарына, Тангараҕа махтамыта уонна тоһутан сиэн барбыта. ³⁶ Эгди буолан бары эмиэ аһаабыппыт. ³⁷ Хараабылга барыта икки сүүс сэттэ уон алта киһи этибит. ³⁸ Тото аһаан баран, хараабылбытын чэпчэтэн, тиэллэн иһэр ээлиэһинэй бурдугу муораҕа сүөкээбиппит.

³⁹ Сарсыарда буолбутугар мотуруостар хайа да сирин кыайан быһаарбатахтара, арай ханнык эрэ кумах кытыллаах хомону

көрөн, кыаллар буоллаҕына, хараабылы онно тиксэрэргэ санаммыттара. ⁴⁰ Дьаакырдары таһааран баран, бааллан турбут урууллары сүөртэлээн, кыра баарыһы туруоран кытыл диэки устубуптут. ⁴¹ Ол иһэн хараабылбыт харгыга оҕустаран чаардаан хаалбыта. Тумсунан кумахха диринник анньыллан, олорон хаалбыт хараабыл куорматын долгун тоҕута охсон алдыаппыта. ⁴² Буойуннар хаайыылаахтары, аны харбаан тахсан куотан хаалыахтара диэн, өлөртүүргэ быһаарыммыттара. ⁴³ Ол гынан баран сотник Павелы быһыһан баҕарар буолан, буойуннары тохтоппута уонна сатаан харбааччылар бастакынан ууга ыстанан сири булалларыгар, ⁴⁴ оттон атыттар хаптаһынна, хараабыл сэмнэҕэр уйдаран усталларыгар дьаһал биэрбитэ. Инньэ гынан, бары этэннэ сири булбуптут.

Мальта арыытыгар

28 Быһанан баран билбиппит: арыыбыт аата «Мелит» диэн этэ. ² Олохтоохтор биһиэхэ олус амарахтык сыһыаннаспыттара; ардах түһэ турар буолан, силбик баҕайы этэ, онон кинилэр кутаа оттон баран, биһигини барыбытын кэлэн иттин диэн ыңырбыттара. ³ Павел амынньыар бөҕөнү хомуйан аҕалан, уокка бырахпытыгар — төлөнгө салаппыт дьааттаах эриэн үөн хатанан тахсан, илиитигэр ыйана түспүтэ. ⁴ Олохтоохтор кини илиитигэр эриэн үөн иилистэ сылдыарын көрөн: «Бу киһи чахчы өлөрүөхсүт эбит. Муораҕа өлбөтөҕүн үрдүнэн, иэстэбил танарата ситэн ылла, тыыннаах ордорбот буолла», — дэспиттэрэ. ⁵ Павел эриэн үөнү уокка илгэн кэбиспитэ, туох да буолбатаҕа. ⁶ Дьон, кини этэ иһэн тахсарын эбэтэр эмискэ өлөн түһэрин кэтэһэн баран, туох да куһаҕан буолбатаҕын көрөн, аны санаалара уларыйан, «бу киһи хайа эрэ таңара эбит» диэн түмүккэ кэлбиттэрэ.

⁷ Бу сиргэн чугас арыы баһылыга Публий уһаайбата баара. Кини биһигини дьиэтигэр ыңыран илдьэн үс күн устата бэрт эйэ-ҕэстик ыалдыттаппыта. ⁸ Публий аҕата иһинэн ыалдьан тиийгирэ сытара; Павел киниэхэ киирэн, Таңараҕа үгэн баран илиитин ууран үтүөрдүбүтэ. ⁹ Бу түбэлтэ кэнниттэн арыыга баар атын ыарыһахтар кэлэн, эмиз үтүөрдүттэрэ, ¹⁰ онон биһиэхэ улахан ытыктабыллаахтык сыһыаннаспыттара, барарбытыгар туох кыһалҕалаахпытын барытын толору хааччыйан ыппыттара.

Римнэ айан

¹¹ Үс ый буолан баран биһиги бу арыыга кыстаабыт «Диоскурдар»* диэн ааттаах Александрия хараабылыгар олорсон барбыппыт; ¹² онтон Сиракузыга кэлэн, үс күн турбуппут. ¹³ Сиракузыттан тахсан кытылы кыйа устан, Ригияҕа тийбиппит; ол өйүүнүгэр собуруунну тыал түһэн, икки күнүнэн Пугеолга кэлбиппит. ¹⁴ Онно бырааттарбытын булан, кинилэр көрдөһүүлэринэн сэттэ күн буолбуппут, онтон Римнэ барбыппыт.

¹⁵ Римнээҕи бырааттарбыт биһиги иһэрбитин истэн, сорохторо Аппий болуоссатыгар, атытара Үс Гостиница аттыгар көрсө тахсыбыттара. Кинилэри көрөн, Павел Танараҕа махтаммыта, сүргэтэ көтөбүллүбүтэ. ¹⁶ Римнэ кэлбиппитигэр сотник хаайыылаахтары сэрии тойонугар туттарбыта**, оттон Павелы туһунан анал харабыллаах олорорун көнүллээбитэ.

Павел Римнэ үөрэтиитэ

¹⁷ Үс хоноот, Павел бас-көс иудейдары ынгыртаран ылан баран, бары бииргэ түмсүбүттэригэр эппитэ: «Бырааттарым! Миигин, бэйэм норуотум, өбүгэлэрбит үгэстэрин утары тугу да онгорботоҕум үрдүнэн, Иерусалимга сырыттаһына, тутан ылан, римляннарга биэрбиттэрэ. ¹⁸ Кинилэр миигин доппуруостаан баран, өлөрөргө ууруллар туох да буруйа суохпун билэн, босхолоору гыммыттарын ¹⁹ иудейдар утарбыттара; онон император суутун модьуйарга күһэллбитим. Ол эрэри мин ол суукка да тийиэн, норуоппун буруйдуур санаам суоҕа. ²⁰ Дьэ ол иһин, Израиль Эрэлин иһин хандалыга бохсуллубут буолан, эһигини, сирэй көрсөн кэпсэтээри, ынгыртардым».

²¹ Кинилэр эппиттэрэ: «Биһиги эн тускунан ханнык да суругу Иудеяттан туппатахпыт; кэлэ сылдыар бырааттарбытыттан хайалара да эн тускунан тугу да иһитиннэрбэтэҕэ, туох да куһаҕаны эппэтэҕэ. ²² Ол эрэри санааҕын истиэпитин баҕарабыт. Ити үөрэх туһунан сир-сир айы мөккүһэллэрин истэ сылдыабыт».

* 28:11 *Диоскурдар* – грек мифологиятыгар: Зевс тангара игирэ уолаттара Кас уонна Поллукс, муоранан айаннааһыны арангаччылыыр тангаралар.

** 28:16 *Сотник хаайыылаахтары сэрии тойонугар туттарбыта* – сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

²³ Онон көрсөр күннэрин болдһон, үлэхтээх күннэригэр Павел түһэн олорор дьиэтигэр бэрт элбэх киһи тийэн кэлбитэ. Кини кэлбит дьонго сарсыардаттан киһээннэ диэри Таһара Саарыстыбатын туһунан кэпсээн, Иисус туһунан этиллибит барыта кырдыктааһын Моисей Сокуонугар уонна Проктарга олобуран, өйдөтөн-быһааран биэрбитэ. ²⁴ Сорохторо кини этэр тылын ылыммыттара, сорохторо итэҕэйбэтэхтэрэ. ²⁵ Бэйэ-бэйэлэрин кытта кыайан тыл тылларыгар киирсибэккэлэр, тарбаһан эрдэхтэринэ, Павел эппитэ: «Сибэтиэй Тыын өбүгэлэрбитигэр* Исаяя пророгунан үчүгэйдик да этиттэрбит эбит: „²⁶ Бу норуokka тийэн эт: кулгааххытынан истиэххит эрэри, өйдүөххүт суоҕа, хараххытынан көрүөххүт эрэри, булан көрүөххүт суоҕа. ²⁷ Ол курдук бу дьон сүрэҕэ таастыйбыт, кулгаахтарынан да куһаҕаннык истэллэр, харахтары да быһа симпиттэр; онтон атын эбитэ буоллар, харахтарынан көрөн, кулгаахтарынан истэн, сүрэхтэринэн өйдөөн, Миэхэ эргиллиэ этилэр, оччоҕо Мин кинилэри үтүөрдүөм этэ диэн“. ²⁸ Онон Таһара быһабылын туһунан Илдыт Тыл атын омуктарга ытыллыбытын эһиги биллэххит буоллун. Кинилэр истиэхтэрэ».

²⁹ Маны эппитигэр иудейдар, бэйэлэрин икки ардыларыгар улаханлык мөккүһэ-мөккүһэ, тарбаспыттара**.

³⁰ Павел бүтүн икки сыл тухары бары кыһалбатын бэйэтэ уйунан, куортамга олорбута; киниэхэ кэлээччини барытын үөрэ көрсөрө. ³¹ Кини хорсуннук, туохтан да чаҕыйбакка, Таһара Саарыстыбатын туһунан кэпсиирэ уонна Айыы Тойон Иисус Христос туһунан үөрэтэрэ.

* 28:25 *Өбүгэлэрбитигэр* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «өбүгэлэргитигэр».

** 28:29 Сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу этии суох.